

397
ΠΑΠΑΝΟΥ Ν. ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ δ. ν.

BÜYÜK TÜRK ALFABESİ

ΜΕΓΑ

ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΙΝ

τῆς νέας τουρκικῆς γραφῆς

ΑΝΕΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ

1929

ΠΑΝΑΝΟΥ Ν. ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ δ. ν.

BÜYÜK TÜRK ALFABESİ

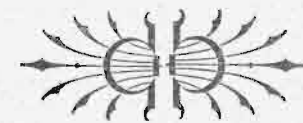
ΜΕΓΑ

ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟΝ

ΠΡΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΙΝ

τῆς νέας τουρκικῆς γραφῆς

ΑΝΕΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ

1929

SISMANOGLIO

MUKADDEME

Ἀπαγορεύεται ἡ εἰς βιβλίον ἀνατύ-
πωσις τοῦ παρόντος Ἀλφαβηταρίου κα-
θὼς καὶ ἡ εἰς βιβλίον ἔκδοσις μεταφρά-
σεως αὐτοῦ, εἴτε ἐν συνόλῳ εἴτε ἐν μέρει.

Türklerde lisan mes'elesi tahminen elli sene evvel meydana çıktı. Lâkin Türklerdeki lisan mes'elesi konuşmada kullanılan bütün ecnebi kelime ve şekilleri tahrirî lisana da ithal suretiyle türk dilini avamlaştırmak meylinden ibaret değildir; Türklerde lisan mes'elesi lisanı mümkün olduğu kadar türkileştirmek, yani eski ve hakikî şekil ve kıyafetine iade eylemekten ibarettir. Böyle bir netice, asırlardan beri türkçeye ithal olunup bunu hakikaten tanınmaz bir hale getiren arabî ve farisî kelimelerinden ve sıgalarından mümkün olduğu kadar kurtarmak suretiyle elde edilecektir.

Lâkin bu iş yalnız irfan sahibi Türklerin şahsî himmetine terkedilseydi, bittabi uzun zamana mütevakıf olacaktı; çünkü anlardan herbirinin sarfedeceği sây ve gayret türk lisanını tahrip eden fenalığın büyüklüğüyle pek ziyade gayrimütenasip olacaktı; çünkü türkecede kullanılan farisî ve hususiyle arabî kelimeler yüzde 70 ve hatta 75e baliğ olduğu halde—güya daha edebî bir şekilde ifadei meramda bulunmak maksadiyle—bazı ediplerin bu tükenmez iki menbadan yeni kelime ve istilah iktibas etmek heves ve gayretleri tamamiyle zail olmuştur. Maamafih millî fikir gittikçe terakki ediyordu; çünkü muharrirlerin ekserisi fa-

risî ve arabî nihayetsiz deryasına müracaat edeceklerine türk ırmağına teveccüh ederler ve oradan büyük ihtimamla aldıkları az, fakat saf ve berak su ile susamış dudaklarını serinlendiriyorlardı, ve ikide birde karşılıklarına çıkan ihtiyacı mümkün merteye halis türkçe cezirlerle tatmin ederlerdi.

Hatta lisan mes'alesi daha umumî ve daha ilmî bir surette tetkik edilmeğe başladığıydı. Bu cümleden olarak Türk aleminin muhtelif merkezlerinde heyetler teşkil edilerek elde mevcut lisanî levazimin tasnifi, mütemevvic imlânın tashih ve tesbiti, velhasıl mehma-emken aslı türkçe olan ilmî ve fennî istilahların ihdasını temin edici vasıtalar aranılırdı. Buhara, Taşkent, Kazan, Bakü Türklerinin vaktü zamanı daha müsait olmasına mebni, bu maksat uğuruna daha muntazam çalışıyorlardı.

Maamafih mes'ele daha resmî ve daha müessir bir idare isterdi. Ne infirat halinde bulunan üdebanın fikir ve mütaleası ve gayyurane ihtimamı, ne de içtimalarda cereyan eden müzakerat ve ittihaz kılınan mukarrerat büyük işi başarmaya kâfi gelmiyordu. Lisan sahasında açılan mübarezenin bir resmî makamın himaye ve velâyeti altına girmesi muktaziydi; bu bapta umum resmî makam içinde en ziyade salâhiyetler, heman yegâne resmî makam ise, müstakil Türkiye hükümetiydi.

Türkiyede büyük ideolok ve aynı zamanda hakikat mühibbi ve teceddütperver Reiscumhuru Gazi Mustafa Kemal bunu takdir etti. Müşarileyhin

büyük şahsiyetini temyiz ve tavsifeden deha ve münevver fikirle, mukarreratının başlıca meziyetini teşkil eden isabetle, velhasıl teşebbüsündeki sürât, kuvvet ve nüfuzla, asırların bu kahramane eserini kendisine bahşetmiş olduğu bir güzidei kader idi; bahsettiğimiz eser unrumun fikrine göre Gazi Mustafa Kemal Türkiyesinin mukadderatı üzerine pek parlak tesirler bırakacaktı; çünkü kolaylıkla anlaşılıyor ki türk dilinin takyidattan kurulmasıyla asrileşmesi Türklerin irfan seviyesinin yükselmesi hususunda en mükemmel vasıta ve millî terbiyelerinin üzerinde dövüleceği çelik örsü teşkil edecekti.

Gazi Mustafa Kemal daha müstacel umur ve mesalihî mäsür neticelere isal ettikten sonra— kendisine has azimle— mephus büyük işe teşebbüs etti. Filhakika Memleket, yalnız resmî surette değil, hakikî surette de ecnebilerin nüfuz ve ihtiraslarından vareste yüksek devlet mevkiine kaldırıldı. Sırf ruhanî sıfatını haiz hükümetlere has eskâr ve nazariyatı havi eski kanunlar usuliyile eski kanunların cümlesi değiştirildi. Kadın en mükemmel surette erkekle müsavi kılındı. Haricî bir alâmeti farika tesirini yapan ve gayrisalim dinî hezeyanlar izharına sebebiyet veren serpuş tebdil edildi. Nihayet ıslahatın—ihtimal—en büyüğü olan dil mes'alesinin zamanı geldi. Büyük ıslahatçı hayrî umurların kâffesinde sağ kolu ve ayrılmaz arkadaşı, meşhur siyasi ve müdebbir vekil İsmet paşa, ve pek kıymetli şurekâi mesai ve muavinleri hamiyetli vekiller ile büyük işe iptidar etti.

Bu suretle müşarileyhin teklif ve ilhamı üzeri-

ne «Dil Encümeni» teşekkül etti. Bir nevi daimî edebiyat akademisinden ibaret olan «Dil Encümenine» :

E v v e l â : Tamamiyle avrupayî olmak üzere bir yazı usulünün taharri ve tayini;

S a n i y e n : Dilin türkleştirilmesiyle ıslahı ve asrileştirilmesi için lâzım olan bütün vasıtaların tatbikı gibi:

iki büyük vazife tevdi kılındı.

Biribirinden tamamiyle farklı olan bu iki vazifeden herbirinin buracıkta hulâsaten şerhetmekliğime müsaade buyurlmasını arzu ediyorum.

Meal ve mevhumların tasviri ve fikirlerin ifadesi için şimdiye kadar Türklerce müstamel olan yazı arapça olup kendilerine islâmiyetle beraber intikal etti. Lâkin, arap lisanının zenginliğine ve arap medeniyetinin yüksekliğine karşı hayret ve taaccüp etmekle beraber, bu yazı sadaların lâyıkıyla ifadesi hususunda Avrupa yazısının madunundadır. Sadalı harflerin eksikliği sadaların gereği gibi verilmesine en büyük mani teşkil ediyor; diğer taraftan mücceret bir savtın gösterilmesi için kullanılan ve haddizatında ehemmiyetsiz ve yalnız tarihî ve işlikakî bir maksada mebni tefrik olunan sadasız harfler sürüsü da kolaylıkla okumağa ve hususiyle kolaylıkla yazmağa karşı büyük güçlük arz ediyor.

Lâkin, bundan sarfınazar, bu yazı sisteminin Avrupa yazı sistemlerinden biriyle değiştirilmesindeki ihtiyaçta daha derin bir hikmet vardı: A-

rap yazısı Samî bir yazıdır; bu itibarla Samî efkârî ifade eder ve Samî medeniyetin alâmeti farikasıdır. Lâkin, Samî medeniyeti Hind-Avrupayî medeniyetine karşı daimabelli ve aşikâr bir mübayenet ibraz edegelmiştir; Samî akvamın—soldan sağa doğru yazı yazan Hind-avrupayî ve daha umumî bir tabirle Arî akvamın hilafına olarak—sağdan sola doğru yazı yazmaktaki usulleri bahsettiğimiz mübayenet için daha ciddî tetkik ve takdire şayan bir kavi delil teşkil ediyor.

Müsyü Schuré (Şüre) Fabre d' Olivet-nin (Fabrdolive) bu mevzu hakkındaki tetebbüatıyla kablettarih ahval ve vukuat babındaki vakıfane ve hakimane izahatını hürmetle yadederken müşarileyhin «Nevi Beşerin Felsefî Tarihinden» şu mülhem satırları iktibas ediyor :

«Kablettarih devirlerde asla umumî bir yazı mevcut olmadığı cümlemizce malûmdur. Böyle bir yazının istimalı ancak savtî hat ile, yani elfazın harfler vasıtasıyla irae ve tasvir sanatı sayesinde intişar etti. Lâkin hiyeroglif yazısı, yani eşyayı muhtelif işaretlerle irae etmek fenni, beşerî medeniyet kadar kadimdir. Mezkûr yazı o iptidâî devirlerde ruhanî heyetlere munhasır bir imtiyaz idi; çünkü bir mukaddes mülk, bir dinî vazife, ve bidayette bir allah ilhamı nazariyle bakılırdı. Irkı Esvet — namı diğerle Irkı Cenubî—ruhanî memurları, cenubî akdarda hayvanat derileri ve ya taş levhalar üzerine kendi esrarengiz hutut ve işaretlerini naksettikleri zaman Kutbu Cenubiye doğru teveccüh ederlerdi; elleriyse nurun menbai olan Şarka doğru müteveccih bulunurdu. Bu suretle yazıyı sağdan sola doğru yazarlardı. Irkı Eb-yaz — namı diğerle Irkı Şimalî—ruhanî memurlarında Irkı Esvet ruhanî memurlarından ahz ve telâkki ettikleri bu yazıyı yazmağa başladılar. Şu kadar ki nesil ve zürriyet

hissi kendilerinde millî vicdanı ve ırkî gururu ile beraber inkişaf ettiği zaman ayrı ve hususî işaretler icat ettiler; binaberin Cenube, yani Zencilerin memleketine—teveccüh edeceklerine, Şimale—yani atalarının memleketine teveccüh ettiler, ve fakat yazılarını Şarka doğru tevcihe devam ettiler. Bu suretle yazıları soldan sağa doğru bir istikamet aldı. Seltik rumuzu, Zent, Sanskrit, Yunan, Lâtin ve bütün Arî akvamca mer'î olan yazı usullerinde takip edilen istikamet bundan neş'et etmiştir. Mezkûr akvam Güneşe—yani yer yüzündeki hayat menbana—teveccüh ediyor; ancak Şimale—yani ecdadın vatanına ve semavî nurların esrarengiz menbana— nezaret ediyor». (1)

Binaenalâzalık, Arap yazısının, yani: Samî, Zencî, Cenup alemlerinin icatgerdesi olan yazının terkiyle Avrupa yazısının, yani: Arî, Beyaz, Şimal alemlerinin müstamel yazının kabulü keyfiyeti Türklerin Samî medeniyetinden yüz çevirerek kalî suretle Garp medeniyetine iltihak ettiklerine en vazih bir nişane olacak ve bu suretle aradaki mübayenet alameti farikası bertaraf edilecekti.

Lâkin, hangi yazı tercih olunmalıydı? Yunan yazısını mı, Lâtin yazısını mı? Yunan müelliflerinin ölmez asarının yazılmış olduğu Yunan hurufatının tarihî ve mütemeddin kıymetine rağmen, Lâtin hurufatı alemlerinin işğali altında bulunan yer yüzünün heman her tarafına yayılmış

(1) Édouard Schuré : «Les grands initiés» (sahife 14).

Fabre d'Olvet : «Histoire philosophique du genre humain». Tome 1er.

bulunmak gibi pek azim ve ehemmiyeti tahmin ve takdir edilmez bir meziyeti haiz olduğunu buracıkta itiraf etmek lâzımdır. Bundan maada Yunan hançeresince alı ilmamış saitleri ve Yunan dudaklarına yabancı gelen samitleri temsil hususunda Lâtin hurufatı Yunan hurufatından kat kat müsaittir. Buna binaen Lâtin hurufatının türkçe için tercihi itiraz olunamaz bir mecburiyet şeklinde idi. Zaten Türkler gibi aynı Ural-Altay ırkı aylesine mensup olup aynı mes'eledede Türklere tekaddüm eden Fin ve Macar kavimleri de bundan çok evvel aynı şekli kabul etmişler ve yalnız lisanlarına menus bazı savtî teferrüatının tefrik ve temyizi için bazı harfler üzerine bir takım işaretler vazeylemişlerdi.

Mezkûr esbaba binaen «Dil Encümeni» Türk lisanı için Lâtin hurufatının kabulü lüzumuna karar verdi, ve bunu Hükûmetin tasvibine arzetti. Hükûmet «Dil Encümeninin» reyini kabul ederek şayanı hayret bir süratle müktezasının ifasına koyuldu; ve bir taraftan bu bapta kanunlarla Lâtin yazısını vaz ve tesbit ederken, diğer yandan Lâtin hurufatını—Encümence gösterilen pek az ve ehemmiyetsiz ilâvelerle—mecburî ve istimalde yekta olduğunu ilân etti. Bunun neticesi olarak 1928 Kânunvelinin birine tesadüf eden o tarihî ve büyük günden itibaren bütün Türk gazeteleri tamamıyla Avrupa gazeteleri şeklinde intişar etmeğe başladı. Bundan maada Hükûmetin bütün resmî muamelâtı aynı yazı ile cereyan edecektir. Kezalik yeni ziyanın Memleketin umum mektep-

lerine en seri surette neşri için Maarif Vekâleti, vekili gayuru merhum Necati beyin idare ve emirleri altında olarak, lâzım olan acil tedabiri ittihaz etti.

«Dil Encümeninin ilk vazifesi bu kadar muvafakiyetli ve bu kadar müsmir bir surette hitama erer ermez, lisan ile alâkadar olan ikinci vazifesine başladı. Ve bir taraftan artık tebellür etmiş bulunan resmî imlâsını talim için itiraz kabul etmez bir ihtiyaç mesabesinde olan muhtasar «İmlâ lûgatini» tertip ve aylık cüzler tarzında neşr, ve aynı zamanda lisanı—zaten çoktan beri istimalden sakıt olmuş olan—arabî ve farisî elfazdan tasfiye ederken, diğer taraftan lisanın daha esaslı ve daha kat'î surette tasfiyesine hizmet edecek olan büyük Türk Lûgatının tertibiyle de meşgul bulunuyor. Bu büyük Lûgatle türk lisanı seviyesinin yükselmesine mani olan arabî-farisî saburasının büyük kısmı mümkün mertebe atılmasına sarfi gayret edilecektir. Hükümet bu icraata zamime olarak iptidai ve tali mekteplerden arabî ve farisînin lağvına karar verdi; bu iki lisanın talim ve tedrisi hususu, ihtisas hasıl için tahsile arzu keş olanların devamına tahsis edilecek olan hususî mekteplere munhasır kalacaktır.

Bu büyük ıslahatın, ırktaşlarımız için, haiz olduğu ehemmiyet hakkında bence ilâve edilecek bir iki söz kalıyor.

İrktaşlarımızdan Türk, Arabî ve Farisî lisanlarını ayrı ayrı olarak tahsil için senelerce mesai sarfettikten sonra devletin resmî lisanına vakıf

olmakla iftihar edebilenler parmakla sayılıyor ve bunun içinde parmakla gösteriliyordu. Arapcanın yazısıyla çaprazık imlâsının, ve hususiyle farisî ve arabî kelime çokluğunun en büyük husnu niyete karşı bile husule getirdiği geçilmez kayaları, atlatılmaz hendekleri gibi nihayetsiz müşkülât yüzünden ırktaşlarımızın ekseriyeti şimdiye kadar türkçeye karşı yabancı kalıyordu. Bizlerden bir çoğu—bir çok senelik musır mesaiye rağmen—serbest kıraattan bile âciz idiler.

Neticei kelâm yeni yazı vatandaşlarımız Türklerle yeni münasebat tesis etmek ve onlarla yeni rabıtalı peyda etmek hususunda bizim için fırsat ve mebde teşkil edecektir. Filhakika yeni yazının içtimaî ve hayatî teşekkülâtımız için yeni yeni ufuklar açacağını fikrindeyim. Eskiden beri, hilki ve tabii denilebilen bir itiyatla soldan sağa doğru yazmağa alışmış bulunmak dolayısıyla, yeni yazıyı pek çabuk ve pek mükemmel öğreneceğimize, ve binaberin türkçeyi artık eşhası salisenin muaveneti olmaksızın, okuyup yazmak vaziyetinde olaçağımıza asla şüphem yoktur. Bunun tabii neticesi olarak şimdiye kadar önümüzde bu kadar müşkülât yığın lisan ile tam bir ünsiyet ve binaberin Türklerle tam bir münasebet hasıl edeceğimize tam bir kanaat izhar ediyorum. Mes'ele—yeni yazı ve tekemmül etmekte bulunan lisanın ıslahı sayesinde—pek basit ve pek kolay bir şekle girmiştir. Bizlere gelince, bunun için lâzım olan gayret ve himmete malikiz.

İşte umumu alâkadar eden böyle bir faydeyi

nazarı itibara alarak eldeki Alfabeyi tertip ettim; ve bu suretle büyük GAZİ MUSTAFA KEMALİN dehasının vücuda getirtği ve muhterem şürekâi mesaisinin muavenetiyle ikmal ve tezyin eylediği büyük ve muhteşem binaya ırktaşlarım için ben de küçük bir taş ilâve ettim. Türk lisanını, elbette benden daha iyi bilen başka ırktaşların aynı hayırlı maksada matuf daha mükemmel eserler vücud getirmelerini temenni eylerim.

Artık müsabaka kapıları açılmıştır; mübareze meydanı fazilet müsabakasına iştirak edecek olanları serbest olarak bekliyor. Biz de gayret ve hüsnü halle müsabakaya girişelim. Geriye kalanlar çelenkten mahrum kalır.

HUKUK DOKTORU
KEŞİŞOĞLU PANANOS

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀπὸ πέντε περίπου δεκαετηρίδων ἐδημιουργήθη καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις γλωσσικὸν ζήτημα. Τοῦτο ὅμως συνίσταται ὄχι εἰς τὴν τάσιν πρὸς ἐκχυδαϊσμὸν τῆς γλώσσης διὰ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ εἰς τὴν γραφομένην πασῶν τῶν ἐν τῇ ὀμιλίᾳ χρησιμοποιουμένων ξενικῶν λέξεων καὶ τύπων, ἀλλὰ εἰς τὴν ἔφασιν πρὸς τὸν ὅσον ἔνεστι πληρέστερον ἐκτουρισμὸν τῆς γλώσσης, πρὸς ἐπαναφορὰν δηλονότι τῆς πρώτης καὶ γνησίας αὐτῆς φυσιογνωμίας. Τὸ τοιοῦτο θὰ γίνῃ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς Τουρκικῆς ἀπὸ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ἀραβικῶν καὶ περσικῶν λέξεων καὶ τύπων, ὅσοι εἰσπηδήσαντες εἰς ταύτην ἀπὸ αἰώνων κατέστησαν πράγματι αὐτὴν ἀγνώριστον. Τὸ ἔργον ὅμως τοῦτο, εἶνε εὐνόητον, θὰ ἀπῆται χρόνον μακρὸν, ἐὰν ἐπαφίετο εἰς μόνην τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν τῶν λογίων Τούρκων, καθόσον ἡ καταβαλλομένη ὑφ' ἑνὸς ἐκάστου αὐτῶν κεχωρισμένη προσπάθεια εἶνε πάρα πολὺ δυσανάλογος πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ κακοῦ, ὅπερ λυμαίνεται τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν. Διότι ἐνῶ ἀφ' ἑνὸς εἰς 70 καὶ εἰς 75 ο)ο ἀνέρχονται αἱ χρησιμοποιούμεναι ἐν αὐτῇ περσικαὶ καὶ πρὸ παντὸς ἀραβικαὶ λέξεις, ἀφ' ἑτέρου δὲν ἔχει παύση τελείως παρά τισι τῶν λογίων ἢ ἐκζήτησις νέων λέξεων καὶ νέων ὄρων εἰς τὰς δύο ταύτας ἀνεξαντλήτους πηγὰς πρὸς ἔκφρασιν ἐννοιῶν διὰ λογιωτέρας τάχα μορφῆς. Ἄλλ' ὅπως δήποτε ἦτο κατάδηλον, ὅτι ἡ ἔθνοπρεπῆς ἰδέα κατέκτα δσημέραι ἔδαφος, ἀφοῦ οἱ πλείστοι τῶν γραφόντων ἀντὶ τῆς εἰς

τὸν ἀπέραντον περσικὸν καὶ ἀραβικὸν ὠκεανὸν προσφυγῆς, πρὸς τὸν τουρκικὸν ρύακα ἐστράφησαν καὶ ἐκείθεν παρελάμβανον μετ' ἐπιμελείας τὸ ὀλίγον ἀλλ' ἀγνὸν καὶ διαυγὲς ὕδωρ διὰ νὰ δροσίωσιν τὰ χεῖλη των, ἱκανοποιοῦντες διὰ καθαρῶς τουρκικῶν ριζῶν τὴν παρουσιαζομένην ἐκάστοτε ἐνώπιον αὐτῶν ἀνάγκην κατὰ τὸ ἐνόν.

Ἦρχισε μάλιστα καὶ γενικώτερον καὶ ἐπιστημονικώτερον νὰ μελετᾶται τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Οὕτως εἰς διάφορα κέντρα τοῦ τουρκικοῦ κόσμου συνεκροτοῦντο συνέδρια, ἐν οἷς συνεζητήθησαν τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἐυστηματοποιεῖτο ἡ ἐνέργεια πρὸς κωδικοποίησιν τοῦ ὑπάρχοντος γλωσσικοῦ ὕλικου, πρὸς διόρθωσιν καὶ σταθεροποίησιν τῆς κυμαινομένης ὀρθογραφίας, καὶ πρὸς ἐφεύρεσιν τέλος ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν ὄρων τουρκικῆς, εἰ δυνατόν, προελεύσεως. Οἱ Τούρκοι τῆς Βουχάρας, τοῦ Τασκέντ, τοῦ Καζάν, τοῦ Βακουῦ ἔχοντες περισσότερον διαθέσιμον χρόνον εἰργάζοντο διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον συστηματικώτερον.

Ἐν τούτοις τὸ ζήτημα ἀπῆλθε ἐπισημοτέραν καὶ ἐπιβλητικωτέραν διαχείρισιν. Οὕτε τῶν μεμονωμένων καθ' ἕκαστον λογίων ἢ γνώμη καὶ ἡ ζηλωτὴ προσπάθεια, οὔτε αἱ ἐν τοῖς συνεδρίοις συζητήσεις καὶ ἀποφάσεις ἦσαν ἱκαναὶ νὰ ἀνταποκριθοῦν πρὸς τὸ γιγάντιον ἔργον. Ἐπρεπεν ὁ ἀγὼν νὰ υἱοθετηθῆ ὑπὸ μιᾶς ἐπισημοῦ ἀρχῆς, ἢ μάλιστα δὲ πασῶν, ἢ μόνῃ σχεδὸν ἐνδεδειγμένη πρὸς τοῦτο ἦτο ἡ τῆς ἀνεξαρτήτου Τουρκίας.

Καὶ ἀντελήφθη τοῦτο ὁ μέγας ἰδεολόγος ἀλλὰ καὶ μέγας ἐν ταῦτῳ φίλος τῆς πραγματικότητος, ὁ ρηξικέλευθος Πρόεδρος τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας Γαζή Μουσταφά Κεμάλ. Μὲ τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὴν διαυγῆ κρίσιν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν ὑπέροχον ἄνθρωπον, μὲ τὴν σκοπιμότητα, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ κύριον προσὸν τῶν ἀποφάσεών του, μὲ τὴν γοργότητα τέλος καὶ τὴν κρατερότητα καὶ ἐπιβολὴν τῶν ἐνε-

ργειῶν του, ἦτο ὁ ἐκλεκτὸς τῆς Μοίρας, εἰς ὃν ἐπεφύλασσαν οἱ αἰῶνες τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Ἡρακλείου τούτου ἄθλου, ὅστις κατὰ τὴν γνώμην πάντων θὰ εἶχε ζωηρότατον ἀντίκτυπον ἐπὶ τὰς τύχας τῆς χώρας του, ἀφοῦ εὐνόητον εἶνε ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς τουρκικῆς γλώσσης ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς καὶ ὁ συγχρονισμὸς αὐτῆς θάπετέλει τὸ τελειότερον τῶν μέσων πρὸς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ διανοητικοῦ ἐπιπέδου τῶν Τούρκων, καὶ τὸν χαλύβδινον ἄκμινα, ἐφ' οὗ θὰ ἐσφυρηλατεῖτο ἡ ἐθνικὴ αὐτῶν ἀγωγή.

Καὶ μετὰ τῆς οἰκείας εἰς αὐτὸν ἀποφασιστικότητος ἐπελήφθη τοῦ ἔργου, ὅταν πλέον ἄλλαι ἐνέργειαι, μᾶλλον ἐπιγούσης ἐκείναι φύσεως, εἶχον ἤδη ἀχθῆ καρποφόρως εἰς πέρας. Καὶ ὅντως ἡ χώρα ἔχει ἤδη ἀναχθῆ εἰς περιωπὴν Κράτους, ὅχι μόνον κατὰ τύπους ἀλλὰ καὶ κατ' οὐσίαν ἀνεξαρτήτου ἀπὸ πάσης ξενικῆς θλήψεως καὶ ἐπιρροῆς. Ἀντικατεστάθησαν ἅπαντα τὰ παλαιὰ συστήματα νόμων καὶ ἅπαντες οἱ θεσμοί, οἵτινες ἐπρόδιδον θεοκρατικὰς ὅλως ἀντιλήψεις. Ἐξισώθη κατὰ τὸν ἀρτιώτερον τρόπον ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα. Ἀντικατεστάθη τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ὅπερ ἐνεποίει ἐντύπωσιν ἐξωτερικοῦ συμβόλου καὶ ἀπετέλει ἀφορμὴν ἐκδηλώσεως νοσηρῶν θρησκευτικῶν παρακρούσεων. Καὶ ἐπέστη πλέον ἡ ὥρα τῆς μεγίστης ἴσως τῶν μεταρρυθμίσεων, τῆς τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Ἐχων δὲ ὁ μέγας μεταρρυθμιστὴς δεξιὸν αὐτοῦ βραχίονα καὶ ἀχώριστον παραστάτην καὶ συντελεστήν ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ τὸν διπλωματικώτατον καὶ σωφρονέστατον πρωθυπουργόν, τὸν στρατηγὸν Ἰσμὲτ πασάν, πολυτιμοτάτους δὲ συνεργάτας καὶ δορυφόρους τοὺς ζηλωτὰς καὶ φιλοτίμους ὑπουργοὺς ἦλθεν εὐθὺς ἐπὶ τὸ μεγαλειῶδες ἔργον.

Καὶ οὕτω τῇ εἰσηγγήσει καὶ τῇ ἐμπνεύσει αὐτοῦ συνεστήθη ἡ «Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Γλώσσης», ἐν εἶδος διαρκοῦς φιλολογικῆς Ἀκαδημίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετέθησαν δύο μεγάλα καθήκοντα :

Α'.) Ἡ ἐκζήτησις καὶ ὁ καθορισμὸς συστήματος γραφῆς καθαρῶς εὐρωπαϊκοῦ.

Β'.) Ἡ ἐφαρμογὴ πάντων τῶν μέσων, ὅσα ἐνδείκνυνται διὰ τὸν ἐκτουρισμὸν τῆς γλώσσης καὶ τὴν βελτίωσιν καὶ τὸν συγχρονισμὸν αὐτῆς.

Ἄς μοι ἐπιτραπῆ νὰ ἐξηγήσω ἐνταῦθα διὰ βραχέων τὴν σημασίαν μιᾶς ἐκάστης τῶν δύο τούτων κεχωρισμένων ὅλως ἀπ' ἀλλήλων ἐνεργειῶν.

Ἡ ἐν χρήσει μέχρι σήμερον παρὰ τοῖς Τούρκοις πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν ἐννοιῶν καὶ πρὸς ἔκθεσιν τῶν ἰδεῶν γραφὴ ἦτο ἡ ἀραβικὴ, εἰσκομισθεῖσα παρ' αὐτοῖς μετὰ τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας. Ἄλλ' ἡ γραφὴ αὕτη, ὅσον καὶ ἂν θαυμάζη τις τοὺς Ἄραβας διὰ τὸν πλοῦτον τῆς γλώσσης των, καὶ διὰ τὸ ὕψος ἄρα τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς ὃ ἀνήχθησαν, ἐν τῇ ἀκριβεῖ ὁμῶς τῆς φωνητικῆς ἀποδόσεως ὑστερεῖ κατὰ πολὺ τῆς γραφῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Ἡ ἔλλειψις φωνηέντων ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον πρόσκομμα διὰ τὴν τελείαν ἀπεικόνισιν τῶν φωνῶν, ἡ δὲ πληθὺς τῶν συμφώνων, ὅσα ὑπάρχουν διὰ τὴν παράστασιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου, μὲ παραλλαγὰς μὲν κατ' οὐσίαν μηδαμινὰς, μὲ προορισμὸν δὲ μᾶλλον ἱστορικῆς καὶ ἐτυμολογικῆς σημασίας, ἀποτελεῖ καὶ αὕτη οὐ μικρὰν δυσχέρειαν διὰ τὴν ἄκοπον ἀνάγνωσιν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἄκοπον γραφῆν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ἐνεῖχε πολὺ θαυτέραν ἔννοιαν ἢ ἀνάγκη τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ γραφικοῦ τούτου συστήματος διὰ τινος εὐρωπαϊκοῦ. Ἡ ἀραβικὴ γραφὴ εἶνε σημιτικὴ, ὡς τοιαύτη δὲ εἶνε καὶ ἐκδήλωσις σημιτικῶν ἀντιλήψεων καὶ σύμβολον σημιτικοῦ πολιτισμοῦ. Ἄλλ' ὁ σημιτικὸς πολιτισμὸς διετέλεσε πάντοτε ἐν καταδήλω ἄντιθέσει πρὸς τὸν ἰνδοευρωπαϊκὸν πολιτισμὸν, ἀπτόν δὲ τεκμήριον τῆς ἀντιθέσεως

ταύτης, ἄξιον θαυτέρας μελέτης καὶ ἐκτιμήσεως, ἀποτελεῖ τὸ σύστημα τῆς ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ γραφῆς τῶν σημιτικῶν λαῶν, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἰνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς καὶ γενικώτερον οἱ Ἄριοι λαοί, γράφουν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ.

Ὁ κ. Σιουρὲ ἀναφέρων μετὰ σεβασμοῦ τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μελέτας καὶ εὐφυστάτας ἐξηγήσεις προϊστορικῶν γεγονότων τοῦ γάλλου φιλοσόφου Φάμπρ Ντολιβὲ παραλαμβάνει ἐκ τῆς «Φιλοσοφικῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» τὰς ἐξῆς ἐμπνευσμένας γραμμὰς τοῦ τελευταίου :

«Ὅλοι γνωρίζομεν, ὅτι κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους οὐδόλως ὑφίστατο δημοσία γραφὴ. Ἡ χρῆσις μιᾶς τοιαύτης γραφῆς διεδόθη μόνον διὰ τῆς φωνητικῆς γραφῆς, ἥτοι τῆς τέχνης τοῦ παριστάνειν διὰ γραμμῶν αὐτὸν τοῦτον τὸν ἦχον τῶν λέξεων. Ἡ ἱερογλυφικὴ ὁμῶς γραφὴ, ἥτοι ἡ τέχνη τοῦ παριστάνειν τὰ πράγματα διὰ τινων οἴων δήποτε σημείων, εἶνε τόσον παλαιὰ ὅσον καὶ ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμὸς. Ἡ γραφὴ αὕτη κατὰ τοὺς πρωτογόνους ἐκείνους χρόνους ὑπῆρξεν ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ ἱερατείου, καθότι ἔθεωρεῖτο ὡς κτήμα ἱερόν, ὡς λειτούργημα θρησκευτικὸν καὶ ἀρχικῶς ὡς θεῖα ἔμπνευσις. Ὅταν ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαιρίῳ οἱ ἱερεῖς τῆς μαύρης ἢ νοτίας φυλῆς ἐχάραττον ἐπὶ δερμάτων ζώων ἢ ἐπὶ λιθίνων πλακῶν τὰ μυστηριώδη αὐτῶν σήματα, συνήθιζον νὰ στρέφουν πρὸς τὸν Νότιον Πόλον· ἡ δὲ χεὶρ αὐτῶν διηυθύνετο πρὸς τὴν Ἀνατολήν, τὴν πηγὴν τοῦ φωτός. Ἐγράφον οὕτως ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ. Οἱ ἱερεῖς τῆς λευκῆς, ἢ βορείου φυλῆς ἔμαθον τὴν γραφὴν ταύτην τῶν μαύρων ἱερέων καὶ ἤρχισαν νὰ γράφουν καὶ οὗτοι. Ἄλλ' ὅταν τὸ αἶσθημα τῆς καταγωγῆς ἀνεπτύχθη ἐν αὐτοῖς μετὰ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς φυλετικῆς ὑπερηφανίας, ἐπενόησαν ἴδια αὐτῶν σήματα· ἀντὶ δὲ νὰ στρέφουν πρὸς Νότον, πρὸς τὴν

χώραν τῶν Μαύρων, ἐστράφησαν πρὸς τὸν Βορρᾶν, πρὸς τὴν χώραν τῶν Προγόνων, ἐξακολουθοῦντες ἔμως νὰ διευθύνουν τὴν γραφὴν των πρὸς τὴν Ἀνατολήν. Καὶ οὕτως οἱ χαρακτηριστῆρες των ἔλαβον τὴν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ κατεύθυνσιν. Ἐκ τούτου ἡ διεύθυνσις τῶν Κελτικῶν συμβόλων, τῆς Ζενδικῆς, τῆς Σανσκριτικῆς, τῆς Ἑλληνικῆς, τῆς Λατινικῆς καὶ ὄλων τῶν συστημάτων γραφῆς τῶν Ἀρίων φυλῶν. Κατευθύνονται ταῦτα πρὸς τὸν Ἥλιον, τὴν πηγὴν πάσης ζωῆς ἐπὶ γῆς· ἀλλὰ βλέπουν πρὸς τὸν Βορρᾶν, τὴν πατρίδα τῶν Προγόνων καὶ τὴν μυστηριώδη πηγὴν τῶν οὐρανίων φώτων». (1)

Ὅστε τὴν ἀπτοτέραν ἐκδήλωσιν τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ σημιτικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ὀριστικῆς ἐπὶ τέλους προσχωρήσεως εἰς τὸν δυτικὸν πολιτισμὸν θάπετέλει διὰ τοὺς Τούρκους ἡ ἐγκατάλειψις τῆς ἀραβικῆς γραφῆς, τῆς γραφῆς τοῦ σημιτικοῦ, τοῦ μαύρου, τοῦ νοτίου πολιτισμοῦ, καὶ ἡ ἀποδοχή, ἡ υἱοθέτησις τῆς εὐρωπαϊκῆς γραφῆς, τῆς γραφῆς τοῦ Ἀρίου, τοῦ λευκοῦ, τοῦ βορείου πολιτισμοῦ. Θὰ ἐξέλειπεν οὕτως αὐτὸ τοῦτο τὸ σύμβολον τῆς ἀντιθέσεως.

Ἀλλὰ τούτου δεδομένου ποῖον σύστημα γραφῆς ἔδει νὰ προτιμηθῆ ἕκ τῶν δύο; Τὸ Ἑλληνικὸν ἢ τὸ Λατινικόν; Ὁμολογητέον ἐνταῦθα, ὅτι παρὰ τὴν ἱστορικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἀξίαν τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς, μὲ τὴν ὁποίαν εἶνε γεγραμμένοι αἱ ἀθάνατοι σελίδες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, ἡ Λατινικὴ γραφὴ ἔχει τὸ μέγιστον καὶ ἀνυπολογίστου σημασίας πλεονέκτημα τῆς ἐξαπλώσεως ἐπὶ ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ὑπὸ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου κατοικουμένην ἐ-

(1) Édouard Schuré : « Les grands initiés » (σελ. 14)
Fabre d' Olivet « Histoire philosophique du genre humain ». Tome 1er.

πιφάνειαν τῆς γῆς. Πλὴν τούτου οἱ Λατινικοὶ χαρακτηριστῆρες εἶνε κατὰ πολὺ προσφορώτεροι τῶν Ἑλληνικῶν εἰς παράστασιν φωνηέντων ἀήθων εἰς τὸν ἑλληνικὸν λάρυγγα, καὶ συμφώνων ξένων πρὸς τὰ ἑλληνικὰ χεῖλη. Καὶ διὰ τοῦτο ἀναντιρρήτως ἡ γραφὴ αὕτη ἦτο ἡ ἐνδεδειγμένη εἰς τὴν τουρκικὴν προτίμησιν. Ἄλλως τε τὴν αὐτὴν προτίμησιν εἶχον δεῖξῃ πρὸ πολλοῦ ἄλλοι λαοί, ἀνήκοντες καὶ οὗτοι εἰς τὴν αὐτὴν μετὰ τῶν Τούρκων Οὐραλοαλταϊκὴν οἰκογένειαν, οἵτινες εἶχον προηγηθῆ τῶν Τούρκων εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον, οἱ Φιννοὶ καὶ οἱ Οὐγγροὶ. Καὶ οὗτοι εἶχον ἤδη παραδεχθῆ τὴν Λατινικὴν γραφὴν, προσθέσαντες ἀπλῶς ὀλίγα τινὰ σημεῖα ἐπὶ τινων γραμμάτων πρὸς διάκρισιν φωνητικῶν τινων λεπτομερειῶν οἰκείων εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν.

Καὶ οὕτως ἡ « Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Γλώσσης » ἐγνωμοδότησε νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ καὶ διὰ τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν ἡ Λατινικὴ γραφὴ, αὐτὴν δὲ ὑπέδειξεν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ἡ Κυβέρνησις υἱοθέτησασα τὴν γνώμην ἐνήργησε μετὰ θαυμαστῆς γοργότητος τὰ δέοντα, νομοθετήσασα μὲν τοὺς καταλλήλους νόμους, καταστήσασα δὲ τὴν Λατινικὴν γραφὴν, μὲ τὰς ὑπὸ τῆς « Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Γλώσσης » ὑποδειχθείσας ἐν τισὶ λεπτομερείαις ἐλαχίστας καὶ ὅλως ἀσημάντους προσθήκας, ὅχι μόνον ὑποχρεωτικὴν ἀλλὰ καὶ ἀποκλειστικὴν ἐν τῇ χρήσει. Τοιοῦτοτρόπως ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐνεφανίσθησαν ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς καὶ μεγάλης ἡμέρας τῆς 1 Δεκεμβρίου 1928 ἅπασαι αἱ Τουρκικαὶ ἐφημερίδες μὲ ὄψιν καθαρῶς Εὐρωπαϊκὴν, διὰ τῆς γραφῆς δὲ ταύτης θὰ διεξάγονται τὸν τεῦθεν καὶ πᾶσαι αἱ κρατικαὶ ἀλληλογραφίαι. Ἀφ' ἑτέρου τὸ Ἰπουργεῖον τῆς Παιδείας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὀτρηροῦ Ἐπιτρόπου ἐπὶ τῆς Παιδείας μακαρίτου Νετζατῆ βέη, ἔλαβε τὰ κατάλληλα καὶ ἐπείγοντα μέτρα πρὸς τὴν ταχυτάτην ἀνὰ τὰς Σχολὰς συμπάσης τῆς Ἐπικρατείας διάδοσιν τοῦ νέου φωτός.

Ἄλλ' εὐθὺς ὡς, τόσον αἰσίως καὶ τόσον ἀποτελεσματικῶς, ἔληξεν ἡ πρώτη ἀποστολὴ τῆς «Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Γλώσσης», ἐπελήφθη αὕτη τοῦ δευτέρου αὐτῆς καθήκοντος, τοῦ ἀφορῶντος αὐτὴν ταύτην τὴν γλῶσσαν. Καὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν συντάττει αὕτη καὶ ἐκδίδει κατὰ μηνιαῖα φυλλάδια ἐπιτομον «Ὁρθογραφικὸν Λεξικὸν», ἀπαραίτητον ἐφόδιον διὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἀποκρυσταλλωθείσης πλέον ὀρθογραφίας ἐκάστης λέξεως, ἀποκαθαίρουσα ἐν ταύτῃ διὰ τοῦ λεξικοῦ τούτου τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῶν ἀραβικῶν καὶ περσικῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ πολλοῦ εἶχον ἤδη ἀφ' ἑαυτῶν καταστῆ ἀμεταχείριστοι· ἀφ' ἑτέρου δὲ μελετᾶται ἡ σύνταξις καὶ ἔκδοσις μεγαλύτερου Λεξικοῦ τῆς Τουρκικῆς γλώσσης, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ ἐνεργηθῆ ριζικώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον ἢ ἀποκάθαρσις τῆς γλώσσης. Διὰ τοῦ μεγάλου τούτου Λεξικοῦ θὰ καταβληθῆ προσπάθεια ὥστε νὰ ριφθῆ ὅσον τὸ δυνατόν μέγιστον μέρος τοῦ ἀραβοπερσικοῦ ἔρματος, ὅπερ ἀπετέλει βαρύτατον κώλυμα διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ τουρκικοῦ ἐπιπέδου τῆς γλώσσης. Ἐπίσης ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐνέργειαν ταύτην ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε τὴν κατάργησιν τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων ἀραβικῆς καὶ περσικῆς γλώσσης ἐκ τῶν προγραμμάτων τῶν σχολῶν τῆς πρώτης καὶ τῆς μέσης παιδείσεως, θὰ περιορισθῆ δὲ ἡ διδασκαλία αὕτη εἰς εἰδικὰς μόνον σχολὰς, εἰς ἃς θὰ φοιτοῦν οἱ θέλοντες νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς εἰδικὰς σπουδὰς.

—=—

Καὶ ἤδη ὀλίγα τινὰ μοι ὑπολείπονται νὰ προσθέσω περὶ τῆς σημασίας τῆς μεγάλης ταύτης μεταρρυθμίσεως διὰ τοὺς ἡμετέρους ὁμογενεῖς.

Ἐπὶ τῶν δακτύλων ἐμετροῦντο μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἦσαν διὰ τοῦτο δακτυλοδεικτούμενοι οἱ ὁμογενεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν κατατριβέντες διὰ νὰ ἐκμάθουν

καχωρισμένως τὴν τουρκικὴν, τὴν περσικὴν καὶ τὴν ἀραβικὴν δύνανται νὰ καυχῶνται ὅτι γνωρίζουν ἐπαρκῶς τὴν ἐπιτήμιον τοῦ Κράτους γλῶσσαν. Ὁ πολὺς κόσμος τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν ἔμενε μέχρι τοῦδε ξένος πρὸς τὴν τουρκικὴν ἕνεκα τῶν ἀπείρων δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας ἠγείρον ἐνώπιον καὶ τῆς καλλίστης θελήσεως ὡς ἀβάτους ὀγκολίθους καὶ ἀδιαπεράστους χάνδακας ἢ ἀραβικὴ γραφὴ, ἢ πολυδαίδαλος ὀρθογραφία, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἢ πληθώρα τῶν περσικῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀραβικῶν λέξεων. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων παρ' ὅλην τὴν καταβληθεῖσαν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐπίμονον προσπάθειάν των δὲν ἦσαν εἰς θέσιν οὔτε κἂν ἀνάγνωσιν νὰ κάμουν εὐχερῆ.

Φρονῶ λοιπὸν ὅτι ἡ νέα γραφὴ θάποτελέσῃ δι' ἡμᾶς τὴν ἀφορμὴν νέων κοινωνικῶν σχέσεων πρὸς τοὺς συμπολίτας ἡμῶν Τούρκους καὶ τὴν ἀφετηρίαν νέων πρὸς αὐτοὺς δεσμῶν. Φρονῶ ὄντως ὅτι διὰ τῆς νέας γραφῆς ἀνατέλλουν νέοι ὀρίζοντες πρὸς τὸν κοινωνικὸν ἡμῶν καὶ βιωτικὸν καταρτισμὸν. Εἰθισμένοι ἤδη ἐξ ἐγγενοῦς καὶ ἐμφύτου οὕτως εἶπειν ἐπιδόσεως εἰς τὴν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ γραφὴν, οὐδεμίαν ἔχω ἀμφισβόλιαν, ὅτι θὰ ἐκμάθωμεν τὴν νέαν γραφὴν τάχιστα καὶ πληρέστατα, καὶ θὰ εὐρεθῶμεν οὕτως εἰς θέσιν νάναγινώσκωμεν πλέον καὶ νὰ γράφωμεν τὴν τουρκικὴν ἄνευ ἐπικουρίας τρίτων. Ὡς φυσικὴν τούτου συνέπειαν διαβλέπω τὴν πλήρη ἐξοικείωσιν ἡμῶν πρὸς τὴν γλῶσσαν, ἢ ὁποία τόσας ἐπεσώρευε μέχρι τοῦδε ἐνώπιον ἡμῶν δυσχερείας, καὶ τὴν πλήρη οὕτως ἐπικοινωνίαν ἡμῶν μετὰ τῶν Τούρκων. Τὸ ἔργον κατέστη διὰ τῆς νέας γραφῆς καὶ τῆς συντελουμένης γλωσσικῆς μεταρρυθμίσεως ἀπλούστατον καὶ εὐχερέστατον, ἡμεῖς δ' ἔχομεν ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην ἐμφυτον εὐφυΐαν καὶ τὴν πανθομολογουμένην φιλοτιμίαν.

Πρὸς τοιοῦτο ἀκριβῶς γενικώτερον καλὸν ἀποβλέπων

συνέγραφα τὸ παρὸν Ἑλληνικὸν Ἄλφαβητᾶριον, εἰσκομίζων οὕτω καὶ ἐγὼ, χάριν τῶν ἐμῶν ὁμογενῶν, μικρὸν λίθον εἰς τὸ γιγάντιον καὶ μεγαλειῶδες οἰκοδόμημα, ὅπερ ἀνήγειρεν ἢ ἀπεριόριστος διάνοια τοῦ μεγάλου Γαζή Μουσταφᾶ Κεμάλ, καὶ τὸ ὅποιον συνετέλεσαν καὶ διεκόσμησαν μετ' αὐτοῦ οἱ ἀντάξιοί του τετιμημένοι συνεργάται του. Εὐχομαι δὲ ὅπως ἄλλοι ὁμογενεῖς, κάλλιον ὠρισμένως ἐμοῦ κατηρτισμένοι ἐν τῇ τουρκικῇ γλώσσῃ, ἐμφανίσουν τελειότερα ἔργα, πρὸς τὸν αὐτὸν ἀγαθὸν σκοπὸν κατατείνοντα.

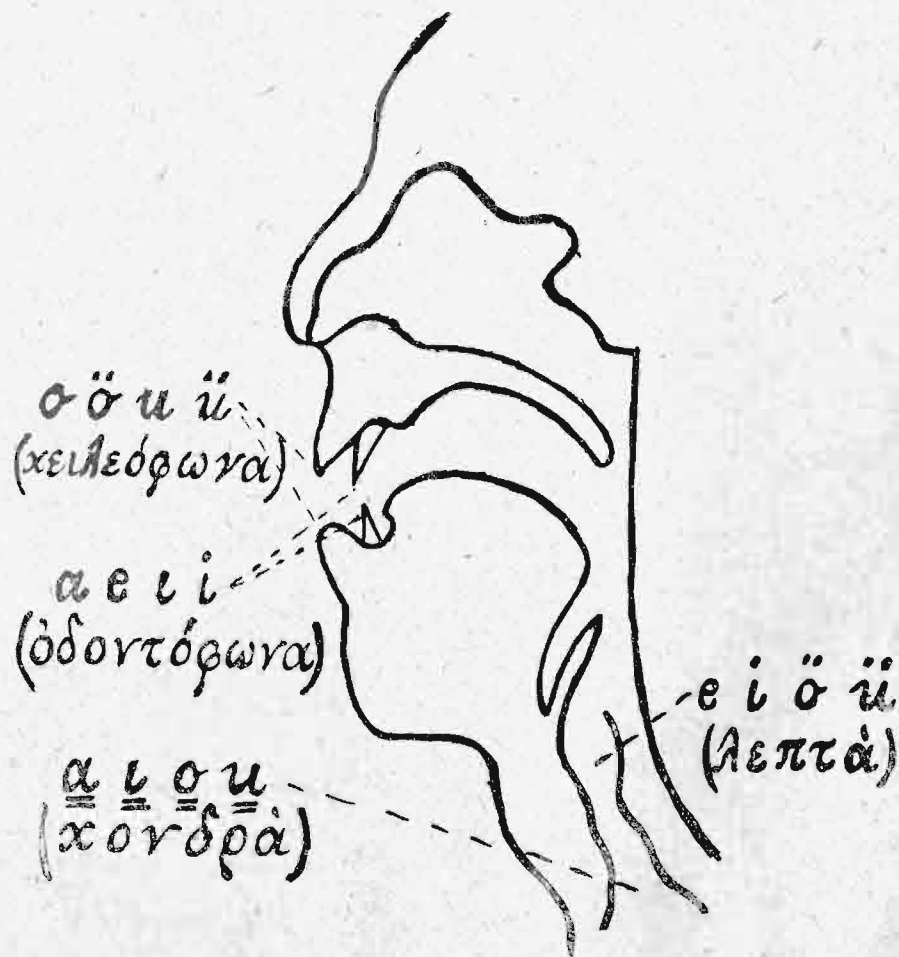
Ἦδη ἡ ὑσπληγξ ἔπεσε. Τὸ στάδιον ἐλεύθερον ἀναμένει τοὺς ἀθλητὰς τοῦ καλοῦ ἀγῶνος. Ἄς ἀγωνισθῶμεν καὶ ἡμεῖς φιλοτίμως καὶ εὐπρεπῶς. Ὁ ὑστερούμενος δὲν στεφανοῦται.

Παναγὸς Ν. Κεσίσογλους δ. ν.

ΕΙΚΩΝ Α'

Πῶς διέρχονται τὰ φωνήεντα διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων.

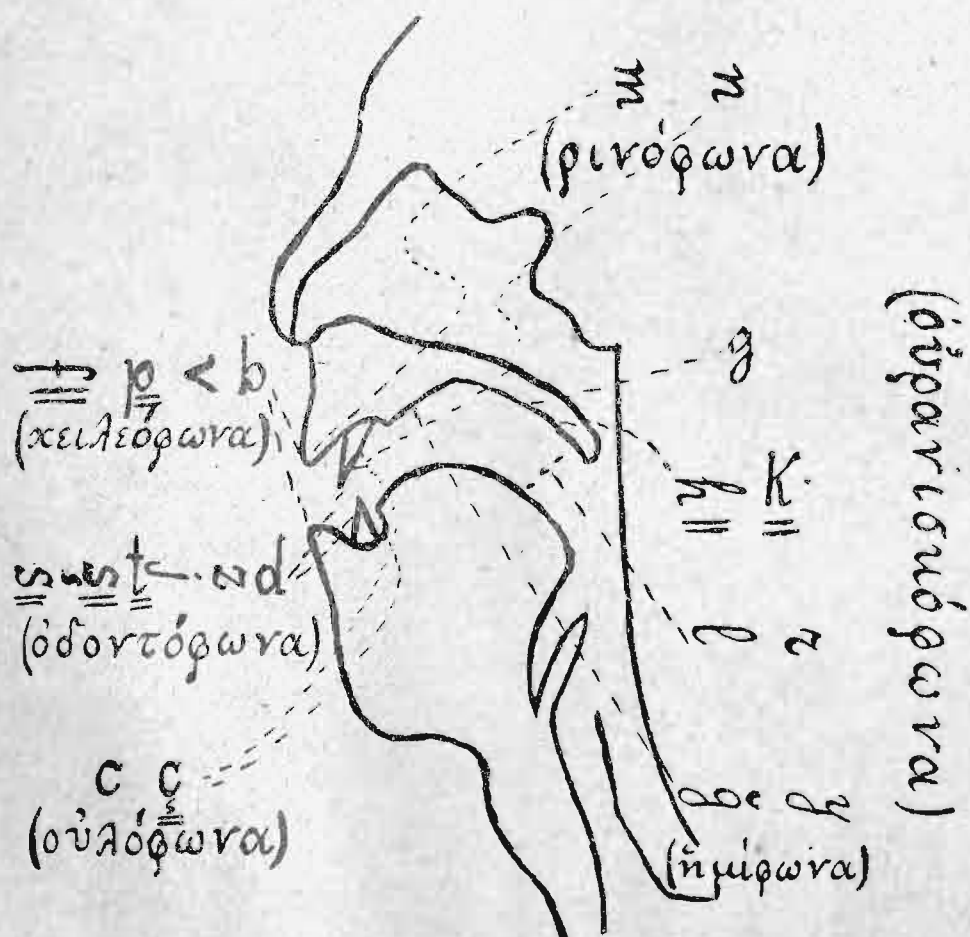
(Ἴδε σελ. 22-24)

ΕΙΚΩΝ Β΄.

Πῶς διέρχονται τὰ σύμφωνα διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων.

(Ἴδε σελ. 51-54)

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ—Τὰ ὑπογραμμισμένα σύμφωνα εἶνε τὰ σκληρά.—Τὰ ἐξηγλωμένα εἶνε τὰ μαλακά.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

Α α Ε ε Ο ο Υ υ

(ᾶ) (ἔ) (ὄ) (οῦ)

Β β Δ δ Μ μ Ν ν

(βέ) (δέ) (μέ) (νέ)

Ρ ρ Ρ ρ Τ τ

(πέ) (ρε) (τέ)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ.—Τὰ ἐντὸς τῶν παρενθέσεων κάτωθεν ἐκάστου γράμματος εὑρισκόμενα εἶνε τὰ ὑπὸ

τῆς «Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς γλώσσης» καθορισθέντα ὀνόματα ἑνὸς ἐκάστου γράμματος.

Ἰδιαιτέρως διὰ τὰ γράμματα *h* καὶ *d* παρατηρητέον ὅτι ἐντὸς παρενθέσεως μετεχειρίσθημεν τὰ αὐτὰ γράμματα μὲ τὸ ἑλληνικὸν φωνῆεν *έ*, καθότι ἠθελήσαμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὰς ὀνομασίας *μπέ* καὶ *ντέ*, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀποτελοῦν συλλαβὰς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Αἱ συλλαβαὶ *hέ* καὶ *dέ* τὰς ὁποίας μετεχειρίσθημεν διὰ τὰ δύο τουρκικὰ γράμματα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποδοθοῦν μὲ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἰδέαν τινὰ τῆς προφορᾶς των δύναται νὰ δώσῃ διὰ μὲν τὸ *h* τὸ *π* τῆς λέξεως *ἔμπορος*, διὰ δὲ τὸ *d* τὸ *τ* τῆς λέξεως *ἔντονος*. Αἱ συλλαβαὶ *μπέ* καὶ *ντέ* παριστάνουν κάθε ἄλλο παρὰ τὰ *hέ* καὶ *dέ*.

ΑΣΚΗΣΙΣ

ba be bu do du mo mu
ne na pa re tu
al el en ep on op or
um od un ut.
aba ada ana don dun dul nar
nur pal rel oda unu.

baba bebe dada dede mama meme
nane bana para tapa mana
dana pata bende orta onda
donda perde ondan
nerede orada burada babada parada
araba mandrada ortada ortadan
arpadan arabadan.

ΜΑΘΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Iı İi Öö Üü
(ή) (ι) (τὸ γαλλ. eu) (τὸ γαλλ. u)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Α'.—Ὡς βλέπει ὁ μαθητὴς ὑπάρχουν εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν δύο φωναὶ *ı*. Τὸ *i* (ἄνευ στιγμῆς) καὶ τὸ *ı* (μὲ στιγμὴν). Διαφέρουν δὲ ταῦτα πολὺ κατὰ τὴν προφορὰν. Τὸ πρῶτον (χωρὶς στιγμὴν) ἔχει χονδρὰν προφορὰν, τὸ δεύτερον (μὲ στιγμὴν) ἔχει λεπτὴν προφορὰν. Τὸ ἄνευ στιγμῆς προέρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ λάρυγγος. Τὸ μὲ στιγμὴν προέρχεται ἀπὸ τὰ

ἐπάνω στρώματα τοῦ λάουγγος. Καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς μετεχειρίσθημεν ἐντὸς παρενθέσεως πρὸς διάκρισιν ἀπλῶς κάτωθεν μὲν τοῦ χονδροῦ ἢ τὴν ἑλληνικὴν συλλαβὴν **η**, κάτωθεν δὲ τοῦ λεπτοῦ τὴν ἑλληνικὴν συλλαβὴν **ζ**, μολονότι εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀμφότεραι αἰσυλλαβαὶ προφέρονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Β'.—Τὸ **ö** (μὲ δύο στιγμὰς ἄνωθεν) διαφέρει πολὺ κατὰ τὴν προφορὰν ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν **ο** (χωρὶς στιγμὰς), τὸ ὁποῖον εἶδομεν εἰς τὸ πρῶτον μάθημα. Τὸ **ο** (χωρὶς στιγμὰς) προφέρεται ἀκριβῶς ὅπως τὸ **ὄμικρον** τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Τὸ **ö** (μὲ δύο στιγμὰς) δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποδοθῇ μὲ ἑλληνικὴν φωνὴν καὶ μὲ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἰδέαν αὐτοῦ δίδει ἡ συλλαβὴ **eu** εἰς τὴν γαλλικὴν λέξιν *Europe*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Γ'.—Τὸ **ü** (μὲ δύο στιγμὰς ἄνωθεν) διαφέρει ἐπίσης πολὺ κατὰ τὴν προφορὰν ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν **υ** (χωρὶς στιγμὰς) τὸ ὁποῖον εἶδομεν εἰς τὸ πρῶτον μάθημα. Τὸ **υ** ἐκεῖνο (χωρὶς δηλαδὴ τὰς στιγμὰς ἄνωθεν) ἔχει ἀκριβῶς τὴν φωνὴν τῆς ἑλληνικῆς διφθόγου καὶ τῆς ἑλληνικῆς συλλαβῆς **οῦ**. Ἐνῶ τὸ **ü** (μὲ τὰς δύο στιγμὰς ἄνωθεν) δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποδοθῇ μὲ

ἑλληνικὴν φωνὴν καὶ μὲ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἔχει τοῦτο ἀκριβῶς τὴν φωνὴν τοῦ γαλλικοῦ φωνήεντος **u** εἰς τὴν γαλλικὴν λέξιν *utile*.

A Σ Κ Η Σ Ι Σ

bi bi mi mi in ip il bir idi bindi erdi emdi durdu töbe Ömer ömür dondu döndü nöbet türbe darı arının babanın attı anın iki abanın emminin etin atın arabanın alı endirdi apartıman aradı amin umurunda ambarı emirinde ömründe eminin üremi.

ΜΑΘΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

C c Ç ç S s Ş ş H h

(τζέ) (τσέ) (σέ) (τὸ γαλ. ch) (χέ)

Y y F f V v Z z J j

(γιέ) (φέ) (βέ) (ζέ) (τὸ γαλ. j)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Α'.—Πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸ C ἀπὸ τὸ Ç. Τὸ πρῶτον (χωρὶς τὸ γαλλικὸν cedille κάτωθεν) προφέρεται ὅπως τὸ τξ τῆς ἀπλοελληνικῆς λέξεως *τζίτζικας*, ἐνῶ τὸ Ç (μὲ τὸ cedille κάτωθεν), ὅπως τὸ τσ τῆς ἀπλοελληνικῆς λέξεως *τσίρος*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Β'.—Ὡσαύτως πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸ S ἀπὸ τὸ Ş. Τὸ πρῶτον (χωρὶς cedille) προφέρεται ἀκριβῶς ὅπως τὸ ἑλληνικὸν σ. Ἐνῶ τὸ Ş (μὲ cedille) προφέρεται παχύτερον, ὅπως τὸ σύνθετον γαλλικὸν σύμφωνον ch εἰς τὴν γαλλικὴν λέξιν *chapeau*.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Γ'.—Ἐπίσης πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸ z ἀπὸ τὸ j. Τὸ z προφέρεται ἀκριβῶς ὅπως τὸ ἑλληνικὸν ζ. Ἐνῶ τὸ j ἀκριβῶς ὅπως τὸ γαλλικὸν σύμφωνον j εἰς τὴν γαλλικὴν λέξιν *jambon*.

A S K H S I S

Aç acı uc ucu iç içi as aş ses sis şiş nas yas yaş bas baş beş bez biz süs söz hız hiç can çan çam az ez şişe içli çarşaf çamaşır jambon Mecit meci diye Jörj jandarma jerse.

Ahmet bu şiseden su içli.

Baba, bana bir az para ver.

Ömer, sana para yaramaz: iyi durmadın.
Mehmet, niçin camı açtın?
Jörj, parayı nerede harçettin?
Hamamda az durdum.

ΜΑΘΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

G g K k Ğ ğ L l
(γκέ) (κέ) (γέ) (λέ)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Α'.—Τὰ γράμματα τοῦ Τουρκικοῦ ἀλφαβήτου εἶνε 29 τὸν ἀριθμὸν, τὰ ἑξῆς :

a b c ç d e f g ğ h i r j k l
m n o ö p r s ş t u ü v y z

Διαφοῦνται ταῦτα εἰς φωνήεντα καὶ σύμφωνα.

Τὰ φωνήεντα εἶνε 8, τὰ ἑξῆς :

a e i ı o ö u ü

Τὰ σύμφωνα εἶνε 21, τὰ ἑξῆς :

b c ç d f g ğ h j k l m n
p r s ş t v y z

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Β'.— Ἡ «Ἐπιτροπή ἐπὶ τῆς γλώσσης» ὥρισεν ὅπως τὰ ὀνόματα τῶν συμφώνων λήγουν εἰς ε : (βέ, τζέ, τσέ, δέ, φέ, γκέ, γέ, χέ, ζιέ, κέ, λέ, μέ, νέ, πέ, ρέ, σέ, σιέ, τέ, βέ, γιέ, ζέ.)

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὀνόματα τῶν φωνηέντων, ταῦτα ἀντιπροσωπεύουν ἀκριβῶς τὴν φωνὴν τὴν ὁποίαν παριστάνουν τὰ φωνήεντα : (ἄ, ἔ, ἦ, ἱ, ὄ, τὸ γαλλικὸν eu, οῦ, τὸ γαλλικὸν u.)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Γ'.—Τὰ φωνήεντα ὑποδιαιροῦνται εἰς *χονδρά* καὶ εἰς *λεπτὰ*.

Τὰ *χονδρά* προέρχονται ἀπὸ τὰ βάρη τοῦ λάρυγγος, εἶνε δὲ 4, τὰ ἑξῆς : a, ɒ, o, u.

Τὰ *λεπτὰ* προέρχονται ἀπὸ τὰ ἐπάνω στρώματα τοῦ λάρυγγος καὶ εἶνε τὰ λοιπὰ 4, τὰ ἑξῆς : e, i, ø, ü.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Δ'.—Τὰ σύμφωνα τῆς τουρκικῆς γλώσσης ὅλα εἶνε καὶ *χονδρά* καὶ *λεπτὰ*. Ἔχουν δηλαδὴ ὅλα διττὴν προφορὰν : καὶ χονδρὰν καὶ λεπτὴν. Καὶ ὅταν μὲν συνοδεύονται ἀπὸ χονδρὸν φωνῆεν, προφέρονται χονδρά, ὅταν δὲ ἀπὸ λεπτὸν, λεπτὰ. π.χ. (χονδρά :

ba ab bɪ ɪb bo ob da ad

du ud do od κτλ.)

(Λεπτὰ : be eb bɪ ɪb bø øb de ed di id dø ød κτλ.)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Ε'.—Ἡ ἀντίθεσις τῆς χονδρᾶς καὶ λεπτῆς προφορᾶς εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σύμφωνον εἶνε περισσότερο καταφανὴς καὶ περισσότερο ἀντιληπτὴ εἰς τὰ σύμφωνα g ɟ k καὶ ἓν τι μετρω εἰς τὸ 1.

Καὶ τὰ μὲν σύμφωνα g ɟ k ἔχουν ἄλλην προφορὰν, ὅταν συνοδεύονται ἀπὸ χονδρὸν φωνῆεν, καὶ ἄλλην ὅταν συνοδεύονται ἀπὸ λεπτὸν φωνῆεν. Τοιοῦτοτρόπως ὅταν ἓν ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν συμφώνων εἶνε εἰς συλλαβὴν μὲ προηγούμενον ἢ μὲ ἐπόμενον χονδρὸν φωνῆεν τότε ἔχουν φανερὰ χονδρὰν προφορὰν καὶ *προφέρονται, μὲ τὸν λάρυγγα*, τὸ g ὡς *γκά*, τὸ ɟ ὡς *γά*, τὸ k ὡς *κά*, π.χ. kavga (καβγκά), cigara (τζιγκάρα), aḡas (ἀγάτς), aldıḡı (ἀλδηγῆ). kar (κάρ), brak (βοράκ), ak (ἄκ).

Ὅταν δὲ ἓν ἐκ τῶν τριῶν αὐτῶν συμφώνων ἀποτελῇ συλλαβὴν μὲ ἓν ἐκ τῶν λεπτῶν φωνηέντων, τότε ἔχουν φανερὰ λεπτὴν προφορὰν καὶ *προφέρονται μὲ τὸ κοίλωμα τοῦ οὐρανίσκου*, τὸ g ὡς *γκιά*, τὸ ɟ ὡς *γιά* (δηλαδὴ ὅπως διόλου μὲ τὴν ἰδίαν προφορὰν y=γιέ) καὶ τὸ k ὡς *κιά*. π.χ. gel (γκιέλ) git (γκιίτ) gör (γκιόρ)

güc (γκιούτζ) verdiğim (βερδιγιμί) kebir (κιεβίτ) kö-
rek (κιοπέκι) küçük (κλουτσιούκι) kibrit (κιβρίτ).

Ἐνάλογος διαφορὰ προφορᾶς, καίτοι ὄχι τόσον σα-
φῆς παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ γράμμα I. Τὸ χονδρὸν του
εἶνε **λά**, τὸ δὲ λεπτὸν **λια**. π.χ. ala (ἀλά) alt (ἄλτ) dal
(ντάλ) leblebi (λεμπλεβί).

A Σ Κ Η Σ Ι Σ

gaz, gaip, kavga, gaflet, gonce, gurur,
sargı, saygi, sorgu.

gel, git, göl, göc, göz, gül, güc, gir,
gece, gündüz, güneş, güzel.

ağac, ağır, olduğu, bulduğu,
buğru, kalpağı, rağpet.

eğer, ekmeği, kediği, köpeği,
gittigim, iğrenç, iğri.

kalın, kıl, kol, kule, kuvvet, bakla, bakkal,
takla, kadı, katı, kırnap, tırnak, koydum,
kokla, kukla, ayak, çolak, çoluk, çocuk.
kel, kil, kör, kül, köle, kök, kebab, kestane,
kitap, küstah, kemal, tekdir.

Büyük Kemalımız.

Güzel gözlerinizi gördüğüm günden beri gö-
nülüm sizdedir.

Güneş altında gittim geldim.

Brak sarhoşu kendi yıkılsın.

Kulekapusunda yangın oldu.

Bir millet boyunduruğa tehammül edemez.

ΜΑΘΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ

Â Î Û

kâ kû kî gâ gû âk ûk

âg ûk lâ lû âl ûl (')

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Α΄.—Τὸ σημεῖον (*), δηλαδὴ ἡ
γαλλικὴ περισπωμένη, τίθεται ἄνωθεν τῶν φωνηέντων
a i u καὶ χρησιμεύει διὰ τὰ μακρύνῃ αὐτὰ (ὄχι τὰ
χονδρύνῃ ἀλλὰ τὰ μακρύνῃ), π.χ. εἰς τὴν λέξιν hulûl
τὸ δεύτερον ù εἶνε μακρότερον τοῦ πρώτου u, διαρκεῖ
περισσότερον ἐξείνου.

A Σ Κ Η Σ Ι Σ

alem âlem, ali âlî, âla, âfet, âdil, lâzim, sâlim,
Sâdi, selâmet, namûk, istiğlâl, istiklâl, istimlâk,
istihlâk ahlakî, hasbî, nisbî hulûl, sûdi, sûle.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Β'.—Εἰς τὰς συλλαβὰς *kâ* *kû*
gâ *gû* τὰ σύμφωνα *k* καὶ *g* δὲν ἔχουν τὴν χονδρὰν
προφορὰν των (*κά*, *κού*, *γκά*, *γκού*) ἀλλὰ τὴν λεπτὴν (*κιά*,
κιού, *γκιά*, *γκιού*). Μὲ ἄλλας λέξεις τὸ σημεῖον (**^**) εἰς
τὴν περίστασιν αὐτὴν σκοπὸν μᾶλλον ἔχει νὰ λεπτύνῃ τὰ
χονδρὰ φωνήεντα *a* καὶ *u*, ἐπὶ τῶν ὁποίων τίθεται, καὶ
μαζὺ μὲ αὐτά, ἐπομένως, νὰ λεπτύνῃ καὶ τὰ σύμφωνα *k*
καὶ *g*. π. χ. *kâg* (*κιάg* καὶ ὄχι *κάg*) *kâh* (*γκιάh* καὶ ὄχι *γκάh*).

Ἐνάλογόν τι συμβαίνει εἰς τὰς συλλαβὰς *lâ* καὶ *lû*,
εἰς τὰς ὁποίας καὶ τὰ δύο φωνήεντα καὶ τὸ συνοδεῦον αὐ-
τὰ *l* ἐλεπτύνθησαν μὲ τὸ σημεῖον (**^**).

— **A Σ Κ Η Σ Ι Σ**

Kâmil, *Kâzim*, *kâr*, *kâfi*, *kâtip*, *zekâ*, *bekâr*,
perukâr, *kâni*, *mezkûr*, *bekârlik*,

kûh, *bestekâr*, *erkân*, *irkâp*.

Agâh, *ruzgâr*, *gâvgir*, *gûya*, *istinatgâh*, *güzergâh*.

Ahlâk, *ahlât*, *ihtilâl*, *lâzim*, *lâlif*, *belâgat*, *belâ*,
bellûtiye, *hulûl*, *istidlâl*, *istilâ*,

idlâl, *eylûl*, *billûr*.

Kâkülüne gönülüm kapıldı.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ Γ'.—Εἰς τὸ μέσον λέξεων τινων
εἰσαχθεισῶν ἐκ τῆς ἀραβικῆς εἰς τὴν τουρκικὴν συναντᾶ-
ται ἐνίοτε τὸ σημεῖον (') (ἦτοι ἡ ἑλληνικὴ ἀπόστροφος)
τὸ ὁποῖον ἡ «Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς γλώσσης» ὠνόμασε τουρ-
κιστὶ «*Koma isareti*» (ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως «κόμμα»
καὶ «*Kesme isareti*» (=σημεῖον κοπῆς). Τὸ σημεῖον
τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ λέξις πρέπει νὰ προφέρεται διακε-
κομμένως, ὡς νὰ χωρίζεται εἰς δύο λέξεις, π. χ. *mes'ul*
(προφέρεται μὲς οὐλ).

A Σ Κ Η Σ Ι Σ

Mes'ul *mes'ele* *nes'e* *nes'el* *mes'ul*
mes'adet *mes'udiye* *mes'ur* *is'af* *es'ar*
es'ar *ez'af* *iz'ac* *hey'et* *kaî'i* *bey'iye*
eb'al *ib'al* *it'ap* *is'ar* *it'am* *ef'al* *em'a*
im'an *in'itaf* *in'ikat* *ev'iye* *bid'al*.

ΜΑΘΗΜΑ ΕΚΤΟΝ

Περὶ τονισμοῦ τῶν λέξεων

Τόνοι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν. Ἐν

τούτω ἐπροτιμήθη τὸ σύστημα ὄχι τῆς ἐλληνικῆς, ἀλλὰ τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν.

ΚΑΝΩΝ.—Κατὰ γενικὸν ἐν τούτοις κανόνα αἱ λέξεις τῆς τουρκικῆς γλώσσης εἴτε δισύλλαβοι εἴτε πολυσύλλαβοι τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν (ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅπως γίνεται καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν).

ΑΣΚΗΣΙΣ

Zeki adam her şeyde muvaffak olur.

Nezati gördüm; sana selâm soyledi.

Gâzimiz dedi: «Büyük taaruzâ karar verdiğim zaman İsmet paşaya dedim.»

Vatanperverliğin esasî lüzümünde bütün şahsî menfaatlarını memleket uğurunda feda etmeli.

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ.—Εἰς τὸν ἀνωτέρω ὁμῶς γενικὸν κανόνα περὶ τονισμοῦ τῶν τουρκικῶν λέξεων εἰς τὴν λήγουσαν ὑπάρχουν ἀρκεταὶ ἐξαιρέσεις, τινὰς ἐκ τῶν ὁποίων παραθέτομεν κατωτέρω· σημειόνομεν δὲ μὲ παχέα γράμματα τὴν τονιζομένην συλλαβὴν ἐκάστης λέξεως.

Α΄.) Εἰς τὰ ῥήματα :

Geliyor, geliyorum, gelirim

geleceğim, gelmişim,

gelin, geliniz gelmeliyim, gelmeden.

geldirdim, geliyordum, gelecektim,

geldiydim, gelmiştim, gelmeliydim.

geleydim, gelseydim, gelirmişim,

gelmeliymişim, gelseymişim,

gelirsem, geliyorsam, geleceksam,

geldiysem, gelmişsem,

gelme, gülme, etme, yapma.

Β΄.) Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν *καταληκτικῶν μορίων*.

mertçe, kahramanca, adaletle, niçin, nasıl

Γ΄.) Τὸ μεταξὺ δύο λέξεων πρὸς ἔνδειξιν τῆς συνδέσεως αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας τιθέμενον εἰς τὸ τέλος τῆς πρώτης λέξεως καταληκτικὸν φωνῆεν *i i u ü* μένει ἄτονον.

Kâfei ahvalde, şiddeti hararet, bendei aliniz, erkânı harp, ulumu riyaziye, küllü nefis.

ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΕΩΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ

Εἰσαχθέντα ἀπὸ πολλοῦ χρόνου εἰς τὴν τουρκικὴν γραφὴν ἔγιναν ἤδη δεκτὰ ὀριστικῶς καὶ εἰς τὴν νέαν τοιαύτην τὰ πλεῖστα τῶν σημείων στιξεως καὶ ἐπιφωνημάτων τῶν Εὐρωπαϊκῶν, σὺν τούτοις δὲ εἰσήχθησαν ἤδη καὶ τὰ ἐπίλοιπα.

Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν νέαν γραφὴν ὑπάρχουν τὸ κόμμα (,), ἡ τελεία καὶ κόμμα (;) ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἄνω τελείαν, καὶ ἡ τελεία (·).

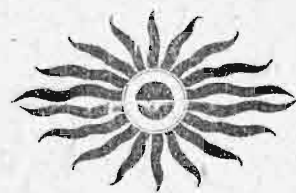
Ἐπίσης εἰσήχθησαν ἡ παῦλα (—), ἡ παρένθεσις (), τὰ εἰσαγωγικά «», τὸ σημεῖον τῆς παραγράφου (§), τὸ ἐρωτηματικὸν (?), τὸ θαυμαστικὸν (!), τὰ ἀποσιωπητικὰ (...), τὸ διαιρετικὸν (-) πρὸς ἔνωσιν τῶν εἰς δύο γραμμὰς διακοπτομένων λέξεων, καὶ αἱ δύο τελεῖαι (:).

Ἐν τῇ χειρογράφῳ γραφῇ χρησιμοποιεῖται ἐνίοτε τὸ σημεῖον (υ) τιθέμενον ἄνωθεν τῶν γραμμάτων **ι** (τοῦ ἀστίκτου δηλαδὴ χονδροῦ **ι**) καὶ **υ**, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως τοῦ ἀναγνώστου ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν τῶν γραμμάτων τούτων εὐρισκομένων τυχὸν **μ** καὶ **π**, π.χ. εἰς τὴν λέξιν **μυμυμυμυμ** ἐν τῇ χειρογράφῳ γραφῇ ἐπὶ τῶν τριῶν **υ** τίθεται τὸ σημεῖον τοῦτο (ϋ).

Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι τὰ ἐπὶ τῶν μικρῶν γραμμάτων τιθέμενα σημεῖα, ἤτοι ἡ μία στιγμὴ τοῦ λεπτοῦ **ι**, αἱ δύο στιγμαὶ τῶν λεπτῶν **ο** καὶ **υ** τὸ σημεῖον (▲) καὶ τὸ σημεῖον (υ) τοῦ **ξ**, τίθενται ἀπαραιτήτως καὶ ἐπὶ τῶν κεφαλαίων τῶν αὐτῶν γραμμάτων.

Ἀντιθέτως ἐν τούτοις πρὸς τὸν κανόνα τοῦτον τὸ κεφαλαῖον **Ι** δὲν γράφεται μὲ στιγμὴν ἄνωθεν οὔτε ἐν

τοῖς ἔντυποις οὔτε ἐν τοῖς χειρογράφοις. Τὸ κεφαλαῖον λεπτὸν **Ι** εἰς μὲν τὰ ἔντυπα λαμβάνει τὴν στιγμὴν οὔτως (Ἰ) οὐχὶ ὁμοῦς καὶ εἰς τὰ χειρόγραφα. Τὸ κεφαλαῖον ὁμοῦς χονδροῦν **Ι** εἰς μὲν τὰ ἔντυπα γράφεται ἄστικτον, εἰς δὲ τὰ χειρόγραφα πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἄστικτου λεπτοῦ **Ι** λαμβάνει τὸ σημεῖον (Ϛ).

SISMANOGLIO

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΡΑΦΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ ΕΒΔΟΜΟΝ

Προφορὰ καὶ γραφή

Οἱ νέοι τουρκικοὶ χαρακτηρὲς ἔχουν τὸ μέγα πλεονέκτημα ὅτι εἶνε καθαρῶς φωνητικοί. Ἀποδίδουν δηλαδὴ πιστῶς τὴν φωνὴν καὶ τὴν προφορὰν τῶν λέξεων, τῶν συλλαβῶν καὶ τῶν ἀπλουσιῶτων στοιχείων ἐκάστης συλλαβῆς, ἤτοι τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων. Ὡστε διὰ νὰ γράφη κανεὶς ὀρθῶς τὰς τουρκικὰς λέξεις, δὲν ἔχει παρὰ νὰ γράφη αὐτὰς ἀκριβῶς ὅπως προφέρονται. Δυστυχῶς ὅμως αἱ διάφοροι ἐπαρχίαι, καὶ αἱ διάφοροι πόλεις, ἀκόμη δὲ καὶ αἱ διάφοροι συνοικίαι τῶν μεγαλιτέρων πόλεων τῆς Τουρκίας δὲν προφέρουν ὁμοιομόρφως

μίαν καὶ τὴν αὐτὴν λέξιν. Καὶ διὰ τοῦτο ὅταν θελήσῃ κανεὶς νὰ γράψῃ μίαν τουρκικὴν λέξιν, εὐρίσκεται ἐνώπιον ἐνὸς δυσκολωτάτου προβλήματος, κατὰ ποίαν προφορὰν νὰ γράψῃ τὴν λέξιν. Ἡ «Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς γλώσσης» ἔλυσε τὸ πρόβλημα τοῦτο ὀρίσασα ὅπως ἐν διαφορᾷ τῶν διαφορῶν τοπικῶν ἰδιομάτων προφορᾶς προτιμᾶται ἢ προφορὰ Κωνσταντινουπόλεως, ἢ ὁποία ἐλήφθη οὕτως ὡς γνώμων. Διότι εἶνε ἢ τελειότερα καὶ ἢ γλαφυροτέρα πασῶν. Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι δὲν γνωρίζουν τὴν προφορὰν αὐτὴν, θὰ ἦτο δὲ δυσχερέστατον νὰ ἀνευρίσκηκανεὶς εἰς κάθε περίστασιν τοῦρκον διανοούμενον Κωνσταντινουπολίτην διὰ νὰ τὸν συμβουλευῆται ἐπὶ ἐκάστης λέξεως. Ἡ «Ἐπιτροπὴ» ἐπελήφθη τοῦ σκοπιμότητος ἔργου τῆς ἐκδόσεως «Λεξικοῦ ὀρθογραφίας», τὸ ὁποῖον καὶ ἐκδίδεται ἤδη κατὰ φυλλάδια. Τὸ λεξικὸν τοῦτο θὰ ἀποτελέσῃ τὸν ἀπαραίτητον σύμβουλον παντὸς γράφοντος τουρκιστί, εἰς αὐτὸ δὲ πρέπει νὰ καταφεύγωμεν ὅλοι καὶ Τοῦρκοι καὶ μὴ, μέχρις οὔ ἀποτυπωθῶν εἰς τὸ μνημονικὸν ἡμῶν αἱ τουρκικαὶ λέξεις κατὰ τὴν ὀρθὴν καὶ προτιμητέαν προφορὰν Κωνσταντινουπόλεως.

Α Ρ Μ Ο Ν Ι Α

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ὀρθῆς προφορᾶς καὶ τῆς ὀρθογρα-

φίας τῶν τουρκικῶν λέξεων ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ κανόνες τοῦ φθογγολογικοῦ μέρους τῆς γραμματικῆς, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ γράφων καὶ τοὺς ὁποίους ὀφείλει νὰ ἀκολουθῇ διὰ νὰ σχηματίσῃ ὀρθῶς τὰς διαφόρους παραγωγούς λέξεις, καὶ τοὺς διαφόρους τύπους τῶν λέξεων, διότι τοιοῦτοι κανόνες δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὸ «Λεξικὸν ὀρθογραφίας».

Εὐτυχῶς οἱ κανόνες οὗτοι εἶνε ἀπλούστατοι καὶ ἐλάχιστοι. Ἔχουν δ' οἱ κανόνες αὐτοὶ σχέσιν πρὸς τινὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας πύσχουν κατὰ τινὰς περιστάσεις μερικὰ ἐκ τῶν γραμμάτων τῆς τουρκικῆς γλώσσης, ἕνεκα τῆς συναντήσεώς των μετ' ἄλλων τινῶν γραμμάτων. Αἱ μεταβολαὶ αὗται ἀποτελοῦν τὴν λεγομένην **ἁρμονίαν** (τουρκιστὶ ahenk).

Γίνεται δὲ διάκρισις τῆς ἁρμονίας φωνηέντων καὶ τῆς ἁρμονίας συμφώνων.

Ἡ ἁρμονία φωνηέντων εἶνε ἡ κυρίως ἁρμονία. Ἀφορᾷ δὲ αὕτη τὰς παθήσεις τῶν φωνηέντων τῶν συλλαβῶν ἀναλόγως τοῦ φωνήεντος τῶν παρακειμένων συλλαβῶν, διὰ νὰ εὐρίσκονται ὅλα ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς ἄλληλα.

Ἡ ἁρμονία συμφώνων εἶνε μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ **εὐφωνία**, χάριν τῆς ὁποίας σύμφωνά τινα

τρέπονται εἴτε ἀπὸ ψιλῶν εἰς δασέα καὶ τανάπαλιν, εἴτε καθ' οἰανδήποτε ἄλλην σχέσιν, ὡς ἐκ τῆς ἀμέσου γειτνιασεώς των πρὸς ἄλλα σύμφωνα.

ΑΡΜΟΝΙΑ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ

Ἡ τουρκικὴ γλῶσσα, ὅπως ὅλαι αἱ οὐραλοαλταϊκαὶ γλῶσσαι (ὅπως εἶνε ἡ φιννικὴ, ἡ τογγουσικὴ, ἡ μογγολικὴ, ἡ σαμογιετικὴ, ἡ μαντσουρικὴ καὶ ἡ οὐγγρικὴ) ἀκολουθεῖ τοὺς κανόνας τῆς ἁρμονίας τῶν φωνηέντων, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ συλλαβαὶ τῶν καταλήξεων τῶν παραγῶν ἔχουν ἀπαραβίαστον σχέσιν πρὸς τὴν συλλαβὴν τῆς ληγούσης τοῦ θέματος, εἰς ὃ προστίθενται. Τὸ φωνῆεν δηλονότι τῆς καταλήξεως λαμβάνει διαφόρους μορφὰς ἀναλόγως πρὸς τὰς διαφόρους μορφὰς τοῦ φωνήεντος τῆς ληγούσης τοῦ θέματος.

Ἄλλ' ἡ τουρκικὴ ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἐπιπλέον ὅτι ὄχι μόνον εἰς τὰ φωνήεντα τῶν καταλήξεων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ φωνήεντα τοῦ κυρίου θέματος παρατηρεῖται ἡ ἁρμονία.

Λὲν ἀνέχεται οὕτως ἡ τουρκικὴ τὴν συνάντησιν δύο συλλαβῶν, ἐξ ὧν ἡ μία εἶνε χονδρά, ἡ δὲ ἄλλη λεπτὴ, ἐκ τῶν ὁποίων δηλονότι ἡ μία ἔχει χονδρὸν φωνῆεν ἡ δὲ ἄλλη λεπτόν. Ἡ ἐπερχομένη συλλαβὴ καὶ μάλιστα ἡ συλλαβὴ τῆς προστιθεμένης εἰς τὸ θέμα καταλήξεως, ὀφεί-

λει νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὴν προηγουμένην συλλαβὴν.
Ἐὰν ἐκείνη εἶνε χονδρά, ὀφείλει καὶ αὐτὴ νὰ γίνῃ χον-
δρὰ καὶ καθ' ἑξῆς.

Τοῦτο ἐστὶν ἄρμονία, εἶνε δ' αὕτη ἓν ἐκ τῶν κυρίων
χαρακτηριστικῶν τῆς τουρκικῆς γλώσσης, ἢ ὁποῖα διὰ
τὴν ἄρμονίαν ταύτην θεωρεῖται ὑπὸ τῆς γλωσσολογικῆς
ἐπιστήμης μία τῶν ὠραιότερων καὶ καλλιπεστερόρων τοῦ
κόσμου γλωσσῶν.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ

Πρὸς πλήρη ἐν τούτοις κατανόησιν τῆς ἄρμονίας
καὶ τῶν κανόνων αὐτῆς ἀνάγκη, φυσικά, νὰ γνωρίζωμεν
τὰς διαφόρους κατηγορίας, εἰς τὰς ὁποίας διαίρουσιν τὰ
φωνήεντα.

Εἶδομεν ἤδη εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Ἀλφαβητα-
ρίου ὅτι τὸ *τουρκικὸν ἀλφάβητον* (Türk alfabeti)
περιλαμβάνει **29 γράμματα** (harf).

Τὰ γράμματα ταῦτα διαίρουσιν (ὅπως καὶ τὰ τῆς
ἐλληνικῆς γλώσσης) εἰς φωνήεντα καὶ εἰς σύμφωνα.

Καὶ *φωνήεντα* μὲν εἶνε 8, τὰ ἑξῆς:

a e i ı o ö u ü

Σύμφωνα δὲ εἶνε τὰ λοιπὰ 21.

Τὰ *φωνήεντα* (sesli harfler ἢ sedalı harfler ἢ
sırl harfler) ὑποδιαίρουσιν εἰς τρεῖς κατηγορίας.

ΠΡΩΤΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ.—Ἀναλόγως τοῦ μέρους
τοῦ λάρυγγος, ἐξ οὗ προέρχονται, διαίρουσιν τὰ φωνήεν-
τα εἰς χονδρὰ καὶ εἰς λεπτά.

Χονδρὰ (kalın) εἶνε τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὰ βάθη
τοῦ λάρυγγος. Εἶνε δὲ τέσσαρα, τὰ ἑξῆς: a ı o u.

Λεπτὰ (ince) εἶνε τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὰ ἐπάνω
σπρώματα τοῦ λάρυγγος, καὶ εἶνε τὰ λοιπὰ τέσσαρα, τὰ
ἑξῆς: e i ö ü.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ.—Ἀναλόγως τοῦ μέρους
τοῦ στόματος, δι' οὗ διέρχονται ἐξερχόμενα, διαίρουσιν
τὰ φωνήεντα εἰς ὀδοντόφωνα καὶ εἰς χειλεόφωνα.

Ὀδοντόφωνα (diş sedalı) εἶνε τὰ ἐκφεύγοντα διὰ
μέσου τῶν ὀδόντων καὶ εἶνε τέσσαρα, τὰ ἑξῆς: a e i ı.

Χειλεόφωνα δὲ (dudak sedalı) εἶνε τὰ διερχόμενα
διὰ μέσου τῶν χειλέων καὶ εἶνε τὰ λοιπὰ τέσσαρα, τὰ
ἑξῆς: o ö u ü.

ΤΡΙΤΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ.—Ἀναλόγως τέλος τῶν δια-
στάσεων τὰς ὁποίας προσλαμβάνει ἡ ἔξοδος, διαίρουσιν
τὰ φωνήεντα εἰς πλατέα καὶ εἰς στενά.

Πλατέα (geniş) εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐξέρχονται ἀπὸ

πλατειαν ἔξοδον τῶν ὀδόντων ἢ τῶν χειλέων. Εἶνε δὲ τέσσαρα, τὰ ἑξῆς: a e o ö.

Στενά δὲ (dar) εἶνε τὰ ἔξερχόμενα ἀπὸ στενήν καὶ συνεσταλμένην ἔξοδον τῶν ὀδόντων ἢ τῶν χειλέων, τὰ λοιπὰ τέσσαρα, ἦτοι i ı u ü.

ΠΙΝΑΞ ΦΩΝΗΤΩΝ

Πρὸς εὐκολωτέραν ἀνεύρεσιν τῶν ὡς ἄνω τριῶν κατηγοριῶν τῶν φωνηέντων παρατίθεμεν τὸν κατωτέρω πίνακα, περιλαμβάνοντα ὅλας:

	ΟΔΟΝΤΟΦΩΝΑ		ΧΕΙΛΕΟΦΩΝΑ	
	Πλατεά	Στενά	Πλατεά	Στενά
Χονδρά.	a	ı	o	u
Λεπτὰ	e	i	ö	ü

ΜΑΘΗΜΑ ΟΓΔΟΟΝ

Α'. ΚΑΝΩΝ ΑΡΜΟΝΙΑΣ

Καταλήξεις: a - e

Ἐπάρχουν εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν καταλήξεις τινὲς ὀνομάτων, ρημάτων, ἢ καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου

αἱ ὁποῖαι προσκολλώμεναι εἰς ἓν θέμα λαμβάνουν ἀναλόγως τῆς λήγουσας τοῦ θέματος τούτου ἄλλοτε τὸ φωνῆεν a καὶ ἄλλοτε τὸ φωνῆεν e. Καὶ ὅταν μὲν ἡ λήγουσα τοῦ θέματος εἶνε **χονδρά**, ἦτοι ἔχει ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων **χονδρῶν** φωνηέντων a ı o u, τότε ἡ προστιθεμένη κατάληξις λαμβάνει τὸ **χονδρὸν** φωνῆεν a. Ὅταν δὲ τοῦναντίον ἡ λήγουσα τοῦ θέματος εἶνε **λεπτή**, ἦτοι ἔχει ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων **λεπτῶν** φωνηέντων e i ö ü, τότε ἡ προστιθεμένη κατάληξις λαμβάνει τὸ **λεπτὸν** φωνῆεν e.

Π. γ. ἡ κατάληξις τοῦ πληθυντικοῦ εἶνε lar ἢ ler. Ἐὰν λοιπὸν θέλωμεν νὰ σχηματίσωμεν τὸν πληθυντικὸν τῆς λέξεως baba, τότε θὰ εἴπωμεν babalar, διότι ἡ λήγουσα ba τῆς λέξεως baba εἶνε χονδρά. Τοῦναντίον εἰάν θέλωμεν νὰ σχηματίσωμεν τὸν πληθυντικὸν τῆς λέξεως tepe, τότε θὰ εἴπωμεν tepeler, διότι ἡ λήγουσα pe τῆς λέξεως tepe εἶνε λεπτή.

Ὅστε: baba — babalar tepe — tepeler
 kıl — kıllar iki — ikiler
 toz — tozlar göz — gözler
 burun — burunlar üzüm — üzümler.

Τοιαῦται καταλήξεις, αἱ ὁποῖαι λαμβάνουν ἄλλοτε τὸ χονδρὸν φωνῆεν *a* καὶ ἄλλοτε τὸ λεπτὸν φωνῆεν *e*, εἶνε μεταξύ ἄλλων, αἱ ἑξῆς :

Α'.) Εἰς τὰ **ὀνόματα** καὶ τὰ **ὀνοματικῶς κλινόμενα** (1) αἱ καταλήξεις :

1) τῆς δοτικῆς : *a — e* καὶ κατόπιν φωνηεντολήκτου θέματος *ya—ye*,

π. γ. *kelam — kelama* *ev — eve*
baba — babaya *tepe — tepeye*

2) τῆς δευτέρας δοτικῆς : *da—de*, καὶ διὰ λόγον, τὸν ὁποῖον θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ μάθημα περὶ ἁρμονίας συμφώνων, *ta—te*,

π. γ. *kelam — kelamda* *ev—evde*
ocak — ocakta *et—ette.*

(1) Εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν ὅλαι αἱ λέξεις, εἰς οἷονδῆποτε τῶν μερῶν τοῦ λόγου καὶ ἂν ἀνήκουν, εἶνε δυνατόν νὰ κλιθοῦν ὀνοματικῶς. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν λέγομεν : τὸ ἄλφα, τοῦ ἄλφα, τὸ πέντε, τοῦ πέντε, τὸ ὦ! τοῦ ὦ! τὸ καί, τοῦ καί.

Εἰς τὴν τουρκικὴν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἄκλιτοι παρ' ἡμῶν λέξεις κλίονται καὶ λαμβάνουν ὅλας τὰς καταλήξεις καὶ τοῦ ἐνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ, ὡς νὰ ἦσαν ὀνόματα : *a—amin*, *bes—besin*, *oh—ohun*, *ve—venin*.

3) τῆς ἀφαιρετικῆς : *dan—den*, καὶ διὰ λόγον, τὸν ὁποῖον θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ μάθημα περὶ ἁρμονίας συμφώνων, *tan—ten*,

π. γ. *kelam—kelamdan* *ev—evden*
ocak — ocaktan *et—etten*

4) τοῦ πληθυντικοῦ : *lar—ler*,

π. γ. *karu—karular* *pencere—pencereler.*

Β'.) Εἰς τὰ **διανεμητικὰ ἀριθμητικὰ** ἢ κατάληξις, *ar—er* καὶ κατόπιν φωνηεντολήκτου θέματος *sar—ser*

π. γ. *otuz—otuzar* *bir—biger*
altı — altısar *iki—ikişer*

Γ'.) Εἰς τὰ **ρήματα** αἱ καταλήξεις

1) τοῦ μέλλοντος τῆς ὀριστικῆς : *cek—cek* καὶ τὸ πρὸ αὐτῆς σύνδετικὸν φωνῆεν *a—e* ἢ κατόπιν φωνηεντολήκτου θέματος *ya—ye*.

π. γ. *al — al(a)cek* *ver — ver(e)cek*
ara — ara(ya)cek *belle—belle(ye)cek*

2) τῆς εὐκτικῆς : *a-e* καὶ κατόπιν φωνηεντολήκτου θέματος *ya-ye*.

π. γ. *bak—baka* *gül — güle*
ara—araya *belle—belleye*

3) τῆς ἀναφορικῆς μετοχῆς : *an—en* καὶ κατόπιν φωνηεντολήκτου θέματος *yan—yen*.

π. γ. *al — alan* *ver — veren*
oku — okuyan *belle—belleyen.*

4) τῶν τροπικῶν μετοχῶν a-a—e-e καὶ rak—rek καθὼς καὶ τὸ πρὸ τῆς τελευταίας ταύτης εὐφωνικὸν a-e, κατόπιν δὲ φωνηεντολήκτου θέματος διὰ τὴν πρώτην, ya-ya-ye-ye καὶ ya-ye διὰ τὸ εὐφωνικὸν τῆς δευτέρας.

π. γ. bak—baka-baka sev — seve-seve
 oku—okuya-okuya belle—belleye-belleye
 bak—bak(a)rak sev — sev(e)rek
 ara—ara(ya)rak belle—belle(ye)rek.

5) τῶν χρονικῶν μετοχῶν: ta-te καὶ ca-çe,

π. γ. aldik—aldikta verdik—verdikte
 aldik—aldikca verdik—verdikçe.

6) τῆς κυρίας ἀπεραμφάτου, mak-mek, καὶ τῆς ὀνοματικῆς ἀπεραμφάτου, ma-me,

π. γ. al — almak ver — vermek
 kaz—kazma kes — kesme.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.—Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης συγχύσεως εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς χονδρότητος ἢ λεπτότητος, πρὸ τῆς προσκολλησεως τῆς χονδρᾶς ἢ λεπτῆς καταλήξεως, δοκιμάζομεν κατὰ νοῦν τὴν λέξιν διὰ τῆς καταλήξεως lar ἢ ler ἐπὶ τῶν ὀνοματικῶς κλινομένων μερῶν τοῦ λόγου καὶ διὰ τῆς καταλήξεως mak ἢ mek ἐπὶ τῶν ρημάτων.

A Σ Κ Η Σ Ι Σ

(bakkal) bakkala, bakkalda, bakkaldan, bakkallar.

(kıl) kıla, kılda, kıldan, kıllar.

(toz) toza, tozda, tozdan, tozlar.

(burun) buruna, burunda burundan, burunlar.

—=—

(ev) eve, evde, evden, evler.

(begir) begire, begirde, begirden, begirler.

(söz) söze, sözde, sözden, sözler.

(üzüm) üzüme, üzümde, üzümde, üzümler.

—=—

(tırnak) tırnakta, tırnaktan.

(baş) başta, baştan.

(mürekkep) mürekkepte, mürekkepten,

(genç) gençte, gençten.

—=—

(baba) babaya. (akınlı) akınlıya.

(baro) baroya. (kuyu) kuyuya,

—=—

(tepe) tepeye. (gizli) gizliye.

(süprünlü) süprünlüye.

(o) ona, onda, ondan, onlar.

(bu) buna, bunda, bundan, bunlar.

(kaç) kaça, kaçta, kaçtan, kaçlar.

(orta) ortaya, ortada, ortadan, ortalar.

(bir) bire, birde, birden, birler.

(iki) ikiye, ikide, ikiden, ikiler.

(üç) üçe, üçte, üçten, üçler.

(ah) aha, ahta, ahtan, ahlar.

(eyvah) eyvala, eyvahta, eyvahtan, eyvahlar.

(ve) veye, vede, veden, veler.

(kırk) kırkar (on) onar

(dokuz) dokuzar (otuz) otuzar

(bir) birer (üç) üçer (dört) dörder

(beş) beşer (altmış) altmışer

(altı) altışar (iki) ikişer (yedi) yedişer

(al) alacak (kıl) kilacak

(yirt) yirtacak (kork) korkacak

(dur) duracak (gel) gelecek

(bic) biçecek (öl) ölecek

(gül) gülecek (ara) arayacak

(belle) belleyecek (üşü) üşüyecek

(al) ala, (kıl) kıla, (kork) korka (dur) dura.

(ver) vere, (gir) gire, (öl) öle, (gül) güle.

(ara) araya, (anla) anlaya, (oku) okuya,

(belle) belleye.

(al) alan, (yirt) yırtan, (ol) olan, (bul) bulan.

(ver) veren, (gir) giren, (öp) öpen, (gül) gülen.

(ara) arayan, (oku) okuyan.

(belle) belleyen, (üşü) üşüyen.

(al) almak alma, (kaz) kazmak kazma.

(yirt) yırtmak yırtma, (ol) olmak olma.

(bul) bulmak bulma.

(ver) vermek verme, (gir) girmek girme.

(öl) ölmek ölme, (gül) gülmek gülme.

ΜΑΘΗΜΑ ΕΝΝΑΤΟΝ

Καταληκτικὰ μόρια : la—le, sa—se, ma—me,
ca—ce, (ça—çe), da—de, (ta—te).

Ὅσα εἶπομεν εἰς τὸ προηγούμενον μάθημα περὶ τῶν καταλήξεων, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὰς περιστάσεις, ἄλλοτε προσλαμβάνουν τὸ φωνῆεν α καὶ ἄλλοτε τὸ φωνῆεν ε, ἐφαρ-

μόζονται ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τῶν καταληκτικῶν μορίων :
 la—le, sa—se, ma—me, ca—ce καὶ διὰ λόγον τὸν
 ὁποῖον θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ μάθημα περὶ ἀρμονίας συμφώ-
 νων: ca—ce. Καὶ τὰ μόρια ταῦτα λαμβάνουν τὸ χονδρὸν
 φωνῆεν a, ὅταν ἡ λήγουσα τοῦ θέματος εἰς τὸ ὁποῖον
 προσκολλῶνται, εἶνε συλλαβὴ χονδρὰ (ἔχη δηλαδὴ χον-
 δρὸν φωνῆεν) λαμβάνουν δὲ τὸ λεπτὸν φωνῆεν e, ὅταν
 ἡ ἐν λόγῳ λήγουσα εἶνε συλλαβὴ λεπτή (ἔχη δηλαδὴ λε-
 πτὸν φωνῆεν).

Ἰδιαιτέρως παρατηρητέον, ὅτι τὸ la—le εἶνε συγκο-
 πῆ τῆς προθέσεως ile (μετά, ὁμοῦ). Τὸ μόριον τοῦτο
 προσκολλώμενον εἰς τὸ θέμα καὶ λαμβάνον τὸ φωνῆεν a
 ἢ τὸ φωνῆεν e, μένει ἐν τῇ προφορᾷ ἄτονον, τονιζομέ-
 νης τῆς ληγούσης τοῦ θέματος εἰς ὃ προσκολλᾶται :

π. χ. adamla, canla, kulla, yolla,
 bununla, onunla.
 elle, benimle, benimle, gözlerimle,
 gözle, üzümle, gücle.

Ἐπίσης παρατηρητέον, ὅτι ὅταν τὸ μόριον τοῦτο
 προσκολλᾶται εἰς θέμα λήγον εἰς φωνῆεν, τότε λαμβάνει
 πρὸ αὐτοῦ καὶ ἐν εὐφωνικῶν y.

π. χ. eli(y)le (ὄχι elile) lörpüyle, bebeyle,
 gözleriyle. (1)

Ἐπίσης τὸ καταληκτικὸν μόριον sa—se εἶνε συγκο-
 πῆ τοῦ ὑποθετικοῦ συνδέσμου ise (ἐάν) ἢ τοῦ ὑποθετι-
 κοῦ τύπου τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος ise (ἐάν εἶνε). Καὶ
 τὸ μόριον τοῦτο μένει ἐν τῇ προφορᾷ ἄτονον, λαμβάνει
 δὲ καὶ αὐτὸ τὸ εὐφωνικὸν y κατόπιν φωνηεντολήκτου
 θέματος.

π. χ. adamsa, alacaksa, buyurulacaksa,
 almışsa, alıyorsa, vurmuşsa.

erkekse, gelmişse, gözse, gülmüşse.

yaptıysa, vurduysa, olduysa, geldiysa güldüysa.

Κατ' ἐξαιρέσιν τὸ καταληκτικὸν τοῦτο μόριον τονίζε-

(1) Τὸ περιεργότατον πάντων εἶνε ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ πα-
 ρατιθεμένου τούτου εὐφωνικοῦ y, τὸ φωνῆεν τοῦ μορίου ἀντι-
 νὰ εἶνε χονδρὸν a γίνεται λεπτὸν e καίτοι προσκολλᾶται τὸ
 μόριον εἰς θέμα λήγον εἰς χονδρὰν συλλαβήν. π. χ. babayle
 (καὶ ὄχι babayla). Ἐπίσης ἐξ αἰτίας τοῦ αὐτοῦ εὐφωνικοῦ
 y καὶ τὸ καταληκτικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος ἀπὸ χονδροῦ ı
 γίνεται πολλάκις λεπτὸν i καὶ ἀπὸ ü γίνεται ἐπίσης i.

π. χ. babasıyle (καὶ ὄχι babasıyla) sükütiyle (καὶ
 ὄχι sükülüyle).

ται εἰς τὴν εὐκτιζήν τῶν ρημάτων καὶ δὲν λαμβάνει εὐφωνικὸν γ.

π. γ. alsa (=ala ise) baksa, olsa, vursa, etse, verse, girse, görse, gülse, arasa, bellese.

Τὸ μόριον ma—me σημαῖνον ἄρνησιν ἢ ἀπαγόρευσιν μένει εἰς τὴν προφορὰν ἄτονον, κατὰ τοῦτο δὲ καὶ μόνον διαφέρει ἀπὸ τὴν κατάληξιν τῆς ὀνομαστικῆς ἀπαρεμφάτου (σελ. 28)

π. γ. alma —almamak yikma —yikmamak
olma —olmamak unutma—unutmamak
gelme—gelmemek girme —girmemek
ölme —ölmemek gülme —gülmemek

Τὸ μόριον ca—ce (καὶ ὅπως θὰ ἴδωμεν ἀργότερα ca—ce) χρησιμεύει πρὸς ὑποκορισμὸν ἢ ἀντιθέτως πρὸς μεγέθυνσιν, ἢ τέλος σχηματίζει οὐσιαστικὰ καὶ ἐπίθετα ἐνδεικτικὰ ἐθνικῆς γλώσσης, μένει δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄτονον:

π. γ. insanca, budalaca, ortanca, almanca, fransızca, güzelce, iyice, inglizce, ahmakca türkçe.

Ἐνίοτε ὁμῶς τονίζεται.

π. γ. karaca, sarıca, eğlence, bilmece.

Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τῶν καταληκτικῶν μορίων πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τὸν σύνδεσμον da—de (καὶ διὰ λόγον τὸν ὁποῖον θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ μάθημα περὶ ἁρμονίας συμφώνων ta—le). Ὁ σύνδεσμος οὗτος ἔχει τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὡς ἄνω καταληκτικῶν μορίων, ἦτοι ἀλλάσσει τὸ φωνῆεν ἀναλόγως τῆς ληγούσης τῆς λέξεως, εἰς ἣν προστίθεται, ἀλλὰ διαφέρει αὐτῶν, διότι δὲν προσκολλᾶται εἰς τὴν λέξιν ταύτην καὶ γράφεται χωριστὰ (τοῦτο δὲ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως αὐτοῦ ἀπὸ τὴν κατάληξιν τῆς δευτέρας δοτικῆς τὴν ὁποίαν ἤδη εἶδαμεν. (σελ. 26)

π. γ. bana da sana da ona da bunun da
sunun da onun da benim de senin de sizin de
al la kalpak la kaymak la köpek le
ışık le küçük le.

ΜΑΘΗΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ

Β'. ΚΑΝΩΝ ἈΡΜΟΝΙΑΣ

Καταλήξεις: ı i u ü

Ἐκτὸς τῶν καταλήξεων, τὰς ὁποίας εἶδομεν εἰς τὸ

ὄγδοον μάθημα, καὶ αἱ ὁποῖαι ἀναλόγως τοῦ φωνήεντος τῆς ληγούσης τοῦ θέματος, εἰς ὃ προσκολλῶνται λαμβάνουν ἄλλοτε τὸ χονδρὸν φωνῆεν *a* καὶ ἄλλοτε τὸ λεπτὸν φωνῆεν *e*, ὑπάρχουν εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν καταλήξεις, αἱ ὁποῖαι ἀναλόγως πάντοτε τοῦ φωνήεντος τῆς ληγούσης τοῦ θέματος, εἰς ὃ προσκολλῶνται, λαμβάνουν ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων φωνηέντων *i i u ü*.

π. γ. ἡ κατάληξις *lik* ἔχει τέσσαρας μορφάς, τὰς ἐξῆς:
lik, lik, luk,lük.

ağaçlik, iyilik, odunluk, kömürlük.

Ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων καταλήξεων, ἡ μᾶλλον ἓκ τῶν τεσσάρων μορφῶν τῆς καταλήξεως *lik* ἢ μὲν χονδρὰ μορφή *lik* προσκολλᾶται εἰς τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν λήγουσαν μὲ χονδρὸν φωνῆεν *a* ἢ *i*.

π. γ. (*ağac*) *ağaçlik*, (*altı*) *altılık*.

Ἡ δὲ λεπτή μορφή *lik* προσκολλᾶται εἰς τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν λήγουσαν μὲ λεπτὸν φωνῆεν *e* ἢ *i*.

π. γ. (*erkek*) *erkeklik*, (*iki*) *ikilik*

Ἡ χονδρὰ μορφή *luk* προσκολλᾶται εἰς τὰ θέματα τὰ ὁποῖα ἔχουν λήγουσαν μὲ χονδρὸν φωνῆεν *o* ἢ *u*.

π. γ. (*çok*) *çokluk*, (*odun*) *odunluk*.

Καὶ ἡ λεπτή τέλος μορφή *lük* προσκολλᾶται εἰς τὰ

θέματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν λήγουσαν μὲ λεπτὸν φωνῆεν *ö* ἢ *ü*.

π. γ. (*göz*) *gözlük*, (*kömür*) *kömürlük*

Ὡστε ἡ κατάληξις αὕτη καθὼς καὶ ὅλαι αἱ τῆς αὐτῆς φύσεως δὲν περιορίζονται εἰς τὸ νὰ παρακολουθοῦν μόνον τὴν διαίρεσιν τῶν φωνηέντων εἰς χονδρὰ καὶ εἰς λεπτά, ἀλλὰ ἐπεκτείνουν τὸ πεδῖον τῶν μεταβολῶν, τὰς ὁποίας πάσχουν καὶ εἰς τὴν διαίρεσιν τῶν φωνηέντων εἰς ὀδοντόφωνα καὶ χειλεόφωνα.

Πρὸς ἀπιοτέραν παράστασιν τῆς τοιαύτης ἁρμονίας παραθέτομεν τὸν κατωτέρω πίνακα :

ΦΩΝΗΕΝ ΛΗΓΟΥΣΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ	ΦΩΝΗΕΝ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΣ
Χονδρὰ ὀδοντόφωνα $\left\{ \begin{array}{l} a \\ i \end{array} \right.$	Χονδρὸν ὀδοντόφωνον <i>i</i>
Λεπτὰ ὀδοντόφωνα $\left\{ \begin{array}{l} e \\ i \end{array} \right.$	Λεπτὸν ὀδοντόφωνον <i>i</i>
Χονδρὰ χειλεόφωνα $\left\{ \begin{array}{l} o \\ u \end{array} \right.$	Χονδρὸν χειλεόφωνον <i>u</i>
Λεπτὰ χειλεόφωνα $\left\{ \begin{array}{l} ö \\ ü \end{array} \right.$	Λεπτὸν χειλεόφωνον <i>ü</i>

Τοιαῦται καταλήξεις εἶνε μεταξύ ἄλλων καὶ αἱ ἑξῆς :

Α΄.) Εἰς τὰ *ὀνόματα*, τὰ *ἐπίθετα*, τὰς *ἀντωνυμίας* καὶ τὰ *ὀνοματικῶς κλινόμενα* μέρη τοῦ λόγου :

1) τῆς γενικῆς *im in un ün* καὶ κατόπιν φωνηεντολήκτου θέματος *nin nin nun nün*.

Καὶ τῆς αἰτιατικῆς *i i u ü* καὶ κατόπιν φωνηεντολήκτου θέματος *yi yi yu yü*.

π.χ. (adam) *adamın adamı*, (baba) *babanın babayı*,
(alim) *alimın alımı*, (acı) *acının acıyı*,
(balon) *balonun balonu*,
(baro) *baronun baroyu*,
(vuruş) *vuruşun vuruşu*,
(vurgu) *vurgunun vurguyu*,
(ev) *evin evi*, (tepe) *tepenin tepeyi*,
(gidiş) *gidişin gidişi*, (iki) *ikinin ikiyi*,
(göz) *gözün gözü*, (üç) *üçün üçü*,
(köprü) *köprünün köprüyü*.

2) ἡ κατάληξις *lık lik luk lük*, τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω εἶδομεν.

3) ἡ κατάληξις *ci ci cu cü* καὶ διὰ λόγον τὸν ὁποῖον θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ μάθημα ἁρμονίας συμφώνων *ci ci cu cü*.

π.χ. *arpacı, ahcı, limoncu, oduncu, tenekeci, peynirci, gülücü, hoşafcı, aylıkcı, armutçu, ekmekeci, iplikci, gözlükçü*.

4) ἡ κατάληξις *lı li lu lü*.

π.χ. *ayaklı, akıllı, kollu, istanbullu, erdekli, kemikli, gözlü, yüzü*.

5) ἡ κατάληξις *sız siz suz süz*.

π.χ. *ayaksız, akılsız, kolsuz, pulsuz, evsiz, kemiksiz, sözsüz, mühürsüz*.

6) ἡ κατάληξις τῶν τακτικῶν ἀριθμητικῶν
ıncı incı uncu üncü

π.χ. *allıncı, ikinci, onuncu, üçüncü*

7) αἱ κατάληξεις τῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας

ım in i imiz iniz um un u umuz unuz ün ünüz ünüz
π.χ. *adamım adamın adamı adamımız adamınız evim evin evi evimiz eviniz borcum borcun borcu borcumuz borcunuz gözüm gözün gözü gözümüz gözünüz*.

Σημειωτέον ὅτι ἡ κατάληξις αὕτη εἰς τὰ φωνηεντόληκτα θέματα εἰς τὸ β' καὶ γ' πρόσωπον τοῦ τε ἐνικοῦ

καὶ τοῦ πληθυντικοῦ δὲν ἔχει τὸ ἀρχικὸν *i i u ü*
 π. γ. *babam, baban, babamız, babanız*, εἰς δὲ τὸ γ'.
 πρόσωπον προσλαμβάνει τὸ εὐφωνικὸν *s*, π. γ. *babası*.

Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω συνήθων καταλήξεων ὑπάρχουν
 καὶ τινες σπανιότεραι *ış iş uş üş*

π. γ. *alış veriş kokuş gülüş*.

ım im um üm, π. γ. *alım satım koşum ölüm*,
çık cik cuk cük, καὶ ἔστιν ὅτε *çık cik cuk cük*,

π. γ. *kısacık dahlıcık vapurcuk ağaçcık ekmekçik*.

gın gın gun gün καὶ ἔστιν ὅτε *kın kin kun kün*,

π. γ. *dalgın gergin dolgun taşkın pişkin tutkun*.

gi gi gu gü καὶ ἔστιν ὅτε *ki ki ku kü*,

π. γ. *çalgi vergi burgu görgü askı içki*,

ık ik uk ük

π. γ. *yarık yanık kesik kopuk körük*.

ıntı intli unlu üntü, π. γ. *akıntı, çikıntı, girinti*,
kuruntu, süprüntü, καὶ τινες ἄλλαι ἔτι σπανιότεραι.

Ἰδιαιτέραν μνεῖαν πρέπει νὰ κάμωμεν τῆς ἐπιθετι-
 κῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας *ki*, ἡ ὁποία ἔχει τοῦτο τὸ ἐξ-
 αιρητικόν, ὅτι δὲν ὑπάγεται εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἁρμο-
 νίας καὶ μένει κατὰ συνέπειαν πάντοτε ἀμετάφρατος.

Ὅταν ὁμως προσκολληθῇ εἰς τὰς λέξεις *bu gün* καὶ
dün τότε τρέπεται εἰς *kü* : *bu günkü dünkü*.

Β'.) Εἰς τὰ **ρήματα** :

1) αἱ ἄτονοι καταλήξεις τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος,
 π. γ. *adamım güzelsin iyidir çoktur*
uzunuz körsünüz.

2) αἱ τοῦ ἀορίστου *dim* καὶ ἔστιν ὅτε *tim* καὶ τοῦ
 παρακειμένου *mış*.

π. γ. *aldım, verdin, oldu, öldünüz, braktım*,
çektin, korktu, düştünüz, almışım,
vermişin, olmuş, gülmüşünüz.

3) ἡ τοῦ ἐπιτατικοῦ ἀπαρεμφάτου *lık* *lik*,
 π. γ. *almaklık, vermeklik*.

Ἡ κατάληξις αὕτη περιορίζεται εἰς μόνας τὰς δύο
 ταύτας μορφάς, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι ἔρχεται
 πάντοτε κατόπιν τῆς καταλήξεως *mak* ἢ *mek*.

4) ὅλαι σχεδὸν αἱ εἰς τὴν ρίζαν τῶν ρημάτων προσ-
 τιθέμεναι (ριζικαὶ) καταλήξεις, δι' ὧν σχηματίζονται αἱ
 διάφοροι ρηματικαὶ φωναί, π. γ. ἡ ἐνεργητικὴ (ἐξ οὐδε-
 τέρου ρήματος) : (*dur*) *durdur*, ἡ παθητικὴ (ἐξ ἐ-
 νεργητικοῦ) : (*sev*) *sevil*, ἡ ἀλληλοπαθῆς : (*gör*)
görüş, ἡ μέση : (*söy*) *söyün*, ἡ διάμεσος : (*kaz*)
kazdır.

δ) αἱ καταλήξεις τῆς ρηματικῆς μετοχῆς
 ır ır ur ūr, καὶ κατόπιν φωνηεντολήκτου θέματος
 yır yır yur yūr, καὶ τῆς ἀναφορικῆς μετοχῆς
 ım ım um ūm, π.χ. alır, verir, durur, görür,
 arayıp, belleyip, okuyur.
 aldığım, verdiğim, bulduğum, gördüğün.

ΜΑΘΗΜΑ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

Μόρια : m₁? m₁i? m₁u? m₁ü? ırın ırın.

Συνδεδεικτόν : ı i u ü

Τὸν αὐτὸν δεύτερον κανόνα ἀρμονίας ἀκολουθεῖ τὸ ἄτονον ἐρωτηματικὸν μόριον m₁ m₁i m₁u m₁ü, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως συμβαίνουν τὰ ἑξῆς :

α'.) ὅτι γράφεται τοῦτο χωριστά,

π.χ. bana m₁? sana m₁? adamın m₁? kız m₁?
 yok mu? odun mu? buldun mu? sende mi?
 söz mü? üzüm mü? öldü mü?

β'.) ὅτι εἰς αὐτὸ προσκολλῶνται αἱ πλεῖσται καταλήξεις τοῦ κλινομένου ρήματος, ἀποχωριζόμεναι τοιούτοτρόπως ἀπὸ τοῦ ρήματος εἰς ὃ ἀνήκουν.

π.χ. alıyor musun? (ἀντὶ alıyorsun mu?)
 geliyor misiniz? (ἀντὶ gelirsiniz mi?)
 okuyor muyum? (ἀντὶ okuyorum mu?)
 okumalı mıyım? (ἀντὶ okumalıyım mı?)

(Ἐπάρχουν ὅμως καταλήξεις, αἱ ὁποῖαι προσκολλῶνται εἰς τὸ ρῆμα καὶ ὄχι εἰς τὸ μόριον.

π.χ. yazam mı? okudun mu? görsen mi?)

Τὸ μόριον ırın ırın (κατὰ συγκοπὴν τῆς προθέσεως ıııın) προσλαμβάνει μόνον τὰ λεπτὰ φωνήεντα i καὶ ü (ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ ἐπιθετικὴ κτητικὴ ἀντωνυμία ki k₁ü, τὴν ὁποίαν εἶδομεν ἐν σελίδι 40) εἶνε δὲ καὶ ἄτονον.

π.χ. anırsın (καὶ ὄχι anırsın)

anırsın (καὶ ὄχι anırsın).

Ὅπως ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ γίνῃ ἐνταῦθα μνεία τοῦ συνδεδεικτοῦ i τῆς λεγομένης περσικῆς συνδέσεως. Ὡς γνωστὸν ἐν τῇ τουρκικῇ συνδέσει προσδιοριζομένου οὐσιαστικοῦ καὶ προσδιορίζοντος ἐπιθέτου προηγεῖται τὸ ἐπίθετον, π.χ. uzun adam, güzel kız. Εἰσῆχθη ὅμως εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν καὶ ἡ περσικὴ σύνδεσις, καθ' ἣν προηγεῖται τὸ οὐσιαστικόν, μεταξὺ δὲ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπιθέτου παρεμβάλλεται τὸ συνδεδεικτόν i. οὕτω προφε-

ρόμενον καὶ οὕτω σημειούμενον εἰς πάντα τὰ λεξικά, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐκ τῶν τελειοτάτων τουρκικῶν λεξικῶν τοῦ ἀειμνήστου I. Χλωροῦ, ὡς ἰ δηλονότι λεπτὸν πάντοτε. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁμοῦς τὸ ἰ τοῦτο ἐξετουρκίσθη καὶ ἀκολουθεῖ καὶ τοῦτο τὸν δεύτερον κανόνα τῆς ἁρμονίας λαμβάνον μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων μορφῶν $i \quad i \quad u \quad ü$.

Καὶ λοιπὸν ἡ «Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς γλώσσης» ἀπεφάσισεν ὅπως καὶ ἐν τῇ γραφῇ δεικνύονται αἱ τέσσαρες αὐταὶ μορφαὶ του, προσκολλᾶται δὲ τοῦτο εἰς τὴν πρώτην λέξιν ἐκ τῶν δύο, τὰς ὁποίας ἔχει νὰ συνδέσῃ, μένον πάντοτε ἄτονον. Παραδείγματα :

elfazi mutekabile	emrazi ciltiye
kiymeti raice	emeli derunî
resmî küşat	derunu dilden
ulumu riyaziye	küllu nefis
mühru resmî	hüsnü cemal.

(Ἐπὶ τῆς ὡς ἄνω γραφῆς ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ὁμογενοῦς ἀναγνώστου πρὸς ἀποφυγὴν τῆς γραφῆς εἰς τὴν ὁποίαν εἴχομεν ἐξοικειωθῆ μέχρι τοῦδε γράφοντες ἔστιν ὅτε τουρκικὰ μὲ ἐλληνικοὺς χαρακτῆρας. Πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ γραφὴ χιούσν-ου-τζεμάλ, κιούλ-λου-νέφς, καθ' ἣν συνεδέετο τὸ γράμμα τοῦτο πρὸς ἀμφοτέρως τὰς λέξεις διὰ δύο ἐνωτικῶν σημείων.)

ΜΑΘΗΜΑ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

Μικταὶ καταλήξεις

Ἐκτὸς τῶν εἰς τὰ προηγούμενα μαθήματα ἀναφερθεισῶν καταλήξεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲν ἀκολουθοῦν τὸν α'. κανόνα ἁρμονίας (a-e) ἄλλαι δὲ τὸν β'. κανόνα ἁρμονίας ($i \quad i \quad u \quad ü$), ὑπάρχουν καὶ τινες καταλήξεις μικταί, ἀποτελούμεναι ἐκ συλλαβῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἢ μία ἀκολουθεῖ τὸν α'. κανόνα, ἢ δὲ ἄλλη τὸν β'. κανόνα ἁρμονίας. π. χ. εἰς τὴν κατάληξιν ince (εἰς τὴν ὁποίαν σημειωτέον τὸ τελικὸν ce μένει ἄτονον) ἢ μὲν πρώτη συλλαβὴ in ἀκολουθεῖ τὸν δεύτερον κανόνα ἁρμονίας καὶ γίνεται in in un ün, ἢ δὲ δευτέρα συλλαβὴ ce ἀκολουθεῖ τὸν πρώτον κανόνα ἁρμονίας καὶ γίνεται ca ἢ ce. Παραδείγματα :

alınca verince oturunca gülünce ara(y)ınca
belle(y)ince oku(y)unca.

Τοιαῦται μικταὶ καταλήξεις εἶνε μεταξὺ ἄλλων ἢ τοῦ μέλλοντος τῆς ἀνάγκης mali meli

aramali okumali gelmeli gülmeli.

ἢ τῆς χρονικῆς μετοχῆς alı elı καὶ μὲ τὸ εὐφωνικὸν y yalı yeli.

alalı, vereli, bulalı, güleli.

ara(y)alı, oku(y)alı, belle(y)eli.

ἢ τοῦ τρίτου πληθυντικοῦ προσώπου τοῦ βοηθητι-
ρήματος dırlar, dirler, durlar, dürler.

καὶ ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω ırlar κτλ.

karadırlar, iyidirler, uygundurlar, öküzdürler.

aktırlar, serbesttirler, kopukturlar, üçtürler.

Ἡ κατάληξις yor

Εἰς τὸ μάθημα τοῦτο δεόν νὰ κάμωμεν μνείαν τῆς
καταλήξεως τοῦ ἐνεστῶτος τῶν ρημάτων yor.

Ἡ κατάληξις αὕτη οὐδένα κανόνα ἀρμονίας ἀκολου-
θεῖ μένουσα πάντοτε ἢ αὐτὴ καὶ κατόπιν χονδρῶν ἢ λε-
πτῶν ληγουσῶν τοῦ θέματος καὶ κατόπιν ληγουσῶν αὐ-
τοῦ περιλαμβάνουσῶν ὀδοντόφωνον ἢ χειλεόφωνον φω-
νῆεν. Ἄλλ' ἢ κατάληξις αὕτη προσλαμβάνει πρὸ αὐτῆς
ἐν συνδετικῶν φωνῆεν, τὸ ὁποῖον καὶ τονιζόμενον ἀκολου-
θεῖ τὸν δεύτερον κανόνα ἀρμονίας, οὕτω δὲ ἢ κατάληξις
προσλαμβάνει μίαν τῶν τεσσάρων μορφῶν ıyor, ıyor
ıyor, üyor. π.χ. alıyor, kııyor, verıyor, gidıyor
korkıyor, bulıyor, görüyor, düşüyor.

Παράδοξά τινα ὅμως συμβαίνουν μετὰ τὸ συνδετικῶν
τοῦτο φωνῆεν τῆς καταλήξεως yor, ὅταν αὕτη προσαρ-

τῆται εἰς θέμα φωνηεντόληκτον. Οὕτως ὅταν μὲν τὸ θέ-
μα λήγη εἰς φωνῆεν u ἢ ü, τὸ συνδετικῶν ἐκπίπτει (okıı)
okııyor ἄλλ' ὅταν τὸ θέμα λήγη εἰς φωνῆεν a ἢ e τότε
κατὰ τὴν προφορὰν Κωνσταντινουπόλεως ἐκπίπτει ὄχι
τὸ συνδετικῶν, ἀλλὰ τὸ τελικῶν φωνῆεν τοῦ θέματος
(ara) arıyor, (sırga) sırgıyor. Τὸ τελευταῖον τοῦτο
παράδοξον πάθημα εἶνε καταφανέστερον εἰς τὰ θέματα,
τὰ ὁποῖα καταλήγουν μετὰ τὸ ἀρνητικῶν μόριον ma ἢ me
(ὅπερ εἶδομεν ἐν σελίδι 34)

(alma) almıyor	(kırma) kırmıyor
(korıma) korıkmıyor	(durma) durmıyor
(verme) vermiyor	(gitme) gitmiyor
(görme) görmıyor	(gülme) gülmiyor
(arama) aramıyor	(lavsama) lavsamıyor
(belleme) bellemıyor	(ıltreme) ıltirimıyor
(okuma) okumıyor.	

Ἐπάρχουν ὅμως μερικοὶ τοῦρκοὶ Κων(π)όλεως, οἱ ὁ-
ποῖοι προσφέρουν bulmıyor, görmüyor. Ἐν τούτοις
ἢ Ἐπιτροπὴ ἐπροτίμησε καὶ καθιέρωσε τὴν ἀνωτέρω γε-
νικωτέραν προφορὰν.

Τὸ εὐφωνικὸν

τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς τροπικῆς μετοχῆς

Ἀνάλογόν τι πρὸς τὸ εὐφωνικῶν τοῦτο τοῦ ἐνεστῶ-

τος συμβαίνει καὶ μετὸ τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς τροπικῆς μετοχῆς, τὸ ὁποῖον εἶδομεν ἐν σελίδι 27 καὶ 28. Εἴπομεν ὅτι ἡ κατάληξις τοῦ μέλλοντος εἶνε cak—cek, τῆς δὲ τροπικῆς μετοχῆς rak—rek, καὶ ὅτι ἀμφότεραι αὗται αἱ καταλήξεις προσλαμβάνουν ἐν συνδετικὸν a ἢ e πρὸ αὐτῶν καὶ γίνονται οὕτω acak—ecek καὶ arak—erek. Ἄλλ’ ὅταν τὸ θέμα εἶνε φωνηεντόληκτον, τότε προστίθεται καὶ ἐν εὐφωνικὸν y, καὶ αἱ δύο καταλήξεις γίνονται yacak—yecek καὶ yarak—yerek.

Καὶ ὅταν μὲν τὸ θέμα λήγη εἰς u ἢ ü, τότε οὐδεμία συμβαίνει ἀνωμαλία. γ. π. (oku) okuyacak, okuyarak.

Ἄλλ’ ὅταν τὸ θέμα λήγη εἰς a—e, τότε κατὰ λίαν παράδοξον ἰδιοτροπίαν τῆς προφορᾶς Κωνσταντινουπόλεως προσλαμβάνεται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς δικαιολογίας ἐν 1 ἢ i καὶ ἐκπίπτει τὸ τελικὸν a—e τοῦ φωνηεντολήκτου θέματος. π. γ. (ara) arıyacak καὶ arıyarak (ἀντὶ arayacak καὶ arayarak) (litre) litriyecek καὶ litriyerek (ἀντὶ litreyecek καὶ litreyerek.)

Καὶ ἐνταῦθα δὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο πάθημα, ἡ ἐκπτώσις δηλαδὴ τοῦ τελικοῦ φωνήεντος a καὶ e τοῦ φωνηεντολήκτου θέματος καὶ ἡ ἀδικαιολόγητος πρόσληψις ἀντ’ αὐτοῦ ἐνὸς 1 ἢ i εἶνε καταφανεστέρα εἰς τὰ θέματα

ἅτινα καταλήγουν μετὸ ἀρνητικὸν μόριον ma—me. π. γ. (alma) almıyacak καὶ almıyarak (ἀντὶ almıyacak καὶ almıyarak), (gelme) gelmiyecek καὶ gelmiyerek (ἀντὶ gelmeyecek καὶ gelmeyerek.)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ἄς ἀνακεφαλαιώσωμεν ἤδη τὰς ἡμετέρας γνώσεις ἐπὶ τῶν ἐκτεθέντων εἰς τὰ προηγούμενα μαθήματα περὶ ἁρμονίας φωνηέντων καὶ ἄς ἐπιστήσωμεν τὴν ἡμετέραν προσοχὴν ἐπὶ τῶν συμβαινόντων ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν γνωστὸν ἡμῖν πίνακα τῶν διαφορῶν ὑποδιαϊρέσεων τῶν φωνηέντων.

Ὁ πίναξ οὗτος ἔχει ὡς ἐξῆς :

	ΟΔΟΝΤΟΦΩΝΑ		ΧΕΙΛΕΟΦΩΝΑ	
	Πλατεία	Στενὰ	Πλατεία	Στενὰ
Χονδρὰ	a	ı	o	u
Λεπτὰ	e	i	ö	ü

Ὁ α΄ κανὼν ἁρμονίας περιλαμβάνει καταλήξεις μετὸ ἐν ἐκ τῶν δύο πλατέων ὀδοντοφώνων φωνηέντων a καὶ e.

Ὁ β΄ κανὼν ἁρμονίας περιλαμβάνει καταλήξεις μετὸ

τὰ στενὰ ὀδοντόφωνα ι καὶ ί καὶ μὲ τὰ στενὰ χειλεόφω-
να η καὶ ἱ.

Ὡστε ὁ α'. κανὼν ἁρμονίας εἶνε κατὰ τοῦτο περιο-
ρισμένος, ὅτι δὲν περιλαμβάνει καταλήξεις μὲ τὰ πλατέα
χειλεόφωνα ο καὶ ὄ. Τοῦτο συμβαίνει, διότι κατὰ τὸ γλωσ-
σικὸν ἰδίωμα τῶν Τούρκων τῆς δυτικῆς Ἀνατολῆς τὰ
φωνήεντα ο καὶ ὄ οὐδέποτε ἀπαντῶνται εἰς προσκολλω-
μένας καταλήξεις, εὐρίσκονται δὲ μόνον εἰς τὰς συλλαβάς,
αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζουν τὴν κυρίαν λέξιν. Ἐξαίρεσιν τού-
του ἀποτελεῖ ἡ κατάληξις yog, τὴν ὁποίαν ἤδη εἶδομεν,
καὶ ἡ ὁποία δὲν ὑπάγεται εἰς τοὺς περὶ ἁρμονίας κανό-
νας. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ yog τοῦτο κυρίως εἰπεῖν δὲν
εἶνε κατάληξις, εἶνε δὲ μᾶλλον, ὡς ὑποτίθεται, παραφθο-
ρὰ τοῦ ρήματος yugumek.

Ἀσχέτως ὅμως πρὸς τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις ὁ
α' κανὼν ἁρμονίας φωνηέντων περιοριζόμενος μόνον εἰς
τὴν διάκρισιν χονδρῶν καὶ λεπτῶν συλλαβῶν τοῦ θέμα-
τος λέγεται καὶ **Κανὼν γενικῆς ἀφομοιώσεως** (ummi-
mî benzeşme), ὁ δὲ β'. κανὼν περιλαμβάνων, ὡς εἶδο-
μεν, καὶ τὴν λεπτομέρειαν τῆς διακρίσεως ὀδοντοφώνων
καὶ χειλεοφώνων φωνηέντων τοῦ θέματος λέγεται καὶ
Κανὼν εἰδικῆς ἀφομοιώσεως (hususî benzeşme),

(ὅπως διότι ἡ δευτέρα αὕτη κατηγορία ἁρμονίας δὲν ὑ-
πάρχει εἰς ὅλας τὰς οὐραλοαλταϊκὰς γλώσσας.)

ΜΑΘΗΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἁρμονία συμφώνων - Διαιρέσεις συμφώνων

Καὶ εἰς τὰ σύμφωνα ὅπως καὶ εἰς τὰ φωνήεντα διὰ
νὰ ἐννοήσωμεν τοὺς κανόνας τῆς ἁρμονίας αὐτῶν πρέ-
πει νὰ γνωρίζωμεν τὰς διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις
αὐτῶν.

Τὰ 21 σύμφωνα τοῦ τουρκικοῦ ἀλφαβήτου διαιροῦν-
ται εἰς τρεῖς κατηγορίας.

ΠΡΩΤΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ.— Ἀναλόγως τῆς σκληρότη-
τός των τὰ σύμφωνα διαιροῦνται εἰς σκληρὰ καὶ εἰς μα-
λακά.

Τὰ **σκληρὰ** (sert) εἶνε ὀκτώ, τὰ ἐξῆς :

ç f h k p s ş t (1)

(1) Ἐπειδὴ ἡ ὑποδιαίρεσις τῶν συμφώνων εἰς σκληρὰ
καὶ εἰς μαλακὰ ἔχει, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, μεγάλην ση-
μασίαν διὰ τὴν ἁρμονίαν καὶ ὀφείλομεν νὰ τὰ ἔχωμεν διαρ-
κῶς εἰς τὸ μνημονικὸν μας, ἐπενοήθησαν ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ
καὶ δημοσιογράφου Δζελάλ Νουρῆ-βέη αἱ ἔως συνθηματι-
καὶ λέξεις «Çift Haseki paşa», τὰ σύμφωνα τῶν ὁποίων
εἶνε τὰ ὀκτὼ σκληρὰ σύμφωνα.

Τὰ **μαλακὰ** (yumuşak) εἶνε τὰ λοιπὰ 13, τὰ ἑξῆς:

b c d g ğ j l m n r v y z.

Πρὸς κατανόησιν τῆς χαρακτηριστικῆς διαφορᾶς τῶν σκληρῶν ἀπὸ τῶν μαλακῶν, ὁ μαθητὴς ἄς προφέρῃ συλλαβὰς ληγούσας εἰς ἓν ἕκαστον ἐκ τῶν 21 συμφώνων, κρατῶν τὰ ὦτα κλειστά. Θὰ ἀντιληφθῆ τότε, ὅτι τὰ μὲν μαλακὰ σύμφωνα προφερόμενα ἀφίνουν ἐντὸς τῶν φωνητικῶν ὀργάνων κάποιον παλμόν, ἐνῶ τὰ σκληρὰ δὲν ἀφίνουν τοιοῦτον, τοῦ ἠχητικοῦ κύματος ἐν αὐτοῖς διακοπτομένου ἀποτόμως.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ.—Μερικὰ ἐκ τῶν συμφώνων ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως σύρονται καὶ διαρκοῦν περισσότερον μερικῶν ἄλλων. Ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός των ταύτης τὰ 21 σύμφωνα ὑποδιαιροῦνται εἰς συρτὰ καὶ μὴ συρτὰ.

Τὰ **συρτὰ** (surekli) εἶνε δεκατρία, τὰ ἑξῆς:

f h ğ j l m n r s ş v y z.

Τὰ **μὴ συρτὰ** (sureksiz) εἶνε ὀκτώ, τὰ ἑξῆς:

b c ç d g k p t.

ΤΡΙΤΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ.—Ἀναλόγως τέλος τοῦ ὀργάνου, δι' οὗ προφέρονται, τὰ σύμφωνα ὑποδιαιροῦνται, ὅπως σχεδὸν καὶ τὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς χειλεό-

φωνα, ὀδοντόφωνα, οὐλόφωνα, οὐρανισκόφωνα καὶ ρινόφωνα.

Τὰ **χειλεόφωνα** (dudak harfleri) εἶνε τέσσαρα,

τὰ ἑξῆς: b f p v.

Τὰ **ὀδοντόφωνα** (diş harfleri) εἶνε ἕξ, τὰ ἑξῆς:

d j s ş t z.

Τὰ **οὐλόφωνα** (diş eti harfleri) εἶνε δύο, τὰ ἑξῆς: c ç.

Τὰ **οὐρανισκόφωνα** (damak harfleri) εἶνε ἑπτὰ,

τὰ ἑξῆς: g ğ h k l r y. (1)

Ἐκ τῶν οὐρανισκοφώνων τούτων τὰ ğ καὶ y λέγονται καὶ **ἡμίφωνα**, διότι πολὺ προσεγγίζουσιν πρὸς τὸ φωνῆεν i.

Τὰ **ρινόφωνα** (burun harfleri) τέλος εἶνε δύο, τὰ

ἑξῆς: m n.

Ἐπάρχουσιν ἀκόμη καὶ τινες ἄλλαι κατηγορίαι συμφώνων τινῶν, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ γνῶσις δὲν εἶνε ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπαραίτητος.

(1) Εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι οἱ Τούρκοι τὰ σύμφωνα l καὶ r κατατάσσουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν οὐρανισκοφώνων, καὶ τοῦτο διότι κατὰ τὴν προφορὰν αὐτῶν χρησιμοποιεῖται ἐν τινι μέτρῳ καὶ ὁ οὐρανίσκος.

Π Ι Ν Α Ξ

ΤΩΝ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ

Πρὸς εὐκολωτέραν ἀνεύρεσιν μιᾶς ἐκάστης τῶν κατηγοριῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει κάθε σύμφωνον, παραθέτομεν τὸν κατωτέρω πίνακα περιλαμβάνοντα ὅλας τὰς ἐκτεθείσας κατηγορίας τῶν συμφώνων.

	ΣΚΛΗΡΑ		ΜΑΛΑΚΑ		
	Συρτά	Μὴ συρτά	Συρτά	Μὴ συρτά	Ἡμίφωνα (Συρτά)
Χειλεόφωνα	f	p	v	b	
Ὀδοντόφωνα . . .	s ş	t	j z	d	
Οὐλόφωνα		ç		c	
Οὐρανισκόφωνα.	h	k	l r	g	ş y
Ρινόφωνα			m n		

ΜΑΘΗΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Καταληκτικὰ σύμφωνα

Τὰ τέσσαρα μαλακὰ καὶ μὴ συρτά σύμφωνα b d c g

δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εὐρεθοῦν εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, διότι κατ' οὐδένα λόγον τὰ ἀνέχεται ἡ τουρκικὴ ἀκοὴ εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως. Ἐὰν λοιπὸν ὑπάρχη λέξις τουρκικὴ, ἢ λέξις παρείσακτος εἰς τὴν τουρκικὴν ἐξ ἄλλης γλώσσης, λήγουσα κατὰ τὴν μέχρ' αὐτῆς ἐν χρήσει γραφὴν δι' ἀραβικῶν χαρακτήρων εἰς ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων συμφώνων, τότε ἀκολουθεῖται ἡ προφορὰ, ἡ ὁποία ἤδη μετέτρεψε τὸ σύμφωνον τοῦτο εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του σκληρὸν μὴ συρτὸν σύμφωνον, καὶ γράφεται πλέον μὲ τὴν νέαν του μορφήν, ἤτοι τὸ b γράφεται p, τὸ d γράφεται l, τὸ c γράφεται ç καὶ τὸ g γράφεται k, ὅπως δηλαδὴ καὶ προφέρεται.

π. χ. ἡ τουρκικὴ λέξις *çorap* εἶνε κυρίως *corab*, οὕτω δὲ καὶ ἐγράφετο μὲ τοὺς ἀραβικοὺς χαρακτήρας. Ἄλλ' ἡ προφορὰ τοῦ τελικοῦ b τὸ παρίστανεν ὡς p. Εἰς τὴν νέαν λοιπὸν γραφὴν διὰ λατινικῶν χαρακτήρων θὰ γραφῆ μὲ p. Ἡ ἀραβικὴ λέξις *Mecid* γραφομένη τουρκιστὶ διὰ τῶν λατινικῶν χαρακτήρων θὰ γραφῆ *Mecil*, διότι τὸ τελικὸν d προφέρεται l. Ὁσαύτως αἱ περσικαὶ λέξις *reng* καὶ *aheng* θὰ γράφονται εἰς τὴν τουρκικὴν *renk* καὶ *ahenk*, διότι οὕτω καὶ προφέρονται. Ἡ τουρκικὴ λέξις *ağaç* προῆλθεν ἐκ τροπῆς τοῦ τελικοῦ c εἰς ç.

Ἐξαίρεσιν κατὰ τὸν İbrahim Necmî βέην (Yeni Türkçe Gramer, σελ. 51) δύνανται νὰ ἀποτελέσουν αἱ λέξεις kalb (καρδία) hâd (ὄξυς) καὶ had (ὄριον) πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν λέξεων kalp (κίβδηλος) καὶ hat (γραφή).

Σημειωτέον ὅτι μὲ τὸ τελικὸν g, ὅπερ τρέπεται ὡς εἴπομεν εἰς k, δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὸ τελικὸν g, τὸ ὁποῖον δὲν τρέπεται εἰς k. Διότι ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω μόνον τὰ **μαλακὰ** καὶ συγχρόνως **μὴ συρτὰ** σύμφωνα τρέπονται εἰς τὰ ἀντίστοιχὰ των **σκληρὰ μὴ συρτὰ**, τὸ δὲ g εἶνε μὲν **μαλακόν**, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ **μὴ συρτόν** ὡς βλέπομεν εἰς τὸν ἀνωτέρω πίνακα εἶνε μαλακὸν **ἡμίφωνον (συρτόν)**.

Ὅστε πρέπει νὰ γράφωμεν ağ bağ dağ iblağ fe-
rağ meblağ, ὅπως καὶ προσφέρονται.

Α Σ Κ Η Σ Ι Σ

Kar, gar, arar, zirzop, hazırlor, kulp, olup
mahcup, gurup, kirip, ayır, kalır, mektep, salep,
müktesep, ör, zör, küp, görup, tüp, söküp, ip,
müçtenip, necip.

Ağaç, taç, kirbac, harç, kaç, haç (ἐκ τῆς
ἀρμενικῆς λέξεως χάτς=σταυρός) haç (ἐκ τῆς ἀραβικῆς

χάτς=χατζηλήκ) öğüç, sahrınc gene, igrenc dinç,
öç, koç, mündemiç.

At (ἵππος), at (ὄνομα), hat, bıt, tentürdüyoł,
ut, Davut, mes'ut, kıt, git, ayırt, cıfıt, mat, mur-
tet, Ahmet, zumrut, ol (χόρτον), öt (ἀντὶ od τὸ γνω-
στὸν ἀποψιλωτικὸν φάρμακον), öt (κελάδησον), Kürt, süt,
kit, tezdıt, temdit.

ΜΑΘΗΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Πάθη τῶν καταληκτικῶν

Τὰ καταληκτικὰ **σκληρὰ μὴ συρτὰ** σύμφωνα ç k
p t (εἰς τὰ ὁποῖα, ὅπως εἶδομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ μα-
θήματι, τρέπονται τὰ ἀντίστοιχὰ των μαλακὰ c g b d)
ὅταν εἰς τὴν λέξιν προσκολληθῇ ἢ κατάληξις ἢ μόριον ἢ
καὶ ὀλόκληρος λέξις ἀρχόμενα ἀπὸ φωνήεντος, τρέπονται
εἰς τὰ ἀντίστοιχὰ των μαλακὰ, τὰ μὲν ç p t εἰς τὰ μαλα-
κὰ καὶ μὴ συρτὰ c b d, τὸ δὲ k εἰς τὸ μαλακὸν μὲν ἡμί-
φωνον g, ὅταν καὶ πρὸ τοῦ k προηγεῖται φωνῆεν (εὐρεθῇ
δ' οὕτω μεταξὺ δύο φωνηέντων), εἰς τὸ μαλακὸν δὲ μὴ
συρτόν g, ὅταν τοῦ k προηγεῖται σύμφωνον (καὶ εὐρε-
θῇ οὕτω τὸ k μεταξὺ συμφώνου καὶ φωνήεντος).

çorap, γεν. çorabın (καὶ ὄχι çorapın) δοτ. çoraba
(καὶ ὄχι çorapa), αἰτιατικὴ çorabı (καὶ ὄχι çorapı).

darp ἐν συνθέσει μετὰ τοῦ etmek

darbetmek (καὶ ὄχι darpetmek).

renk, αἰτιατικὴ rengi, kabaκ, αἰτιατικὴ kabađı

Σημειωτέον ὅτι τὰ σκληρά, ἀλλὰ *συρτά* σύμφωνα
f s ş h οὐδεμίαν τοιαύτην ἀλλοίωσιν ἢ τροπὴν ὑφί-
στανται, διότι τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν ἢ τροπὴν πάσχουν,
ὡς εἴπομεν, μόνον τὰ *μὴ συρτά σκληρά*. Ἐπομένως
pilaf γενικὴ pilafın, fes γενικὴ fesin, ateş γεν. ateşin,
ruh γενικὴ ruhun.

ΑΣΚΗΣΙΣ

(ağac) ağacın ağaca ağacı ağacım.

(genc) gencin gence genci

gencim (ὁ νέος μου), gencim (εἶμαι νέος).

(erkek) erkeğın erkeğe erkeđı erkeđim, erkeđim

(tırnak) tırnağın tırnađa tırnađı tırnađım,

(karak) karağın karađa karađı karađım,

(renk) rengin renge rengi rengim,

(kepenk) kepengin kepenge kepengi,

(ahenk) ahengın ahenge ahengi,

(arap) arabın araba arabı arabım, arabım,

(mektep) mektebin mektebe

mektebi mektebim,

(Necip) Necibin Necibe Necibi Necibim, Necibim,

(Ahmet) Ahmedin Ahmede

Ahmedi Ahmedim, Ahmedim,

(zumrut) zumrudun zumruda

zumrudu zumrudum,

(aldık) aldığım aldığın aldığı,

(verdık) verdığım verdığın verdığı,

(gördük) gördüğüm gördüğün gördüğü.

Εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι τὰ πλεῖστα ḡ τῶν τουρ-
κικῶν λέξεων (ὄχι ὁμως τὰ ἐντὸς τῆς ρίζης) προέρχονται
ἐκ τῆς τοιαύτης τροπῆς τοῦ k εἰς ḡ.

Ἐξαιρέσεις

Παρὰ τὸν κανόνα ὁμως τοῦτον ὑπάρχουν πολλὰ ξε-
νικὰ (ἀλλὰ καὶ τινες τουρκικὰ, μονοσύλλαβοι ὡς ἐπὶ τὸ
πλεῖστον) λέξεις λήγουσαι εἰς ç k p t, τῶν ὁποίων τὸ
τελικὸν σύμφωνον προστιθεμένου φωνήεντος δὲν τρέπε-
ται εἰς τὸ ἀντίστοιχον μαλακόν.

π. γ. (kaç=πόσος) kaçım kaçın,

(kaç=φύγε) kaçın kaçınız,

(haç=σταυρὸς) haçım haçın haça,

(suç) suçum suçta suçtu,

(kulp) kulpun kulpa kulpu,

(at=ἵππος) atın ata atı atım,

(demet) demetin demete,

(sepet) sepetin sepete, (cenabet) cenabeti,

(cinayet) cinayeti (müdiriyet) müdiriyete,

(cümhuriyet) cümhuriyetin,

(ok) okun oku okum, (ak) aka akınla,

(merak) merakın meraka.

Τὰ λήγοντα εἰς διπλοῦν σύμφωνον

Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν τοιαύτην τροπὴν τῶν σκληρῶν εἰς μαλακὰ δέον νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα ἀραβικάς τινὰς λέξεις (μονοσυλλάβους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον), αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἐν τῇ ἀραβικῇ τὸ τελικὸν αὐτῶν σύμφωνον διπλοῦν, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ τουρκικῇ γράφονται μὲ ἀπλοῦν τὸ σύμφωνον τοῦτο, καὶ δὴ τραπέν εἰς σκληρόν, (ἐὰν ἀρχικῶς ἦτο μαλακόν). π.χ. cev, hur, his, hak, set, (ἀρχικῶς cevv, hurr, hiss, hakk, sedd).

Εἶνε λοιπὸν ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι καθ' οἷον δήποτε τρόπον (εἴτε δηλονότι διὰ προσθήκης καταλήξεων ἢ μορίων, εἴτε καὶ διὰ συνθέσεως) ἀκολουθήσῃ φωνῆεν, τότε ὄχι μόνον τὸ μαλακὸν τελικὸν σύμφωνον ἐπανέρχε-

ται, ἀλλ' ἐπανέρχεται καὶ τὸ διπλοῦν σύμφωνον. π.χ. set (ἐκ τοῦ sedd) ἐν συνθέσει μετὰ τοῦ etmek θὰ γίνῃ seddetmek. Ἐπίσης hat (ἐκ τοῦ hadd) γενικῇ haddım.

Ἐσαύτως (hak) hakkım, (his) hissetmek, (zan) zannımca, (ekal) ekalliyet.

ΜΑΘΗΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ

Τροπαὶ προσκολλωμένων συμφώνων

Ὅταν εἰς μίαν λέξιν λήγουσαν εἰς ἓν οἷονδήποτε τῶν σκληρῶν συμφώνων, τῶν τε συρτῶν f s ş h καὶ τῶν μὴ συρτῶν p t ç k, προσκολληθῇ κατάληξις ἢ μόριον ἀρχόμενα ἀπὸ ἐνὸς τῶν μαλακῶν μὴ συρτῶν συμφώνων c d g, τότε τὸ ἀρχικὸν τοῦτο σύμφωνον τῆς καταλήξεως ἢ τοῦ μορίου τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του σκληρόν ç t k.

π.χ. (saraf) μὲ τὴν κατάληξιν dir γίνεται sarafdir, (pilaf) μὲ τὴν κατάληξιν ci γίνεται pilafci, (καç) μὲ τὴν κατάληξιν gin γίνεται kaçkin.

(Εἰς τὰ ἀνωτέρω τρία μετατροπέμενα μαλακὰ c d g δὲν ἀνεφέραμεν καὶ τὸ h, διότι οὐδεμία κατάληξις ἢ μόριον ἄρχεται ἀπὸ h).

Ἀναδρομικὴ παρατήρησις

Οὗτος εἶνε ἀκριβῶς ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἀναφέροντες εἰς τὰ προγενέστερα μαθήματα καταλήξεις τινὰς ἢ μόρια παρεθέτομεν παρ' αὐτοῖς τὰς αὐτὰς καταλήξεις ἢ μόρια μὲ τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν σύμφωνον παρηλλαγμένον. Τοιαῦται εἶνε αἱ καταλήξεις τῆς δευτέρας δοτικῆς καὶ ἀφαιρετικῆς da de, dan den, αἱ καταλήξεις τῶν παραγῶγων ca ce, ci ei cu cü, cik cik cuk cük, gin gin gun gün, gi gi gu gü, τοῦ ἀορίστου τῶν ρημάτων di di du dü, ὁ συμπλεκτικὸς σύνδεσμος da de κτλ. Ἄπασαι αὐται αἱ καταλήξεις ἢ μόρια ὁσάκις προσκολλῶνται εἰς λέξιν λήγουσαν εἰς ἓν ἐκ τῶν ὀκτὼ σκληρῶν συμφώνων τρέπουν τὸ ἀρχικὸν d c g εἰς τὰ ἀντίστοιχά των t ç k, καὶ γίνονται ta te, tan ten, ça ce çu çü, cik cik cuk cük, kin kin kun kün, ki ki ku kü, ti ti tu tü κτλ.

ΑΣΚΗΣΙΣ

Sebeptir, attır, açtır (πεινᾶ), açtır (ἄνοιξε, μέσον διάμεσον), oktur, sarapta, içte, tabakta, kitap-tan, kanattan, hiçten, ayakta, kaptı, katta, açtı, aktı, siyahtır, raftan, nefesten, şişte, tarihte, esti,

günahta, dolarçı, kebapçı, bakraççı, tarakçı, okcu, çörçü, lafçı, safça, ahlakça, biçki, içki, baskı, baskın, askı, çalışkan, unutkan, keskin, taşkın, düşkün, yapışkan.

ΜΑΘΗΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Ἡ ἁρμονία ἐντὸς τῶν ριζῶν

Οἱ κανόνες ἁρμονίας τῶν φωνηέντων καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τῶν συμφώνων, τοὺς ὁποίους ἐξεθέσαμενεῖς τὰ προηγούμενα μαθήματα, ἀφορῶσι τὰς παθήσεις τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων τῶν καταλήξεων. Εἶνε δὲ κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον σοβαροὶ καὶ ἔχουν τόσον μεγαλειτέραν σημασίαν, καθόσον ἡ τουρκικὴ γλῶσσα ἀνήκουσα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συγκολλητικῶν (agglutinantes) γλωσσῶν ὀφείλει τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν ὠραιότητά της εἰς τὴν πληθὺν τῶν καταλήξεων, αἱ ὁποῖαι προσκολλώμεναι εἰς μίαν ἀρχικὴν ρίζαν σχηματίζουν ἐξ αὐτῆς ἢ δύνανται νὰ σχηματίσουν ἐξ αὐτῆς ἀπειρίαν λέξεων.

Ἄλλ' ἄρα γε ὑφίσταται τοιαύτη ἁρμονία φωνηέντων ἢ συμφώνων ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς ρίζης;

Αἱ ἀρχικαὶ ρίζαι, ἐξ ὧν σχηματίζονται αἱ λέξεις διὰ τῆς προσκολλήσεως μιᾶς, δύο ἢ καὶ πλειόνων καταλήξεων, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μονοσύλλαβοι. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ζητῆ κανεὶς ἐν αὐταῖς ἀρμονίαν φωνηέντων, ἀφοῦ τὸ φωνῆεν εἶνε ἐν καὶ μόνον.

π.χ. αἱ λέξεις *evin, eve, evi, evde, evden, evler, evlik, evci, evcilik, evcik, evceğiz, evli, evlilik, evlen, evlenme* (γάμος), *evlenme* (μὴ πανδρευθῆς), *evlenmek, evlenmemek, evlenmeklik, evlenmemeklik, evlenen, evlenmiyen, evleniş, evlenmiş, evlenmemiş, evlenici, evlendir, evlendirici, evlendiriş, evlendirme, evlendirmek, evlendirmeklik, evlendirilmiş, evlendirilme, evlendirilmek, evlendirilmeklik* καὶ τὶς οἶδε πόσαι ἄλλαι ἀκόμη, ἀρχικὴν ρίζαν ἔχουν ὅλαι τὴν λέξιν *ev*, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐν εἶνε τὸ φωνῆεν, καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ζητεῖ τις ἀρμονίαν φωνηέντων.

Ἐπὶ τούτου εἶνε καὶ αἱ πλεισταὶ τῶν ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν εἰσαχθεισῶν. Κατάφωρον οὕτως ἐξαίρεσιν τοῦ περὶ ἀρμονίας φωνηέντων κανόνος ἀποτελοῦν αἱ λέξεις *limon, kestane, istatistik, helva, hane, etraf, müderris, muallim, mutaasip, mütahasıs, muteber*, κ.τ.λ.

εἶνε χονδρά, ἔχει δηλονότι χονδρὸν φωνῆεν, καὶ αἱ λοιπαὶ συλλαβαὶ εἶνε χονδραὶ. Τούναντίον εἰς μίαν λέξιν, τῆς ὁποίας ἡ πρώτη συλλαβὴ εἶνε λεπτή, ἔχει δηλαδὴ λεπτὸν φωνῆεν, καὶ αἱ κατόπιν συλλαβαὶ εἶνε λεπταί.

Τοῦ γενικοῦ ὅμως τούτου κανόνος ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις. Καὶ ταύτας ἀποδοτέον εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν σὺν τῷ χρόνῳ λέξεων τινῶν ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς τῶν προφορᾶς. Π.χ. εἰς τὰς *hanı* καὶ *hangı*, ἐνῶ ἡ πρώτη συλλαβὴ εἶνε χονδρά, ἡ δευτέρα εἶνε λεπτή. Ἐπίσης ἀποτελοῦν ἐξαίρεσιν κατὰ τὴν προφορὰν Κων)πόλεως αἱ λέξεις *elma, kiraz, kardeş*, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν ἐν Ἀνατολῇ προφορὰν ἀκολουθοῦν τὸν κανόνα τῆς ἀρμονίας προφερόμεναι ἐκεῖ *alma, kirez, kardas*.

Ἄλλα πλὴν τούτου εἰσῆχθησαν εἰς τὴν τουρκικὴν ἐκ τῆς περσικῆς καὶ ἀραβικῆς ἀπειρία λέξεων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ ἀκόμη ἡ τουρκικὴ ἀρμονία φωνηέντων. Τοιαῦται εἶνε καὶ αἱ πλεισταὶ τῶν ἐκ τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν εἰσαχθεισῶν. Κατάφωρον οὕτως ἐξαίρεσιν τοῦ περὶ ἀρμονίας φωνηέντων κανόνος ἀποτελοῦν αἱ λέξεις *limon, kestane, istatistik, helva, hane, etraf, müderris, muallim, mutaasip, mütahasıs, muteber*, κ.τ.λ.

Ἐκτὸς τοῦ κανόνος τῶν χονδροῶν καὶ λεπτῶν φωνηέντων ὑπάρχει καὶ ὁ κανὼν τῶν ὀδοντοφώνων καὶ χειλεοφώνων φωνηέντων, κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ ὀδοντόφωνα φωνήεντα ἀκολουθοῦνται ὑπὸ ὀδοντοφώνων φωνηέντων καὶ τὰ χειλέοφωνα ὑπὸ χειλεοφώνων. Ἄλλ' ὁ κανὼν οὗτος ἐφαρμοζόμενος ἀυστηρότερον εἰς ἄλλας οὐραλοαλταϊκὰς γλώσσας δὲν ἐφαρμόζεται τόσον ἀυστηρῶς εἰς τὴν τουρκικὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν συμβαίνει πολλάκις καὶ τὸ ἀντίθετον. Οὕτω συλλαβὰς μὲ ὀδοντόφωνον φωνῆεν (a e i i) ἀκολουθοῦν πολλάκις συλλαβαὶ μὲ χειλέοφωνον φωνῆεν (o ö u ü), τοῦθ' ὅπερ συχνότατα συμβαίνει, ὅταν ἡ πρώτη συλλαβὴ μὲ ὀδοντόφωνον φωνῆεν καταλήγη εἰς σύμφωνον v ἢ b, ὡς *dan-ul*, *tav-uk*, *kav-un*, *sav-ul*, *cab-uk*, *kab-uk*.

Κατόπιν χειλεοφώνων φωνηέντων o ö u ü δυνατόν νὰ ἔρχονται a ἢ e (ὀδοντόφωνα) καὶ u ἢ ü (χειλέοφωνα) ὡς *du-dak*, *sü-rek*, *dol-gun*, *ol-gun*.

Ἄλλὰ κατόπιν χειλεοφώνων φωνηέντων o ö u ü εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔλθῃ i i ö. Ἄλλ' ο συναντᾶται εἰς τινὰς σπανίας καὶ ἐκ ξενικῆς ρίζης προερχομένης λέξεις, ὡς *hogos*, *hotoz*, *kokoz*, *kokogoz*.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς παθήσεις τῶν συμφώνων ταῦτα

πρώτιστα πάντων ἀκολουθοῦν ἐν τῇ προφορᾷ τὰ φωνήεντα, καὶ ὅπως ἤδη εἶδομεν, ἀκούονται χονδροῶ μὲν, ὅταν ἀπαρτίξουν συλλαβὴν μετὰ χονδροῦ φωνήεντος. λεπτὰ δὲ ὅταν μετὰ λεπτοῦ (ἐξ οὔ ἢ διπλῆ προφορὰ τῶν συμφώνων g k l).

Διὰ τὰς τροπὰς τῶν συμφώνων ἐν τῇ κυρίᾳ λέξει παρατηρητέον τὰ ἑξῆς :

α'.) Ὅταν ἐντὸς τῆς λέξεως ὑπάρχουν δύο συλλαβαί, ἐξ ὧν ἡ πρώτη λήγη εἰς *μαλακὸν μὴ συρτὸν* σύμφωνον, ἡ δὲ ἑτέρα ἀρχίζῃ μὲ *σκληρὸν* σύμφωνον, τότε τὸ πρῶτον σκληρύνεται. π. χ. *ithal* (καὶ ὄχι *idhal*), *iptida* (καὶ ὄχι *ibtida*), *tephir* (καὶ ὄχι *tebhir*), *techil* (καὶ ὄχι *techil*), *ictihat* (καὶ ὄχι *ictihat*), *şüphe* (καὶ ὄχι *şübhe*), *tetkik* (καὶ ὄχι *tedkik*), *teşir* (καὶ ὄχι *teşir*), *ictima* (καὶ ὄχι *ictima*). Μὲ μόνην ὁμως τὴν διαφορὰν ὅτι ἐὰν τὸ *μαλακὸν μὴ συρτὸν* σύμφωνον τῆς πρώτης συλλαβῆς εἶνε g, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀντὶ νὰ τραπῇ εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του *σκληρὸν* k, τρέπεται εἰς τὸ ἡμίφωνον *μαλακὸν* ğ, ὡς *ıĝfal* (καὶ ὄχι *ikfal*) ἀπὸ τοῦ *ıĝfal*.

(Ἐννοεῖται ὅτι, ὅταν τὴν εἰς *μαλακὸν μὴ συρτὸν* σύμφωνον καταλήγουσαν πρώτην συλλαβὴν μιᾶς λέξεως ἀκολουθῇ συλλαβὴ ἀρχομένη ἀπὸ *μαλακοῦ* συμφώνου ἢ

καὶ ἀπὸ φωνηέντος, τὸ μαλακὸν σύμφωνον τῆς πρώτης συλλαβῆς οὐδεμίαν πάσχει τροπήν, ὡς tedvin, tecviz, tebcil).

β'.) Ὅταν τοῦναντίον, ἐντὸς μιᾶς λέξεως ὑπάρχουν δύο συλλαβαί, ἐξ ὧν ἡ πρώτη λήγη εἰς σκληρὸν σύμφωνον, ἡ δὲ ἑτέρα ἀρχίζει μὲ **μαλακὸν μὴ συρτὸν** σύμφωνον, τὸ δεύτερον τοῦτο σύμφωνον ἐν ἄλλαις μὲν λέξεσι σκληρύνεται, ἐν ἄλλαις δὲ ὄχι. π. γ. εἰς τὰς λέξεις aktarma, nispi, tespit ἐσκληρύνθη, εἰς τὰς λέξεις ὅμως ikhal, ikdam, hasbî ἔμεινεν ἀμετάτροπτον. Ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ γνώμων μένει ἡ κοινὴ προφορά, χάριν δὲ τῆς ἀκριβοῦς γραφῆς πρέπει ὁ γράφων νὰ συμβουλευῆται ἐκάστοτε τὸ «Ὁρθογραφικὸν Λεξικόν».

γ'.) Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πάθη τῶν συρτῶν συμφώνων, γίνονται μὲν τοιαῦτα, ἀλλὰ δὲν κατέληξαν εἰσέτι εἰς ὀριστικὴν μορφήν, οὐδ' εἶνε ἐπομένως ἀκόμη δυνατὸν νὰ καθορισθοῦν οἱ κανόνες τῶν παθῶν τούτων.

Οὐχ ἦττον τινὲς ἐξ αὐτῶν ἔχουν ὡς ἐξῆς :

α'.) Ἐὰν μετὰ τὸ π ἔρχεται l, προφέρεται τοῦτο ὡς π (ἀντιθέτως πρὸς τὸ συμβαῖνον ἐν τῇ ἐλληνικῇ τῆς μετατροπῆς τοῦ ν εἰς λ, ὡς ἐλλόγιμος ἀντὶ ἐν-λόγιμος, συλλυποῦμαι ἀντὶ συν-λυποῦμαι). Ἄλλ' ἡ τροπὴ αὕτη

περιορίζεται μόνον εἰς τὴν **προφοράν**, (δὲν παριστᾶται δὲ καὶ διὰ τῆς **γραφῆς**), kadin, ὁ πληθυντικὸς kadinlar (προφέρεται kadinnar), ο, ὁ πληθυντικὸς onlar (προφέρεται onnar), un ὁ πληθυντικὸς unlar (προφέρεται unnar).

β'.) Τὸ π πρὸ τοῦ h τρέπεται εἰς m (ἀκριβῶς ὅπως ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἔμπορος ἀντὶ ἐν-πορος) π. γ. perşembe, pembe, tembel, (ἀντὶ perşenbe, benbe, tenbel). Ἄλλὰ İstanbul.

γ'.) Τὸ z πρὸ τοῦ h, πρὸ τοῦ k καὶ πρὸ τοῦ s προφέρεται ὡς s (χωρὶς ὅμως καὶ νὰ γράφεται s):

π. γ. izhar, mazhar, ezhan, izziz, tezkere (προφέρονται ishah, mashah, eshan, issiz, teskere).

δ'.) Τὸ h μετὰ δύο φωνηέντων γράφεται μὲν, ἀλλὰ σχεδὸν δὲν προφέρεται (ὅπως περίπου τὸ ἄφωνον h τῆς γαλλικῆς γλώσσης). π. γ. eczahane, sabaha (προφέρονται eczaane, sabaa.)

Κατὰ τὴν συνάντησιν τέλος μὴ συρτῶν συμφώνων (καὶ ἰδίᾳ τῶν c καὶ ç) μετ' ἄλλων μὴ συρτῶν (καὶ ἰδίᾳ μετὰ τῶν t καὶ d) συμβαίνουν (ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ προφορᾷ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῇ γραφῇ) μεταβολαί τινες, καὶ τὸ μὲν c προφέρεται ὡς j, ὡς necdet, vicdan (προφέ-

ρονται *nejdet, vizdan*), τὸ δὲ *ç* ὡς *ş* ὡς *açti, içti* (προφέρονται *aşti, içti*).

Ἐσαύτως τὸ μὴ συρτὸν *c* πρὸ τοῦ συρτοῦ *z* προφέρεται ὡς *z* (χωρὶς ὅμως νὰ μεταβάλληται καὶ ἐν τῇ γραφῇ). π. χ. *eczacı* (προφέρεται *ezzacı*).

Πᾶσαι αὗται αἱ μεταβολαί, ἀήθεις διὰ τοὺς ἐκ τῶν βιβλίων μόνον μαθόντας τὴν τουρκικὴν μὴ Τούρκους, διδάσκονται ἐν τῷ προορηθέντι βιβλίῳ τοῦ *İbrahim Necmi* βέη «*Yeni Türkçe Gramer*» ἐν σελ. 91 καὶ ἐπομέναις.

ΜΑΘΗΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ ΟΓΔΩΟΝ

Παρείσακτα εὐφωνικά

Ἐκτὸς τῶν εὐφωνικῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων, τὰ ὅποια εἶδομεν εἰς προηγούμενα μαθήματα ὅτι παρεμβάλλονται ἐνίοτε μεταξὺ θέματος καὶ καταλήξεως, ὑπάρχουν καὶ τινὰ ἄλλα, ὅπως παρείσακτα, τὰ ὅποια παρεμβάλλονται μεταξὺ δύο συμφώνων ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ ρίζῃ τῆς λέξεως.

Τοῦτο συμβαίνει ὅταν δύο σύμφωνα εὐρεθοῦν πλησίον ἀλλήλων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ συλλαβῇ.

Καὶ προηγουμένου μὲν τοῦ φωνήεντος ἐὰν ἐκ τῶν δύο συμφώνων τὸ πρῶτον εἴνε *l, r, n, s,* ἢ *ş,* τὸ δὲ δεύτερον ἐν ἐκ τῶν σκληρῶν καὶ μὴ συρτῶν συμφώνων *k t p ç,* οὐδὲν φωνῆεν παρεμβάλλεται. π. χ. *alt, ort, ant üst kirk dört sarp salt park dost dürüşť usanç.* Εἰς ἄλλας ὅμως περιστάσεις μεταξὺ τῶν δύο συμφώνων παρεμβάλλεται ἐν εὐφωνικόν, *ı,* ἢ *i,* ἢ *u,* ἢ *ü,* (συμφώνως δηλαδὴ πρὸς τὸν δεύτερον κανόνα ἀρμονίας), τὸ ὅποῖον ἐκπίπτει ὅταν ἀκολουθήσῃ ἕτερον φωνῆεν μετὰ τὸ δεύτερον σύμφωνον. π. χ. *boyun* αἰτιατικὴ *boynu,* *burun* αἰτιατικὴ *burnu,* *hüküm* αἰτιατικὴ *hükümü,* *ağız* αἰτιατικὴ *ağzı,* *ilim* αἰτ. *ilmi,* *fikir* αἰτιατ. *fikri,* *bikir* αἰτιατ. *bikri,* *beyit* αἰτιατικὴ *beyti.* Ἐπὶ τοῦ παρεισάκτου τούτου εὐφωνικοῦ δέον νὰ συμβουλευῆται τις ἐκάστοτε τὸ «Ὁρθογραφικὸν Λεξικόν».

Ἄλλ' ὅταν τὰ δύο σύμφωνα προηγοῦνται τοῦ φωνήεντος ἐν τῇ συλλαβῇ, ἢ δὲ τοιαύτη συλλαβὴ εὐρίσκεται ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως, τότε εἰς μὲν τὰς τουρκικὰς λέξεις παρεμβάλλεται μεταξὺ τῶν δύο συμφώνων ἐν τε τῇ προφορᾷ καὶ ἐν τῇ γραφῇ τὸ παρείσακτον εὐφωνικόν *ı* ἢ *i,* π. χ. *birak* (ἐκ τοῦ *brak*), *birikmek* (ἐκ τοῦ *brikmek*),

pirine (ἐκ τοῦ bronze), pirnal (ἐκ τοῦ πρίνος), εἰς δὲ τὰς ξενικὰς λέξεις οὐδὲν εὐφωνικὸν παρεμβάλλεται, ἀλλ' αὗται καὶ προφέρονται καὶ γράφονται ὅπως ἐν τῇ γλώσσῃ, ἐξ ἧς παρελήφθησαν, π. χ. gramofon, plân, propaganda, prova, prens, protestan, psikoloji, tren, pragmatism. (Ἐπάρχει ἐν τούτοις μία τάσις ὅπως παρεισάγεται—ἐν μόνῃ τῇ προφορᾷ ὅμως—ἐν εὐφωνικὸν, ἰ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μόλις ἀκουόμενον).

Εἰς τὰς λέξεις ὅμως αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσιν ἀπὸ δύο συμφώνων, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον εἶνε s καὶ ἐνίοτε z, τότε τόσον εἰς τὰς τουρκικὰς λέξεις ὅσον καὶ εἰς τὰς ξενικὰς προσλαμβάνεται ἕξωθεν ἐν i ἢ i, τὸ ὁποῖον μάλιστα καὶ προτάσσεται ἀμφοτέρων τῶν συμφώνων.

π. χ. ispenç, ispanak.

İstanbul, İstavroz, İstavrit, İstakoz, İstatistik, İspinoz, İspazmoz, İsviçre, İspanya, İspiritism izmarit.

ΜΑΘΗΜΑ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

Τὰ σημεῖα (^) καὶ (')

Εἶδομεν ἤδη εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ παρόντος βιβλίου ὅτι εἰς τὴν νέαν τουρκικὴν γραφὴν εἰσήχθησαν ἐκ

τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν καὶ δύο σημεῖα: τὸ σημεῖον (^) καὶ τὸ σημεῖον ('). Τὸ πρῶτον ἐκ τούτων ἔχει δύο ὀνόματα, διότι καὶ χρησιμοποιεῖται διὰ δύο λόγους. Ὀνομάζεται «uzatma işareti» καὶ «inceltme işareti». Τὸ δὲ δεύτερον ὀνομάζεται «koma ἢ kesme işareti» (σημεῖον κοπῆς).

Α'.) Τὸ «uzatma işareti» (σημεῖον μακρότητος) δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως ἐν τῇ τουρκικῇ γλώσσῃ. Τὰ φωνήεντα τοῦ τουρκικοῦ ἀλφαβήτου εἶνε ἡ χονδρὰ ἢ λεπτά, εἶνε ἡ ὀδοντόφωνα ἢ χειλεόφωνα, εἶνε ἡ πλατέα ἢ στενά. Δὲν εἶδομεν ὅμως νὰ διακρίνονται εἰς μακρὰ καὶ εἰς βραχέα. Καὶ ἐπομένως δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη σημείου μακρότητος ἢ βραχύτητος. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰσήχθησαν εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν καὶ πλείσται λέξεις ἐκ τῆς ἀραβικῆς καὶ περσικῆς, αἱ δὲ δύο αὗται γλῶσσαι γνωρίζουν καὶ φωνήεντα μακρὰ καὶ βραχέα, ἀνεγνωρίσθη ἐν τῇ τουρκικῇ ἡ ἀνάγκη σημείου πρὸς διάκρισιν τῶν μακρῶν ἀπὸ τῶν βραχέων. Ἄλλ' ἡ «Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς γλώσσης» ἐσκέφθη νὰ περιορίσῃ εἰς ὅσον τὸ δυνατόν κατώτερον ὄριον τὴν χρῆσιν τοῦ σημείου μακρότητος (^) καὶ ἀπεφάσισεν ὅπως χρησιμοποιεῖται τοῦτο ὡς σημεῖον μακρότητος εἰς τὰς ἐξῆς μόνον δύο περιπτώσεις :

α'.) Ὄταν ὑπάρχουν δύο ὁμοιόμορφοι λέξεις (ξενικαὶ καὶ πάντως ἀμφοτέραι), ἢ δὲ ταυτότης τῆς γραφῆς των εἶνε δυνατὸν νὰ φέρη σύγχυσιν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀναγνώστου, τότε ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις τοῦ σημείου μακρότητος πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συγχύσεως ταύτης, ἐπὶ ἐνὸς ἢ καὶ ἐπὶ δύο φωνηέντων τῆς λέξεως, ἀλλὰ πάντως ἐπὶ ἐκείνων τῶν φωνηέντων αὐτῆς, ὅσα ἐν τῇ ἀραβικῇ εἶνε μακρά· π.χ. τὸ κύριον ὄνομα *Ali*, καὶ τὸ ἐπίθετον *ali* (ὑψηλός) θὰ συνεχέοντο, ἐὰν ἐγράφοντο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτρέπεται ὅπως τὸ ἐπίθετον *ali* (ὑψηλός) γραφῆ συμφώνως πρὸς τὴν ἐν τῇ ἀραβικῇ γλώσσει προφορὰν μὲ μακρὰ τότε *â* καὶ τὸ *î*.

Οὕτω γραπτέον *âli, tâli, tâbi, sâni, âciz, âdil, âlem*, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν *Ali, tali, tabi, sani, aciz, adil, alem*.

Ἄλλ' ὅταν αἱ λέξεις αὗται εὐρίσκωνται ἐν συνθέσει, τότε μὴ ὑπάρχοντος κινδύνου συγχύσεως, δὲν ὑπάρχει καὶ ἀνάγκη τοῦ διακριτικοῦ τούτου σημείου.

π.χ. (*âli*=ὑψηλός), (*alicenar*=μεγάθυμος).

Ἐννοεῖται ὅτι τὰς περιπτώσεις ἀποφυγῆς συγχύσεως ἐκ τῆς ὁμοιομόρφου γραφῆς δύο λέξεων θὰ μάθωμεν ἀπὸ τὸ Ὄρθογραφικὸν Λεξικόν.

β'.) Ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ὅπως τὸ σημεῖον (**^**) τίθεται ἐπὶ τοῦ καταληκτικοῦ *î* διὰ τοῦ ὁποίου σχηματίζονται ἐξ οὐσιαστικῶν τὰ λεγόμενα σχετικὰ ἐπίθετα.

π.χ. *nasbî, resmî, dahilî, malî, ilmî*, καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως ἀπὸ τῆν αἰτιατικὴν τοῦ *resim, ilim, mal* κτλ.

Σημειωτέον, ὅτι ὅταν τὰ τοιαῦτα σχετικὰ ἐπίθετα, μετέπεσαν εἰς σημασίαν κυρίων ὀνομάτων, δὲν λαμβάνουν τὸ διακριτικὸν σημεῖον. π.χ. *Lutfi, Hakki Fahri*.

Ἐπίσης σημειωτέον, ὅτι ὅταν τὸ καταληκτικὸν *î* χρησιμοποιεῖται μὲν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἀραβικὸν σχετικόν, ἀλλὰ προσδίδει τὴν σημασίαν χρώματος ἢ σχήματος, τότε δὲν λαμβάνει τὸ διακριτικὸν σημεῖον.

π.χ. *kurşuni, armudî*.

Ἄλλὰ τὸ σημεῖον (**^**) χρησιμοποιεῖται καὶ δι' ἄλλον σκοπὸν, ὅπως διάφορον ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, τῆς ἀποφυγῆς δηλονότι συγχύσεως. Χρησιμεύει δὲ τὸ σημεῖον τοῦτο πρὸς λέπτυνσιν τῶν φωνηέντων *a i u*, καὶ πρὸς λέπτυνσιν ἄρα τῶν συνοδευόντων αὐτὰ συμφώνων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ *k, g, l*, ὀνομάζεται δὲ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ «*inceltme işareti*» (σημεῖον λεπτύνσεως.)

Εἶδομεν ἤδη ἐπανειλημμένως ὅτι ὅλα τὰ σύμφωνα μετὰ χονδρῶν φωνηέντων προφέρονται χονδρά, μετὰ δὲ λεπτῶν λεπτά. Τὸ κ π. χ. μετὰ τοῦ α προφέρεται *κα*, μετὰ δὲ τοῦ ε *κιε*. Ὑπάρχουν ἐν τούτοις περιστάσεις, κατὰ τὰς ὁποίας εἰς τὸ γράμμα κ μετὰ τοῦ α θέλομεν νὰ προσδώσωμεν τὴν λεπτὴν αὐτοῦ φωνὴν καὶ νὰ σχηματίσωμεν συλλαβὴν ὄχι χονδρὰν ἀλλὰ λεπτὴν, ὄχι *κα*, ἀλλὰ *κιά*. Πρὸς τοῦτο ἡ Ἐπιτροπὴ, κατὰ φαινην εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ἀπεφάσισε νὰ τεθῆ ἐπὶ τοῦ χονδροῦ τούτου α τὸ σημεῖον (^), τὸ ὅποιον δὲν σημαίνει ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὅτι τὸ α εἶνε μακρόν, ἀλλ' ὅτι εἶνε λεπτόν. Ὡστε τὸ σημεῖον τοῦτο δὲν εἶνε εἰς τοιαύτας περιπτώσεις σημεῖον *μακρότητας* ἀλλὰ *λεπτότητας*.

Ὡστε πρὸς λέπτυνσιν τῶν συμφώνων κ g l ἐν συλλαβῇ μετὰ χονδροῦ φωνηέντος α i u λεπτύνομεν τὸ φωνῆεν θέτοντες ἐπ' αὐτοῦ τὸ σημεῖον λεπτότητας καὶ σχηματίζομεν τὰς λεπτὰς συλλαβὰς *kâ kî kû*, *gâ gî gû*, *lâ lî lû*, (*κιὰ κιῖ κιού, γκιὰ γκιῖ γκιού, λιὰ λιῖ λιού*). (1)

(1) Ἐν τῷ προλόγῳ τῆς συμπληρωθείσης ἐκδόσεως τοῦ «Ὁρθογραφικοῦ Λεξικοῦ» ἢ «Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς γλώσσης» περιορίζει τὴν χρῆσιν τοῦ σημείου λεπτότητας μόνον εἰς τὰ φωνήεντα α καὶ ι, καὶ δὴ μόνον κατόπιν τῶν συμφώνων g καὶ κ.

Παραδείγματα: *Kâzim, Kâmil, kâr, kâfi, kâtip, erkân*

Agâh, ruzgâr, gâvgir, istinatgâh, lâzim, lâtif, imlâ, emlâk.

(Σημειωτέον ὅμως ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο λεπτότητας (^) δὲν τίθεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν φωνηέντων, ὅταν θέλωμεν νὰ λεπτύνωμεν ταῦτα διὰ νὰ προφέρωμεν λεπτὸν τὸ ἀκόλουθον σύμφωνον π. χ. ἐν ταῖς συλλαβαῖς *ak, ag, al*, δὲν τίθεται τὸ (^) διὰ νὰ προφέρωμεν λεπτὸν τὸ ἀκολουθοῦν κ, g, l. Τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου μὴ λεπτυνθῆ καὶ τὸ προηγούμενον τοῦ φωνηέντος σύμφωνον π. χ. Ἐὰν τὸ σημεῖον ἐτίθετο ἐπὶ τοῦ φωνηέντος τῆς λέξεως *kalp* πρὸς λέπτυνσιν τοῦ l, θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος μήπως λεπτυνθῆ καὶ τὸ k).

Τί δέον ὅμως γενέσθαι διὰ τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν, καθ' ἣν δηλαδὴ θέλομεν τὰ αὐτὰ γράμματα κ g l μετὰ λεπτῶν φωνηέντων νὰ ἔχουν χονδρὰν φωνήν; Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἡ «Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς γλώσσης» δὲν ἠθέλησε νὰ θέσῃ περιοριστικὸν κανόνα, ἀφῆκε δὲ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς προφορᾶς, ἢ ὁποία μέχρι τοῦδε ἐλέπτυνε πολλὰ τοιαῦτα σύμφωνα π. χ. *zenk, hakikî*,

refik· ἀλλ' ὅπου δὲν τὰ ἐλέπτυνε τότε μεταχειριζόμεθα χονδροὺν φωνῆεν. π. χ. kiymet, inkilar.

Β'.) Ὅσον ἀφορᾷ τὸ **σημεῖον κοπῆς** (·) ἢ Ἐπιτροπή, καὶ πάλιν κατὰ φαινήν εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, περιώρισε τὴν χρῆσιν αὐτοῦ εἰς τὸ μέσον μόνον τῶν λέξεων καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ εἰς τὸ τέλος, ὅπως ἐπεκράτει ἀρχικῶς σκέψις.

Τίθεται δὲ τὸ σημεῖον τοῦτο εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως ἐκπληρουμένων ἀπαραιτήτως τριῶν ὄρων :

α'.) Ὅταν ἡ λέξις εἶνε ἀραβικῆ,

β'.) ὅταν ἡ συλλαβὴ τὴν ὁποῖαν θὰ κόψη ἀπὸ τῆς ἐπομένης συλλαβῆς λήγη εἰς σύμφωνον,

γ'.) ὅταν ἡ ἐπομένη αὕτη συλλαβὴ ἀρχίζῃ μὲ τὸ ἀραβικὸν γράμμα «*āin*» ἢ μὲ «*chemzē*».

Ὡστε τὸ «*kesme isareti*» δὲν τίθεται εἰς τὰς λέξεις *memur*, *mecur*, *mekül*, καὶ τὰ παρόμοια, (διότι ἐὰν ἐγράφοντο *me'mur*, *me'cur*, *me'kül*, θὰ παρεβιάζετο ὁ δεύτερος τῶν ἀνωτέρω τριῶν ὄρων). Ἐν τούτοις τὸ φωνῆεν τῆς πρώτης συλλαβῆς τῶν λέξεων τούτων προφέρεται κάπως μακρότερον, ὡσάν νὰ ἦτο διπλοῦν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει διὰ τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν ἀρα-

βικὴν ὀρθογραφίαν τῆς λέξεως γνώμων θὰ εἶνε τὸ «*Ὀρθογραφικὸν Λεξικόν*».

Παραδείγματα : *Ef'al*, *im'an*, *iz'as*, *mes'adet*, *es'ar*, *is'af*, *tel'in*, *mel'un* *mes'ul*, *mel'anel*, *mes'ele*, *ne'se*, *hey'et*, *sür'at*, *cum'a*.

Ἐπάρχει ὅμως τάσις ὅπως καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων ἀρθῇ τὸ σημεῖον. Οὕτω δὲ γράφονται καὶ *ne'se*, *heyet*, *sürat*, *cuma*.

Ἐν περιπτώσει ὅμως καθ' ἣν ἡ ἀραβικὴ λέξις, τὴν ὁποῖαν θέλομεν νὰ γράψωμεν διὰ τῶν νέων τουρκικῶν γραμμάτων, λήγη εἰς «*āin*» ἢ «*chemzē*», τότε κατὰ τὸν ἐκδοθέντα πρόλογον τοῦ «*Ὀρθογραφικοῦ Λεξικοῦ*» (σελίς XII) παρατηρητέον τὰ ἐξῆς :

1) Ὅταν τὸ «*āin*» ἢ τὸ «*chemzē*» ἔρχονται κατόπιν φωνήεντος, τότε δὲν γράφονται (διότι καὶ δὲν προφέρονται) π. χ. *mebde*, *ic'tima*, *kari*, *sami*, *tetebbü*.

2) Ὅταν τὸ «*āin*» ἢ τὸ «*chemzē*» ἔρχονται κατόπιν συμφώνου, τότε ἄλλοτε μὲν δὲν γράφονται, π. χ. *def*, *cüz*, ἄλλοτε ὅμως παριστῶνται δι' ἐνὸς *i* ἢ *i*, ἢ *u* ἢ *ü*, (δηλαδὴ κατὰ τὸν β'. κανόνα ἀρμονίας φωνηέντων) :

π. χ. *cemi*, *katı*, *rubu*.

Ἄλλ' ὅταν εἰς τὰς λέξεις ταύτας προστεθῇ κατάληξις

ἀρχομένη ἀπὸ φωνήεντος, τότε ἐμφανίζεται τὸ (°) π.χ. αἱ λέξεις αὗται εἰς τὴν αἰτιατικὴν γράφονται def'i, ka'i, cüz'ü, cem'i, rub'u.

ΜΑΘΗΜΑ ΕΙΚΟΣΤΟΝ

Τὰ χωριστὰ μόρια

Εἶδομεν ἤδη εἰς τὰ προηγηθέντα μαθήματα τὸ ἐρωτηματικὸν μόριον mi καὶ τὸν συμπλεκτικὸν σύνδεσμον de. Τὰ δύο ταῦτα μόρια ἀκολουθοῦντα τὴν λέξιν, τὴν ὁποίαν προσδιορίζουν, ἀκολουθοῦν, εἶπομεν, τοὺς κανόνας τῆς ἁρμονίας, τὸ μὲν πρῶτον προσλαμβάνον τὰς τέσσαρας μορφὰς τοῦ δευτέρου κανόνος τῆς ἁρμονίας φωνηέντων mi mi mi mi, τὸ δὲ δεύτερον ἀκολουθοῦν τὸν πρῶτον κανόνα τῆς ἁρμονίας φωνηέντων καὶ προσλαμβάνουν τὰς μορφὰς da de, ἐπὶ πλέον δὲ συμφώνως πρὸς τὴν ἁρμονίαν τῶν συμφώνων καὶ τὰς μορφὰς ta te. Ἀμφότερα ὅμως τὰ μόρια ταῦτα γράφονται, ὡς εἶπομεν, χωριστὰ ἀπὸ τὴν λέξιν, μὴ προσκολλώμενα εἰς αὐτὴν ὅπως ἄλλα μόρια.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω δύο ὑπάρχουν καὶ ἄλλα μόρια μὴ ἐνούμενα μετὰ τῆς λέξεως τὴν ὁποίαν προσδιορίζουν. Εἶνε δὲ τὰ ἑξῆς :

α'.) Τὸ ἀναφορικὸν ki, ὅπερ πρέπει νὰ διακρίνωμεν ἀπὸ τῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας, περὶ τῆς ὁποίας ἤδη ὡμιλήσαμεν (σελ. 40). Τὸ ἀναφορικὸν τοῦτο ki γράφεται χωριστὰ καὶ οὐδένα κανόνα ἁρμονίας ἀκολουθεῖ, ἐνῶ ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία εἶνε καταληκτικὴ καὶ προσλαμβάνει ἐνίοτε τὴν μορφήν kü ὡς εἰς τὸ bu küη καὶ τὸ dün. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου τὸ ἀναφορικὸν τοῦτο ki μένει ἄτονον ἐν τῇ προφορᾷ, ἐνῶ ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία τονίζεται π.χ. sen ki bu kadar cesaretlisin. Malûm ola ki. O adam ki.

Κατ' ἐξαιρέσειν εἰς τὸν σύνδεσμον çünkü τὸ ἀναφορικὸν ki καὶ ἐνόνεται μετὰ τοῦ çün(=içün) καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ bu çünkü καὶ dünkü ἀκολουθεῖ τὸν β'. κανόνα ἁρμονίας φωνηέντων, ἀλλὰ δὲν τονίζεται.

β'.) Τὰ μόρια için, ile, ise, idi, imiş, iken.

Ἐκ τούτων τὰ μὲν δύο πρῶτα εἶνε προθέσεις, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα τύποι τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος.

Περὶ τῶν ἑξ τούτων μορίων παρατηρητέον, ὅτι γράφονται καὶ μὲ τὸ ἀρχικὸν i καὶ ἄνευ αὐτοῦ. Καὶ ὅταν

μὲν ἔχουν τὸ *i*, τότε γράφονται χωριστά, ὅταν δὲ ἄνευ *i*, τότε ἐνόνονται μὲ τὴν λέξιν, τὴν ὁποίαν προσδιορίζουν.

Εἰς ἀμφοτέρας δὲ τὰς περιστάσεις μένουσιν ἄτονα. π. γ.

benim için και benim için benim ile και benimle
gelir ise και gelirse gelir idi και gelirdi
gelir imiş και gelirmiş dar iken και darken.

Κατὰ γενικὸν κανόνα ὅταν τὰ ἔξ ταῦτα μόρια γράφονται χωριστά, τότε δὲν ἀκολουθοῦν τοὺς κανόνας τῆς ἀρμονίας καὶ διατηροῦν τὴν ἀναφερθεῖσαν ἀνωτέρω μορφήν των.

Sizin için keldim, Onun için böyle oldu,
Babamız ile gittik, Çocuk ile çikma yola,
Siz iyisiniz, ben ise, Hal böyle iken,
Arkadaşınız burda idi, Fena halde imiş.

Ἄλλ' ὅταν ἄνευ τοῦ ἀρχικοῦ των *i* ἐνόνονται μὲ τὴν λέξιν τὴν ὁποίαν προσδιορίζουν, τότε τὰ μὲν *(i)se* *(i)le* ἀκολουθοῦν τὸν πρῶτον κανόνα ἀρμονίας, τὸ *(i)miş* ἀκολουθεῖ τὸν δεύτερον κανόνα, τὸ δὲ *(i)di* καὶ τὸν δεύτερον κανόνα ἀρμονίας φωνηέντων καὶ τὴν ἀρμονίαν συμφώνων. Τὸ *(i)çin* ἐκ τοῦ δευτέρου κανόνος ἀρμονίας λαμβάνει μόνον τὰς λεπτὰς μορφὰς *çin* καὶ *çün*, τὸ δὲ *(i)ken* μένει ἀμετάβλητον.

Π. γ. (adam idi) adamdı (erken idi) erkendi
(bunun idi) bunundu (yürür idi) yürürdü
(kart idi) karttı (şert idi) şertti
(çok idi) çoktu (güç idi) güçtü
(yazar imiş) yazarmış (gelir imiş) gelirmiş
(vurur imiş) vururmuş (üzüm imiş) üzümümüz
(bunun için) bununçün (allah için) allahçin.

Ἄλλ' ὅλα προσκολλώμενα ἄνευ τοῦ *i* εἰς φωνηεντόληκτον θέμα προσλαμβάνουν τὸ εὐφωνικὸν *y*, περὶ οὗ ἤδη εἵπομεν. (1)

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὸν Ἄλῃ Ἰλχαμῆ βέην δέον νὰ προτιμᾶται ἡ χρῆσις τῶν μορίων τούτων ἄνευ τοῦ ἀρχικοῦ των *i* καὶ ἐπομένως ἠνωμένων μετὰ τῆς προηγουμένης λέξεως.

(1) Ἐν τῷ ἐκδοθέντι ὅμως προλόγῳ τοῦ «Ὁρθογραφικοῦ Λεξικοῦ» παρατηρήσαμεν ὅτι ἡ «Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς γλώσσης» δὲν κάμνει χρῆσιν τοῦ εὐφωνικοῦ τούτου *y*. Οὕτω ὑπάρχουν *vaktile* (καὶ ὄχι *vaktiyle*) *harflerile* (καὶ ὄχι *harfleriyle*) κτλ.

ΜΑΘΗΜΑ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Σύνθετοι λέξεις

Σύνθετοι εἶνε καὶ γράφονται ἐκεῖναι αἱ λέξεις, τῶν ὁποίων τὰ συνθετικὰ μέρη χάνουν τὴν ἀρχικὴν τῶν σημασίαν· π. χ. Karadeniz, Beşiktaş, Çankaya, Kızıltoprak, Haydarpaşa, Darülfünûn, Sehremaneti, Darülbedayi, başvekil, demiryolu, tavükgöğüşü, kalınkafa, imambayıldı, hatırısayılır, sivrisinek, kapkara, bembeyaz, bedbin, hoşsohpet, hayırhah, hüsbütân, kurukahveci.

Ὡστε ὅταν τὰ δύο μέρη διατηροῦν τὴν ἀρχικὴν τῶν σημασίαν, δὲν ἐνόηονται εἰς μίαν λέξιν, π. χ. kara kaşlı, mavi gözlü.

Ἰδιαιτέραν μνεῖαν ὀφείλομεν νὰ κάμωμεν ἐνταῦθα περὶ τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι συνδέονται διὰ τοῦ περσικοῦ συνδετικοῦ *i i ii ü*, τὸ ὁποῖον εἶδαμεν εἰς τὸ IB'. Μάθημα. Ἐὰν αἱ δύο λέξεις κατήντησαν νὰ ἐκφράζουν μίαν ἔννοιαν, τότε γράφονται εἰς μίαν σύνθετον λέξιν.

π. χ. Reisiümhur, noktaynazar, ismicins. Ἄλ-

λως γράφονται χωριστὰ· π. χ. kemalî dikkat, hüsnü tesir, eseri cedit, müdüriyeti umumiye.

Τὰ σύνθετα ῥήματα τὰ ὁποῖα σχηματίζονται διὰ τοῦ *bilmek* (δυνητικά), *gelmek* (χρονοτριβῆς), *vermek* (σπουδῆς), *yazmak* (μικροῦ δεῖν), *durmak* (διαρκείας), γράφονται εἰς μίαν λέξιν μετὰ τοῦ ῥήματος, τὸ ὁποῖον προσδιορίζουν· π. χ. okuyabildim, olagelmek, yazıveriniz, gidedurdum, duşeyazdı.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ βοηθητικὰ ῥήματα *etmek*, *eylemek*, *olmak*, *olunmak*, *edilmek*, *edinmek*, ταῦτα γράφονται μὲν ἠνωμένα μετὰ τῶν λέξεων, μεθ' ὧν σχηματίζουν ῥηματικὴν ἔννοιαν, ὅταν αἱ λέξεις αὗται εἶνε μονοσύλλαβοι· π. χ. yoketmek, farketmek, bahsetmek, bahseylemek.

Σημειωτέον ὅτι ἐὰν τὸ τελευταῖον σύμφωνον τῆς μονοσύλλαβου λέξεως εἶνε διπλοῦν, ἢ (καθ' ἃ τελικὸν) μετετρόπη ἀπὸ μαλακοῦ μὴ συρτοῦ εἰς σκληρὸν μὴ συρτόν, τότε ἐν συνθέσει μετὰ τῶν βοηθητικῶν τούτων ῥημάτων καὶ τὸ μαλακὸν ἐπανέρχεται, καθότι προσετέθη κατόπιν φωνῆεν, καὶ τὸ διπλοῦν προφέρεται καὶ γράφεται· π. χ. (selp καὶ etmek) selbetmek, (kast καὶ et-

mek) kasdetmek, (harp καὶ etmek) harbetmek, (zan καὶ etmek) zannetmek, (his καὶ etmek) hissetmek, (at καὶ etmek) addetmek, (set καὶ etmek) seddetmek.

Παρατηρητέον ἐν τούτοις, ὅτι καὶ αἱ μονοσύλλαβοι αὗται λέξεις γράφονται χωριστά, ὅταν ἐκφράζουν ἀνεξάρτητον ἔννοιαν π. χ. bu haksız bir azil oldu, kuvetli bir hasım olan Hüseyin bey. Αἱ λέξεις azil καὶ hasım ἐγράφησαν χωριστά, διότι δὲν ἀποτελοῦν ρῆμα μετὰ τῶν ἀκολουθούντων αὐτὰ τουρκικῶν βοηθητικῶν ρημάτων.

Ὅταν ὁμως ἡ λέξις, μεθ' ἧς τὰ βοηθητικὰ ρήματα ἀποτελοῦν ρηματικὴν ἔννοιαν, εἶνε πολυσύλλαβοι, τότε γράφονται χωριστά, tekdir etmek, teklif olmak, terzil olunmak.

Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐὰν ἡ λέξις, μεθ' ἧς ἀποτελοῦν τὰ βοηθητικὰ ταῦτα μίαν ἔννοιαν λήγη εἰς σκληρὸν μὴ συρτὸν σύμφωνον, τότε τὸ σύμφωνον τοῦτο ἐν μὲν τῇ προφορᾷ μετατρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του μαλακόν, ἀλλ' ἐν τῇ γραφῇ μένει ὡς ἔχει, καὶ τοῦτο διὰ τὴν μὴ χάσῃ ἡ λέξις τὴν γραφικὴν φυσιογνωμίαν της.

π. χ. (icap καὶ olmak) γράφεται icap olmak, ἀλλὰ

προφέρεται icap olmak, (tertip καὶ eylemek) γράφεται tertip eylemek ἀλλὰ προφέρεται tertib eylemek.

Οὕτω tahrir etmek, takyit olunmak, tehyic edilmek (καίτοι ἐν τῇ προφορᾷ ἀκούεται tahrir etmek, takyid olunmak, tehyic edilmek). (1)

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν περσικὴν σύνθεσιν, τὰ περὶ αὐτῆς ἐλέχθησαν εἰς τὸ ἐνδέκατον μάθημα.

ΜΑΘΗΜΑ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Μέσα φωνήεντα (οὔτε χονδρά, οὔτε λεπτά)

Ἰδιαιτέραν μνεῖαν ὀφείλομεν νὰ κάμωμεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο περὶ τινῶν φωνηέντων, τὰ ὅποια δὲν ἀνήκουν οὔτε εἰς τὴν τάξιν τῶν χονδρῶν, οὔτε εἰς τὴν τάξιν τῶν λεπτῶν φωνηέντων. Τὰ φωνήεντα ταῦτα ὠνομάσθη-

(1) Ἀνάλογόν τι ἐφαρμόζεται καὶ ὅταν μίαν λέξιν λήγουσαν εἰς σκληρὸν μὴ συρτὸν σύμφωνον ἀκολουθῇ ἀντὶ τοιούτου βοθηθικοῦ ρήματος ἐν μόριον ἢ τίτλος τις ἀρχόμενα ἀπὸ φωνήεντος π. χ. Ahmet ile (προφέρεται Ahmed ile), Mehmet efendi (προφέρεται Mehmed efendi).

σαν μέσα (orla). Τὰ φωνήεντα ταῦτά προέρχονται, ὅπως καὶ τὰ χονδρά, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ λάρυγγος, ἀλλὰ πρὶν ἢ συμπληρωθῆ ἢ ἐξοδός των λεπτύνονται.

Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἁρμονίας τὰ φωνήεντα ταῦτα δὲν ἀσκοῦν τὴν ἐπίδρασιν χονδρῶν ἀλλὰ λεπτῶν φωνηέντων καὶ ἐπομένως πᾶσαι αἱ καταλήξεις, αἱ ὁποῖαι προσαρτῶνται κατόπιν τῶν τοιούτων φωνηέντων εἰς μίαν λέξιν, προσλαμβάνουν τὴν λεπτὴν μορφήν ἀντὶ τῆς χονδρᾶς.

π. χ. εἰς τὴν λέξιν saat τὸ δεύτερον a εἶνε μέσον φωνῆεν. Καὶ ἐπομένως ἡ γενική τῆς λέξεως εἶνε saatin (καὶ ὄχι saatın), ὁ πληθυντικός saatlar (καὶ ὄχι saatlar). Μὲ τὸ μόριον ce σχηματίζεται ἡ λέξις saatlerce (καὶ ὄχι saatlarca). Ἐπίσης εἰς τὴν λέξιν harf τὸ a εἶνε μέσον φωνῆεν καὶ ἡ δοτική κάμνει harfe (καὶ ὄχι harfa), ὁ πληθυντικός harfler (καὶ ὄχι harflar), ἡ γενική harfin (καὶ ὄχι harfın).

Μὴ λησιμονῶμεν ὅτι τὰ μέσα ταῦτα φωνήεντα· ὅλα εὐρίσκονται εἰς ξενικὰς λέξεις ἰδίως ἀραβικάς, οὐδέποτε δὲ ἀπαντῶνται εἰς τουρκικάς λέξεις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀκοή καὶ τῶν δεινοτέρων μεταξὺ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν τουρκιστῶν εἶνε ἀήθης περὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς τοιαύτης

λεπιότητος τῶν μέσων τούτων φωνηέντων, καλὸν θὰ ἦτο ὅπως ὁ γράφων μὴ ἐπαναπαύηται εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀντίληψιν, ἀλλὰ καταφεύγει ἐκάστοτε εἰς τὸ «Ὁρθογραφικὸν Λεξικὸν», ἐν τῷ ὁποίῳ ὑποδεικνύονται τὰ μέσα φωνήεντα διὰ καταλήξεως λεπτῆς παρατιθεμένης ἐντὸς παρενθέσεως, οὕτω : hac (χατζηλίκι) (ccc) (καὶ ὄχι hacca), hat (ὄριον) (ddi) (καὶ ὄχι haddı).

Ἀντιθέτως ὀφείλομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν γραφόντων εἰς τὴν κατάληξιν ai (τοῦ πληθυντικοῦ τῆς ἀραβικῆς) ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ χονδρὰν συλλαβὴν καίτοι πολλάκις πρὸς λέπτυνσιν τοῦ πρὸ αὐτῆς συμφώνου k ἢ l ἐλεπτύνθη τὸ a διὰ τοῦ «inceltme isareti».

Οὕτω ἡ λέξις tedarikâi, καίτοι τὸ a ἐλεπτύνθη διὰ τὴν προφορὰν τοῦ k ὡς λεπτοῦ, κάμνει εἰς τὴν αἰτιατικὴν tedarikâti (καὶ ὄχι ti), tahsilât αἰτιατικὴ tahsilâti (καὶ ὄχι ti), tenzilât αἰτ. tenzilâti (καὶ ὄχι ti).

ΜΑΘΗΜΑ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Τὰ ξενικὰ κύρια ὀνόματα

Διὰ τὴν γραφὴν τῶν ξενικῶν κυρίων ὀνομάτων μετὸς νέους χαρακτηῆρας ἡ «Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς γλώσσης» ἀπεφάσισε τὰ ἑξῆς :

1) Τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα (χωρῶν, πόλεων, ποταμῶν, ὀρέων, κτλ.) γράφονται ὅπως προφέρονται ἐν τῇ τουρκικῇ (ὄχι ὅπως προφέρονται ἐν τῇ γλώσσῃ, ἐξ ἧς παραλαμβάνονται)· π.χ. Avrupa, Asiyе, Amerika, Avustralya, Anadolu (καὶ Anadol), Avusturya, Türkiye, İstanbul (καὶ ὄχι İstanbul, ὅπως κακῶς ἀντελαμβάνετο μέχρι τοῦδε ἡ ἡμετέρα ἀκοή), Londura, Viana, Marsilya, Tuna.

2) Τὰ κύρια ὀνόματα προσώπων καὶ οἰκογενειῶν, τὰ ἐθνικὰ καὶ αἱ ἐμπορικαὶ ἐπωνυμῖαι, γράφονται ὅπως γράφονται ἐν τῇ γλώσσῃ ἐξ ἧς παραλαμβάνονται, ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς χάριν τῶν μὴ γνωριζόντων τὴν προφορὰν τῶν τίθεται ἐντὸς παρενθέσεως καὶ ἡ τουρκικὴ προφορὰ. Ὡστε γραπτέον Alexandre Dumas (Aleksandr Duma).

ΑΙ ΑΛΛΑΙ ΞΕΝΑΙ ΛΕΞΕΙΣ

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λοιπὰς ξένας λέξεις (ἐπιστημονικοὺς ἢ τεχνικοὺς ὄρους κτλ.) γράφονται αὗται κατὰ τὴν τουρκικὴν προφορὰν καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τουρκικῆς ἀρμονίας καὶ ὀρθογραφίας. Δύναται ὁμοίως ὁ γράφων (ἂν θέλῃ) νὰ παραθέτῃ ἐντὸς παρενθέσεως καὶ τὴν ὀρθογραφίαν τῆς λέξεως ἐν τῇ γλώσσῃ, ἐξ ἧς παρελήφθη.

Ὡστε γραπτέον aperitif, aeroplân, atase (attaché), acenta (agenda), acyo (agio), arbitraj, adres, adenit, adiyо, arjantin, arsenik, ajot, arşidük, armator, armonik.

ΧΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Ἐπὶ τῆς χρήσεως τῶν κεφαλαίων ἡ «Ἐπιτροπὴ» εἰσ-ήγαγε τοὺς κανόνας τῆς γραφῆς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν.

Τὰ κεφαλαῖα (majuskül) γράφονται :

1) Ἐν ἀρχῇ τῆς πρώτης λέξεως τῶν τελείων προτάσεων, ἢτοι κατόπιν μιᾶς τελείας στιγμῆς (roan), ὄχι κατόπιν κόμματος (virgül), ἄνω τελείας (roan virgül), ἢ δύο τελειῶν (dö roan).

2) Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κυρίων ὀνομάτων, (ἀνδρῶν, γυναικῶν, οἰκογενειακῶν), χωρῶν, πόλεων, χωρίων, ποταμῶν, λιμνῶν, κόλπων, λεωφόρων, ὁδῶν, συνοικιῶν, ἀνωφερειῶν : π.χ. İstiklâl caddesi, Lonca mahalesi, Misk sokağı, Çakmakcılar yokuşu.

3) Εἰς τὰ ἐθνικὰ ὀνόματα : Türkler, İngilizler, Fransızlar, Amerikalılar.

Ὅταν ὁμοίως τὰ ἐθνικὰ ὀνόματα ἔχουν θέσιν ἐπιθέτων, τότε γράφονται μὲ μικρὸν γράμμα· π.χ. türk dili.

4) Εἰς τὰ ὀνόματα ἐπισήμων, ἢ πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ λοιπῶν ἰδρυμάτων :

Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi, Halk Fırkası, Darüşşefakat, Darülfünun, Muallimler Birliği, Devlet Matbaası, Sıhhat Yurdu, Develizade Hasan ve Şeriki.

5) Εἰς τὰ ὀνόματα τῶν βαθμῶν καὶ ἀξιοματίων, ὅταν εἶνε προσηρημένα εἰς τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον προσδιορίζουν : İsmet Paşa Hazretleri, Yüzbaşı Fazıl Bey.

Ἀντιθέτως τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν καὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος γράφονται μὲ μικρὸν γράμμα : cuma, cumartesi, pazar, pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, kânunsani, şubat, mart, nisan, mayıs, haziran, temuz, ağustos, eylül, teşrinievel, teşrinisani, kânunevel.

ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΑΙ ΛΕΞΕΙΣ

Εἰς τὴν νέαν γραφὴν ἔγιναν δεκταὶ αἱ ἀκόλουθοι συντετμημένοι λέξεις :

Pş. =paşa

Hz. =hazretleri

B. =bey

Ef. =efendi

Bf. =bey efendi (κατόπιν κυρ. ὀνομάτων)

T. B. M. M. =Türkiye

büyük millet meclisi

M. M. A. =millet me-

clisi azasından

V. S. =ve saire (καὶ

τὰ λοιπά).

Beyfendi =bey efendi (ὡς τιμητικὴ προσφώνησις).

Hm. =hanım (διὰ τὰς ἐγγάμους)

H. =hanım (διὰ τὰς δεσποινίδας)

M. =müsyü

Mm. =madam

Mlle =matmuazel

Mr. =mister

Mrs. =misis

Ş. =şimal

G. =garp

Şa. =şark

C. =cenup

Cg. =cenup garbî

N^o. =numara

T. L. =türk lirası

£. =ingiliz lirası

Fr. =frank

\$. =dolar.

— = —

Πλὴν τούτων ἰδιαιτέρα ἐπιτροπὴ συσταθεῖσα ἐν Ἄγκυρᾳ καθώρισε διαφόρας ἐπιτομὰς διὰ τὰ διάφορα κυβερνητικὰ τμήματα, τινὲς τῶν ὁποίων ἔχουν ὡς ἑξῆς

B. V. =Başvekâlet.

Ad. V. =Adliye vekâleti.

M. M. V. =Millî moudafaa vekâleti.

Da. V. =Dahiliye vekâleti.

Ha. V. =Hariciye vekâleti

Ma. V. =Maliye vekâleti.

Na. V. =Nafaa vekâleti

M. V. =Maarif vekâleti.

Ik. V. =İktısat vekâleti.

S. İ. M. V. =Sıhhat ve ictimai muavenet [vekâleti.

- Ic. Ve. H. =Icra vekilleri hey'eti.
M. S. =Musteşar.
U. M. =Umumî müdürlük.
U. K. =Umumî kâtiplik
R. S. =Reislik.
Ş. =Şube. D. =Daire
K. L. =Kalem
D. İ. Rs. =Diyanet işleri reisi.
Ev. U. M. =Evkaf umumî müdürlüğü,
B. E. Rs. =Büyük erkâni harbiye reisliği.
D. Ş. Rs. =Şüraı devlet reisliği.
T. K. U. M. =Tapu ve kadastro umumî mü-
[dürlüğü.
Em. U. M. =Emniyeti umumiye müdürlüğü.
İs. U. M. =İskâni umumiye müdürlüğü.
U. J. K. =Umum jandarma komandanlığı.
P.T.T.U.M. =Posta ve telegraf ve telefon umu-
[mî müdürlüğü.
G. U. M. =Gümrükler umumî müdürlüğü.
Hu. Sa. M. =Hudut ve sahiller müdürlüğü.
S. U. M. =Sıhhatı umumiye müdürlüğü.
Md. =Müdürlük.

Gazi kimdir

«Hronika» gazetesinin 21 numaralı ve 23 Kânunel 1928 tarihli nushasının başmekalesinden mütercem bir kısımdır :

Şimdi Gaziye gelelim :

Tarih bu mafevkulinsan recül için daha büyük, daha muhteşem rol icra etmek hakkını muhafaza etmiştir. Türkiye galipler saflarında bulunmıyordu. Türkiye mağlûpler miyanında idi. Bununla beraber Osmanlı İmparatorluğunun menbuş ve şeynaver tâlii Türkiye üzerine i-kat tesir ediyor, bütün dünya dahi ondokuzuncu asrin ilk senelerinden beri maruz kaldığı inhitat yolunda tarihin mümteniulfesih meclisinde geri kalan akvamı ve sönen milletleri bel'eden girtaba düşmesini bekliyordu. Herkim Türkiyenin, bunlara rağmen, kurtulabileceğini zan ve iddia edeydi, ibrazı belahet ve hamakat ettiğini izhar etmiş olardı.

İşte ufuklarda MUSTAFA KEMAL göründü.

Genç yaşından itibaren ruhunda mümtaz nasıyeleri gösteren büyük hassalar mer'i olmağa başladı. Halbuki harbi umumiden beri siması alelade insanların fevkine çıkmağa başladı. Taki mütareke zamanlarında muzlim havat nesimide yıldırım gibi şaşaaapaş bir kuvvetle lem'e-an etti: önüne gelen bitmez tükenmez hailleri yıktı ve türklük hakkında hâsıl olmuş olan beynelmîl bethaha-

ne efkârî çiğnedi; ve önüne dikilen bertürlü irticaa nihayet verdi. Avrupalılar «delenda Turkia» deyordular. GAZİ ise «Yaşasın Türkiye» dedi. Avrupalılar Hilâhın zayı ettiği yerlere tekrar avdet etmesine müsaade edilmediği zömünde bulunuyorlardı. GAZİ ise bütün Anadoluyu yeniden zapt ve işgal etmek suretiyle filen cevap verdi. Ve haletü nezîde bulunan ve ölüm harharası herkesçe anlaşılacak bir surette işidilen Osmanlı İmparatorluğunun enkazı üzerinde MUSTAFA KEMAL manâ lûgavisince GAZİ MUSTAFA KEMAL Yeni Türkiyeyi kurdu.

Bununla beraber bilahare müşarileyhin tarihî ve cihanşümül muvaffakiyetleri ehemmiyet ve haşmeti itibariyle evvelkilerinden geri kalmadı. Hususiyle İsmet paşa gibi akl ve fetaneti sıyasiye ile mümtaz bir arkadaş bulmak mazhariyetine muvaffak olarak millete o kadar esaslı ve o kadar seri teceddüdat vücûde gettirdiki, eğer ancak on sene evvel bizi terkedenler mezardan çıksalar ve şu tehavvülâtı görseler, bu yurdun tanıdıkları yurt olduğuna ve bu halkın terkettikleri o halk olduğuna inanamayacaklardır. Yalnız şunu söylemekle iktifa ederiz ki GAZİ Büyük Petro gibi garp medeniyetine müteveccih bir pencere açmadı; ancak diğer bir Titan, ikinci bir Atlas gibi Asıye cehaleti bataklıklarından Türkiyeyi kaldırarak garp medeniyetinin münevver ve muhteşem meceralarına atıverdi.

İşte GAZİ budur.

Pananos N. Keşişoğlu.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

εις ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα καὶ τὰ κεντρι-
κώτερα Καπνοπωλεῖα.

Κεντρικὴ Ἀποθήκη:
Τυπογραφεῖον, Α. Κορομηλά
Γαλατᾶ, Τσινὰρ Σουάν, Ν. 20.

Γρόσια 50